UCHWAŁA NR XLII/261/2018
RADY GMINY ŚWIDWIN

z dnia 16 lutego 2018 r.

zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.) Rada Gminy Świdwin uchwala, co następuje:

§1. Zmienia się załącznik do uchwały Nr XXXVII/229/2017 Rady Gminy Świdwin z dnia 29 września 2017 r. w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023, zmieniony uchwałą Nr XLI/255/2018 Rady Gminy Świdwin z dnia 29 stycznia 2018 r., któremu nadaje się nową treść zgodnie z załącznikiem do niniejszej uchwały.

§2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Świdwin.

§3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady
mgr Anna Olejniczak

UZASADNIENIE

do uchwały Nr XLII/261/2018 Rady Gminy Świdwin z dnia 16 lutego 2018 roku zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023

Rada Gminy Świdwin podjęła w dniu 29 września 2017 r. uchwałę Nr XXXVII/229/2017 w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023. Następnie przedmiotowy dokument został złożony w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Zachodniopomorskiego celem dokonania jego oceny formalnej i merytorycznej.

W dniu 23.11.2017 r. wpłynęło do Gminy Świdwin pismo z Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego Wydziału Zarządzania Strategicznego znak: WZS-II.052.95.2017.DK z dnia 20 listopada 2017 r. informujące o wynikach oceny merytorycznej Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023 z jednoczesnym wskazaniem, które aspekty w tym dokumencie należy uszczegółowić, wyjaśnić lub poprawić.

Wprowadzone zmiany dotyczą m.in. następujących kwestii:

- Uzasadnienia potrzeby działań rewitalizacyjnych w odniesieniu do dokumentów strategicznych.
- Dokonania zmian w pogłębionej diagnozie obszaru rewitalizacji.
- Wyjaśnienia odnośnie wyznaczenia w Programie obszarów: zdegradowanego i rewitalizacji.
- Uzupełnienie dokumentu o tabelę zawierającą wskaźniki monitorowania programu z wartościami bazowymi i docelowymi.
- Poprawienia/uzupełnienia/wyjaśnienia opisanej w dokumencie diagnozy o wskazane w piśmie kwestie.
- Powiązania projektów rewitalizacyjnych wskazanych w Programie z diagnozą i wizją.
- Uzupełnienia Programu o projekty miękkie i harmonogram projektów uzupełniających.

Zgodnie ze wskazanym wyżej pismem Urzędu Marszałkowskiego i rozdziałem V „Zasadami weryfikacji programów rewitalizacji i prowadzenia wykazu programów rewitalizacji gmin województwa zachodniopomorskiego" Gmina jest zobowiązana przekazać poprawiony Program rewitalizacji do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisma. Następnie pismem z dnia 19 grudnia 2017 r., znak: WZS-II.052.95.2017.PU, termin ten został przesunięty do 31 stycznia 2018 r.

W efekcie czego w dniu 29 stycznia 2018 r. Rada Gminy Świdwin podjęła uchwałę Nr XLI/255/2018 zmieniającą uchwałę w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017 – 2023.

Obecnie na prośbę realizatora projektu – Fundacji Nauka dla Środowiska z siedzibą w Koszalinie, w Lokalnym Programie Rewitalizacji wprowadza się uzupełnienie w postaci informacji o obszarach popegeerowskich.

Uchwalony przez Wysoką Radę Lokalny Program Rewitalizacji, uwzględniający zgłoszone uwagi zostanie ponownie przekazany do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Zachodniopomorskiego celem dokonania jego ponownej oceny merytorycznej. Tak więc po podjęciu przedmiotowej uchwały kontynuowane będzie postępowanie mające na celu wpisanie Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023 do wykazu programów rewitalizacji województwa zachodniopomorskiego. Zamieszczenie przedmiotowego dokumentu we wskazanym wykazie stworzy Gminie możliwość pozyskania środków z funduszy zewnętrznych w tym środków z Unii Europejskiej.

Wobec powyższego oraz stosownie do art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, zgodnie z którym do wyłącznej właściwości Rady Gminy należy uchwalanie programów gospodarczych – przedstawiam Wysokiej Radzie projekt uchwały w sprawie przyjęcia poprawionego „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023".

WÓJT
mgr Kazimierz Lechocki

Załącznik do Uchwały Nr XLII/261/2018
Rady Gminy Świdwin
z dnia 16 lutego 2018 r.

LOKALNY PROGRAM

rewitalizacji

Gminy Świdwin
na lata 2017-2020

Fundusze Europejskie Program Regionalny

Pomorze Zachodnie

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Fundacja Nauka
dla Środowiska
ul. Racławicka 15-17
75-620 Koszalin
www.ndsfund.org
tel. 94 347 82 05

Aktywa Plus
Emilia Kowalska
Bolesława Śmiałego 39/2
70-351 Szczecin
www.aktywaplus.pl
tel. 91 444 31 63

Koszalińska Agencja
Rozwoju Regionalnego S.A.
ul. Przemysłowa 8
75-216 Koszalin
www.karrsa.pl
tel. 94 341 63 30

„4C Centrum
Ekonomii Społecznej" sp. z.o.o.
ul. Koński Kierat 14/15
70-563 Szczecin
www.4c.szczecin.pl
tel. 91 881 26 94

Spis treści

Spis treści 2
Wstęp 4
1. 6
Ogólna charakterystyka społeczno-gospodarcza gminy Świdwin na tle regionu 6
2. 8
Powiązania programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy Świdwin 8
3. 16
Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w gminie Świdwin 16

3.1. Metodologia diagnozy na potrzeby rewitalizacji 16
3.2. Geokodowanie danych i zasięg przestrzenny diagnozy 27
3.3. Analiza wewnętrznego zróżnicowania gminy ze względu na występowanie zjawisk kryzysowych w głównych sferach funkcjonalnych: Analiza ilościowa/statystyczna 29
Sfera społeczna 29
Sfera gospodarcza 35
Sfera techniczna 38
Sfera przestrzenno-funkcjonalna 41
Sfera środowiskowa 44
Obszary i społeczności popegeerowskie w gminie Świdwin 45

3.4. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego w gminie Świdwin 49

4. 52
Wyznaczenie obszarów rewitalizacji z uwzględnieniem partycypacji mieszkańców i lokalnych liderów – diagnoza pogłębiona 52

4.1. Partycypacyjna ocena obszaru rewitalizacji 53
4.2. Obszar rewitalizacji w opinii wójta gminy Świdwin 59
4.3. Charakterystyka podobszarów rewitalizacji – problemy, potrzeby, potencjał i propozycje rozwiązań 60
4.3.1. Podobszar rewitalizacji Bełtno 61
4.3.2. Podobszar rewitalizacji Berkanowo (Berkanowo i Ząbrowo) 65
4.3.3. Podobszar rewitalizacji Stary Przybysław 70

5. 74
Wizja, cele i kierunki działania 74

5.1. Wizja 75
5.2. Cele i kierunki działania 79

6. 83

Lista projektów rewitalizacyjnych _____ *83*

6.1. Główne projekty rewitalizacyjne dotyczące obszaru zdegradowanego, które będą realizowane w ramach danego programu rewitalizacji _____ **84**

6.2. Ogólny opis projektów rewitalizacyjnych uzupełniających _____ **105**

7. _____ *108*

Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji _____ *108*

8. _____ *114*

Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji _____ *114*

9. _____ *120*

System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji _____ *120*

10. _____ *122*

System monitoringu skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu _____ *122*

Spis map _____ *130*

Spis tabel _____ *131*

Spis rysunków _____ *132*

Spis załączników _____ *133*

Spis literatury _____ *134*

Wstęp

Rewitalizacja w Polsce nabiera coraz większego znaczenia jako skuteczne narzędzie polityki społeczno-gospodarczej i planowania przestrzennego. Podjęte w tym zakresie działania legislacyjne mają na celu systemowe wsparcie procesów rewitalizacji poprzez wdrożenie narzędzi prawnych, aby jak najefektywniej zarządzać tymi procesami. Wraz z wejściem w życie Ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz.U. 2017 r. poz. 1023) zostały doprecyzowane zadania własne gminy w obszarze działań rewitalizacyjnych. Wskazane przepisy nie wprowadziły nowego zadania własnego gminy, które obciążałyby ją dodatkowymi obowiązkami, ale określiły zasady oraz tryb przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji przy pomocy gminnego programu rewitalizacji. Ponadto do 31 grudnia 2023 roku wymieniona ustawa (art. 52) dopuszcza realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji przyjmowanego uchwałą rady gminy na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2016 r. poz.446 ze zm).

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023 jest wieloletnim dokumentem planistycznym, którego zadaniem jest, koordynowanie i integrowanie różnorodnych aktywności z zakresu rewitalizacji. Wskazany program ma na celu wzmacnianie działań na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców na obszarze gminy, na których zdiagnozowano koncentrację negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej. Treść dokumentu ujmuje działania gminy w sposób kompleksowy tak, aby nie pominąć ,żadnej z wymienionych sfer zarówno na wskazanym obszarze, jak i jego otoczeniu. Wskazanie obszaru rewitalizacji w gminie Świdwin zostało poprzedzone diagnozą, szeroko opisaną w niniejszym dokumencie. Ma ona na celu zidentyfikowanie kluczowych problemów o znaczeniu społecznym, gospodarczym, przestrzennym oraz środowiskowym. Analizę aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej w gminie wykonano w oparciu o dane statystyczne w agregacji na poziomie sołectw, dokumenty strategiczne i opracowania gminne oraz inne dostępne informacje. Przeprowadzono także badania jakościowe i ilościowe, warsztaty diagnostyczne konsultacje społeczne, które stanowiły podstawę do weryfikacji założeń dokumentu i ukształtowania dalszych działań, w tym wyznaczenia obszarów rewitalizacji.

Wskazany Program został opracowany zgodnie z "Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020" przygotowanymi przez Ministerstwo

Rozwoju i „Zasadami realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach RPO WZ na lata 2014-2020” określonymi przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego i cyt. wyżej ustawą o rewitalizacji. Wymienione wytyczne wyjaśniają oraz definiują kluczowe pojęcia związane z rewitalizacją, ale co najważniejsze wskazują cechy i elementy programu rewitalizacji, które obligatoryjnie muszą się w tym dokumencie znaleźć. Wszystkie wskazane wyżej wytyczne zostały uwzględnione w niniejszym Programie Rewitalizacji.

Prace związane z opracowaniem „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin w latach 2017-2023” realizowane były przy aktywnym udziale społeczności lokalnej, która na etapie tworzenia dokumentu miała możliwość wniesienia swoich pomysłów, opinii, stanowisk, sprzeciwu, aprobaty. Konsultacje społeczne były skierowanie do szerokiego grona aktorów życia społecznego i gospodarczego w gminie, w tym: mieszkańców gminy, przedsiębiorców, przedstawicieli sektora publicznego oraz organizacje pozarządowe.

Głęboko wierzymy, że dzięki wdrożeniu Lokalnego Programu Rewitalizacji zwiększy się atrakcyjność gospodarcza gminy Świdwin, a co za tym idzie stworzona zostanie szansa do trwałego rozwoju poprzez tworzenie nowych przedsięwzięć gospodarczych oraz miejsc pracy. Ponadto wdrożenie działań zaplanowanych w Lokalnym Programie Rewitalizacji pozwoli na rozwój społeczno-kulturalno gminy. Objęcie obszaru gminy Świdwin Programem Rewitalizacji będzie stanowiło podstawę do ubiegania się przez nią o dofinansowanie poszczególnych przedsięwzięć z funduszy zewnętrznych, w tym środków z Unii Europejskiej.

1.

Ogólna charakterystyka społeczno-gospodarcza gminy Świdwin na tle regionu

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Pomorze Zachodnie
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Gmina Świdwin jest gminą wiejską położoną w północno-zachodniej Polsce, na Pojezierzu Zachodniopomorskim (Wysoczyźnie Łobeska), w województwie zachodniopomorskim, w środkowej części powiatu świdwińskiego. Siedzibą gminy jest miasto Świdwin, które jednak nie wchodzi w skład gminy wiejskiej Świdwin, lecz stanowi odrębną jednostkę administracyjną.

Tabela 1. Wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze dla gminy Świdwin na tle powiatu świdwińskiego

WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	Gmina Świdwin 2013	Gmina Świdwin 2014	Gmina Świdwin 2015	Powiat świdwiński 2015
Ludność	6113	6098	6051	47994
Ludność na 1 km²	25	25	24	44
Kobiety na 100 mężczyzn	96	96	96	103
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	51,6	51,1	53,1	56,9
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł]	3270	3271	3394	3491
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł]	3124	3267	3089	3392
Turystyczne obiekty noclegowe	1	1	1	12
Porady udzielone w ramach podstawowej opieki zdrowotnej na 1 mieszkańca	-	-	-	5
Lesistość [%]	27,4	27,3	28,2	35,5
Mieszkania oddane do użytkowania na 10 tys. ludności	18	16	25	15
Pracujący na 1000 ludności	114	116	126	145
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	17,1	14,4	13,0	10,5
Ludność - w ogółu ludności - korzystająca z instalacji [%]				
Wodociągowej	85,0	85,0	84,6	94,2
Kanalizacyjnej	46,1	46,1	45,0	82,7
Gazowej	11,3	11,6	11,7	35,1
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	843	862	946	1457

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Statystyczne Vademecum Samorządowca, 2016, Warszawa.

2.

Powiązania programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy Świdwin

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Pomorze Zachodnie
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

2.1. Strategia Rozwoju Gminy Świdwin na lata 2014-2022 (z perspektywą na lata 2023-2027)

W gminie Świdwin podstawowym dokumentem strategicznym jest Strategia Rozwoju Gminy Świdwin na lata 2014-2022 z perspektywą na lata 2023-2027 (SR GŚ) przyjęta Uchwałą Nr XLIV/320/2014 przez Radę Gminy z dnia 14 listopada 2014 roku. Poza stałymi i typowymi dla takiego dokumentu elementami, np. diagnozą sytuacji społeczno-gospodarczej, analizą SWOT, wizją i misją, obszarami strategicznymi i kierunkami rozwoju wyodrębniono też szczególne z punktu widzenia włączenia społecznego (wyników badań ankietowych) i efektywności realizacji założeń takich programów kwestie (analiza i wnioski z realizacji dotychczasowych lokalnych strategii).

Inicjatywy proponowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Świdwin (LPR GŚ) doskonale wpisują się w przedstawianą w SR GŚ misję samorządu gminy Świdwin, która sformułowana została następująco: „Misją Gminy Świdwin jest wspieranie inicjatyw społecznych, mobilizowanie mieszkańców do działania, zapewnienie zrównoważonego, harmonijnego i długofalowego rozwoju, w celu zapewniającego wzrost zatrudnienia i rozwój przedsiębiorczości, a w konsekwencji poprawę warunków życia mieszkańców, przy zachowaniu wartości kulturowych i walorów przyrodniczo-turystyczny oraz aktywnym wykorzystaniu szans jakie daje członkostwo w Unii Europejskiej" (*Strategia Rozwoju Gminy* … 2014, s. 127), a także wizję gminy Świdwin jako „nowoczesną europejską gminę rolniczo-turystyczna, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną, edukacyjno-sportową oraz rekreacyjną, charakteryzująca się wysokim poziomem integracji i współpracy mieszkańców, rozwijającym się rynkiem pracy i czystym środowiskiem" (*Strategia Rozwoju Gminy* … 2014, s. 126).

LPR GŚ znajduje bezpośrednie przełożenie na trzy spośród czterech wyróżnionych w ww. dokumencie obszarów strategicznego rozwoju, tj. Obszaru 1. „Edukacja, gospodarka, rolnictwo, rynek pracy", Obszaru 2. „Środowisko naturalne, turystyka, sport i rekreacja, dziedzictwo kulturowe", Obszaru 4. „Pomoc społeczna i ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, administracja publiczna", a także pośrednio i w bardziej ograniczonym zakresie Obszaru 3. „Infrastruktura ochrony środowiska, infrastruktura techniczna i komunikacyjna".

Propozycje działań zawarte w LPR GŚ spójne są również z celami strategicznymi i przypisanymi do nich celami operacyjnymi zdefiniowanymi w SR GŚ:

- Celem strategicznym nr 1 „Innowacyjna i efektywna wielosektorowa gospodarka oparta na nowoczesnym rolnictwie, gospodarce leśnej, turystyce",

- Celem operacyjnym nr 1.1 „Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o wewnętrzny potencjał gminy”.
- Celem strategicznym nr 2 „Efektywny systemem edukacji powiązany z aktywnością mieszkańców”,
- Celem operacyjnym nr 2.1 „Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu”,
- Celem operacyjnym nr 2.2 „Podniesienie poziomu kształcenia na terenie gminy”,
- Celem strategicznym nr 3 „Stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej, agroturystycznej i eko-turystycznej gminy w oparciu o zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz innowacyjne ich wykorzystanie”:
- Celem operacyjnym nr 3.1 „Zwiększenie uczestnictwa mieszkańców w korzystaniu z usług kultury, sportu i rekreacji”,
- Celem operacyjnym nr 3.2 „Wzmacnianie istniejących oraz kreowanie nowych czynników atrakcyjności gminy w tym w zakresie dostępności infrastruktury oraz jakości oferty kulturalnej i sportowo-rekreacyjnej”.
- Celem strategicznym nr 5 „Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu i świadczeniu wysokiej jakości usług dla mieszkańców”,
- Celem operacyjnym nr 5.1 „Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu”,
- Celem operacyjnym nr 5.2 „Dostosowanie infrastruktury i oferty w zakresie opieki społecznej do zachodzących zmian demograficznych”,
- Celem operacyjnym nr 5.3 „Ograniczenie negatywnego oddziaływania społecznego obszarów zdegradowanych oraz problemowych”,
- Celem operacyjnym nr 5.4 „Rewitalizacja i/lub zagospodarowanie terenów zielonych w przestrzeni publicznej”,
- Celem operacyjnym nr 5.5 „Rewitalizacja i/lub zagospodarowanie obiektów zabytkowych”,
- Celem operacyjnym nr 5.6 „Tworzenie systemu zachęt dla partnerów lokalnych do realizacji nowych funkcji na terenach i w obiektach o wartości historycznej i kulturowej”,
- Celem operacyjnym nr 5.7 „Budowanie i upowszechnianie społeczeństwa informacyjnego oraz rozwój publicznych e-usług”,
- Celem operacyjnym nr 5.8 „Integracja społeczności lokalnej poprzez partycypację i aktywizację mieszkańców”.

Jak wspomniano cele LPR GŚ pośrednio znajdują również odzwierciedlenie w celach strategicznych i operacyjnych Obszaru 3. „Infrastruktura ochrony środowiska, infrastruktura techniczna i komunikacyjna”, są to:

- Celem strategicznym nr 4 „Zintegrowana i nowoczesna infrastruktura techniczna oraz komunikacyjna”,
- Celem operacyjnym nr 4.1 „Poprawa dostępności komunikacyjnej środkami transportu zbiorowego”,
- Celem operacyjnym nr 4.2 „Rozwój infrastruktury i systemu usług teleinformatycznych”,
- Celem operacyjnym nr 4.3 „Podniesienie poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa”.

2.2. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Świdwin na lata 2016-2022

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Świdwin (SRPS GŚ), przyjęta Uchwałą Nr XXII/110/2016 przez Radę Gminy dnia 30 września 2016 roku, to dokument, który „stanowi podporę dla władz gminy we wspieraniu obywateli w pokonywaniu barier oraz rozwiązywaniu ich problemów życiowych, dzięki podejmowaniu inicjatyw oraz realizowaniu ich w sposób efektywny i zgodny z zapotrzebowaniem” (*Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych* … 2016, s. 4). Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. SRPS GŚ składa się z dwóch kluczowych elementów (poza częścią wprowadzającą, celem i procesem budowy strategii): 1. Charakterystyką i diagnozą gminy, ze szczególnym naciskiem na sytuację demograficzno-społeczną i 2. Kierunki rozwoju i planowanie działań obejmującą kluczowe z punktu widzenia rewitalizacji społecznej – misję, wizję, obszary społeczne, problemy priorytetowe, cele strategiczne, operacyjne i zadania, a także programy, oparciu o które strategia będzie realizowana wraz z przedstawionymi systemami wdrażania, aktualizacji i monitoringu strategii.

Inicjatywy przedstawione w LPR GŚ są w przeważającym stopniu spójne z wizją SRPS GŚ, zgodnie z którą „Gmina Świdwin do 2020 roku jest miejscem wysokiej jakości życia społecznego, opierającym się na rozwiniętym kapitale społecznym, wzajemnym szacunku i bliskich relacjach rodzinnych” (*Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych* … 2016, s. 74).

Stąd LPR GŚ ujawnia szereg punktów wspólnych z zidentyfikowanymi w SRPS GŚ tzw. obszarami społecznymi:

- Wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej,
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i interwencja kryzysowa,
- Bezrobocie,
- Ubóstwo,
- Bezdomność,
- Wsparcie seniorów,
- Niepełnosprawność i ochrona zdrowia psychicznego,
- Przeciwdziałanie uzależnieniom,
- Przeciwdziałanie zjawisku przemocy,

Wyraźna jest też spójność celów LPR GŚ z następującymi celami strategicznymi SRPS GŚ i przypisanymi do nich celami operacyjnymi:

- Celem strategicznym nr 1 „Poprawa procesu opieki i wychowania w rodzinach" (w ramach obszaru społecznego „Wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej"),
- Celem operacyjnym nr 1.1 „Wzrost kompetencji rodziców oraz prawnych opiekunów w zakresie należytej opieki i wychowania dzieci.",
- Celem operacyjnym nr 1.2 „Zwiększenie dostępu do usług wsparcia dla rodzin doświadczających trudności",
- Celem operacyjnym nr 1.3 „Zmniejszenie częstotliwości występowania dysfunkcji w rodzinie, w tym przemocy i kryzysów",
- Celem strategicznym nr 2 „Lepsze przygotowanie dzieci i młodzieży do wyzwań dorosłości" (w ramach obszaru społecznego „Wspieranie rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej"),
- Celem operacyjnym nr 2.1 „Zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz wzmocnienie postaw prospołecznych, a także przedsiębiorczych wśród młodzieży",
- Celem operacyjnym nr 2.2 „Podjęcie działań na rzecz zwiększenia integracji społecznej wśród młodzieży".
- Celem strategicznym nr 3 „Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy" (w ramach obszaru społecznego „Poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy"),
- Celem operacyjnym nr 3.1 „Zwiększenie aktywności i mobilności zawodowej mieszkańców",
- Celem operacyjnym nr 3.2 „Poprawa kompetencji i kwalifikacji zawodowych",
- Celem operacyjnym nr 3.3 „Wzrost znaczenia ekonomii społecznej w dziedzinie aktywizacji zawodowej osób zagrożonych marginalizacją",

- Celem strategicznym nr 4 „Poprawa warunków socjalno-bytowych gospodarstw domowych” (w ramach obszaru społecznego „Ubóstwo, problemy mieszkaniowe i bezdomność”),
- Celem operacyjnym nr 4.1 „Zwiększenie dostępu do podstawowych dóbr i zasobów”,
- Celem operacyjnym nr 4.2 „Współpraca z osobami prywatnymi, instytucjami i organizacjami pozarządowymi w zakresie wsparcia osób najuboższych”,
- Celem operacyjnym nr 4.3 „Przeciwdziałanie uzależnieniu świadczeniobiorców od świadczeń pomocy społecznej oraz przeciwdziałanie zjawisku dziedziczenia biedy i wyuczonej bezradności poprzez skuteczną i kompleksową pomoc”,
- Celem strategicznym nr 5 „Poprawa standardów życia osób starszych i niepełnosprawnych” (w ramach obszaru społecznego „Marginalizacja osób starszych i niepełnosprawnych”),
- Celem operacyjnym nr 5.1 „Wspieranie osób starszych i niepełnosprawnych w różnych sferach życia społecznego”,
- Celem operacyjnym nr 5.2 „Likwidacja barier w funkcjonowaniu osób starszych, niepełnosprawnych”,
- Celem operacyjnym nr 5.3 „Dążenie do zmiany świadomości mieszkańców gminy w podejściu do problemu starości, niepełnosprawności i długotrwałej choroby”,
- Celem strategicznym nr 6 „Zmniejszenie skali problemu uzależnień w gminie” (w ramach obszaru społecznego „Przeciwdziałanie uzależnieniom”),
- Celem operacyjnym nr 6.1 „Poszerzenie oraz uelastycznienie oferty wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych”,
- Celem operacyjnym nr 6.2 „Zwiększenie świadomości społecznej ma temat szkodliwości nadużywania substancji uzależniających oraz uzależnień behawioralnych”,
- Celem operacyjnym nr 6.3 „Utrwalanie podstawowych wartości społecznych jako alternatywa dla autodestrukcyjnych zachowań młodzieży i dorosłych”,
- Celem strategicznym nr 7 „Prowadzenie kompleksowego systemu wsparcia i pomocy rodzinom dotkniętych przemocą” (w ramach obszaru społecznego „Przeciwdziałanie zjawisku przemocy”),
- Celem operacyjnym nr 7.1 „Zmiana świadomości społeczności lokalnej w zakresie przemocy w rodzinie”,
- Celem operacyjnym nr 7.2 „Zapewnienie stałych form pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie”.

2.3. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Świdwin 2002 (uwzględniające ostatnią aktualizację z 2017 r.)

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Świdwin 2002 (SUiKZP GŚ) zostało przyjęte przez Radę Gminy Świdwin, Uchwałą Nr IV/211/2002 dnia 30 grudnia 2002 roku. Wskazany dokument był wielokrotnie aktualizowany (ostania aktualizacja w 2017 roku – Uchwała Nr XXX/157/2017 z dnia 30 maja 2017 roku . SUiKZP GŚ jest dokumentem obowiązującym w zakresie planowania przestrzennego gminy Świdwin. To dokument sporządzany dla całego obszaru gminy, który określa w sposób ogólny politykę przestrzenną i lokalne zasady zagospodarowania na terenie gminy. Studium jest podstawowym dokumentem kreującym politykę przestrzenną gminy. Obok miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest aktem planowania przestrzennego i w systemie planistycznym zaliczane jest do aktów planowania ogólnego.

SUiKZP GŚ wykazuje spójność z celami LPR GŚ w zakresie celów rozwoju przestrzennego gminy odwołując się do koncepcji rozwoju zrównoważonego, w której równie istotną rolę poza komponentem przyrodniczym i gospodarczym odgrywa komponent społeczny, co podkreślone zostało w SUiKZP GŚ (patrz: *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Świdwin* … 2002, t. II, s. 1). Dokładniej wyraźna jest spójność celów LPR GŚ z tzw. celami wiodącymi SUiKZP GŚ, w tym:

- Ochroną zasobów przyrodniczych i udostępnianiem ich dla społeczeństwa w sposób racjonalny,
- Harmonijny rozwój przestrzenny gminy (m .in. kompleksowe zainwestowanie obszarów przewidzianych do zabudowy, udostępnienie terenów dla potrzeb społeczeństwa w sposób zorganizowany),
- Odtwarzanie potencjału gospodarczego poprzez stworzenie korzystnych warunków dla powstawania małych i średnich przedsiębiorstw,
- Tworzenie sprzyjającego środowiska zamieszkania, pracy i wypoczynku z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych (m. in. sukcesywne ograniczanie i likwidowanie zagrożeń dla środowiska przyrodniczego i ludzi, tworzenie warunków i zachęt do realizacji budownictwa mieszkalnego i usługowego, realizację obiektów i terenów rekreacyjnych, modernizacja i budowa urządzeń obsługi technicznej).

Uzasadnieniem dla potrzeby przeprowadzenia na obszarach rewitalizacji Gminy Świdwin działań rewitalizacyjnych są przede wszystkim problemy występujące w sferze społecznej takie jak : wysoki poziom bezrobocia, ubóstwo, przestępczość ,poziom edukacji, kapitał społeczny, uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym a także problemy w sferze gospodarczej, technicznej i środowiskowej. Wymienione problemy ujęte zostały w opisanych wyżej dokumentach strategicznych : Strategii Rozwoju Gminy Świdwin na lata 2014-2022 (z perspektywą na lata 2023-2027), Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Świdwin na lata 2016-2022. W przedmiotowych dokumentach zostały zdefiniowane główne kierunki interwencji w odniesieniu do problemów społecznych które wymagają przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych. W ww. dokumentach wskazano na konieczność poprawy warunków życia mieszkańców wspieranie inicjatyw społecznych, mobilizowanie mieszkańców do działania, zapewnienie zrównoważonego, harmonijnego i długofalowego rozwoju gminy. Wskazane wyżej dokumenty strategiczne wyznaczają cele i działania, których realizacja powinna w znaczny sposób przyczynić się do złagodzenia bądź rozwiązania wskazanych na obszarach rewitalizacyjnych problemów. W ww. dokumentach strategicznych wskazano na konieczność poprawy warunków życia mieszkańców . Inicjatywy rewitalizacyjne są także spójne z misją zawartą w ww. dokumentach strategicznych. Wskazane dokumenty strategiczne stanowiły podstawę do wyznaczenia na obszarach rewitalizacji kierunków działań rewitalizacyjnych. Te działania muszą mieć charakter kompleksowy i być zintegrowane z innymi działaniami wspierającymi integrację społeczną. Powinny przyczyniać się do zmniejszenia ubóstwa mieszkańców. Tak więc realizacja działań rewitalizacyjnych przyczyni się do pobudzenia aktywności społecznej , co wpisuje się w założenia ujęte we wskazanych dokumentach strategicznych. Ujęto w nich bowiem , że należy doprowadzić do zrównoważonego rozwoju gminy w oparciu o rozwój i powszechną dostępność mieszkańców do infrastruktury technicznej, kulturalnej, sportowej, rekreacyjnej i wypoczynkowej. Rewitalizacja jest więc szansą dla rozwoju obszarów rewitalizacji Gminy Świdwin , bowiem będzie wpływać na procesy społeczne, a jednocześnie będzie zapobiegać zjawiskom kryzysowym, wynikającym z postępującego procesu degradacji technicznej.

3.

Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych w gminie Świdwin

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Pomorze Zachodnie
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

3.1. Metodologia diagnozy na potrzeby rewitalizacji

Diagnoza będąca integralnym elementem programu rewitalizacji obejmuje w szczególności pogłębioną analizę spraw społecznych dla określenia ewentualnych potrzeb podjęcia działań wyprzedzających o charakterze społecznym (dotyczących rozwiązywania problemów społecznych oraz pobudzających aktywność lokalną), co w dalszej kolejności pozwoli na przygotowanie działań rewitalizacyjnych o bardziej złożonym, kompleksowym charakterze i oddziaływaniu. Takie działania mają na celu podniesienie skuteczności i trwałości projektów rewitalizacyjnych oraz gotowości i świadomości mieszkańców co do możliwości partycypacyjnego współdecydowania o obszarze objętym programem rewitalizacji.
W procesie diagnozy i delimitacji obszarów rewitalizacji na potrzeby niniejszego lokalnego programu rewitalizacji kierowano się poniższymi zasadami.

- Kompleksowa rewitalizacja może być podejmowana wyłącznie na „obszarach rewitalizacji" (obszarach stanowiących całość lub część obszaru zdegradowanego), dla których interwencja została zaplanowana w gminnych programach rewitalizacji.
- Obszar lub obszary typowane do rewitalizacji muszą wyróżniać się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych oraz współwystępujących wraz z nimi przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych. W tym celu należy wykorzystać oceny syntetyczne zaproponowanych wskaźników (tabela 1).
- Wyznaczone obszary rewitalizacji muszą posiadać odzwierciedlenie w opisie ich granic w tekście gminnego programu rewitalizacji oraz poprzez oznaczenie na mapie stanowiącej załącznik do programu rewitalizacji.
- Władze gminy podejmują decyzję czy proces rewitalizacji dotyczyć będzie tylko jednego z obszarów zdegradowanych, czy też wskaże więcej niż jeden obszar, a następnie przygotuje odrębne projekty dla każdego z nich. Jeden projekt rewitalizacyjny nie może obejmować kilku obszarów zdegradowanych.
- Co do zasady obszary rewitalizacji wyznaczane winny być na terenie jednostek osadniczych (miast, wsi, przysiółków, kolonii).
- Niezamieszkałe tereny poprzemysłowe, w tym poportowe i powydobywcze, tereny powojskowe albo pokolejowe, na których występują wyżej wspomniane negatywne zjawiska mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

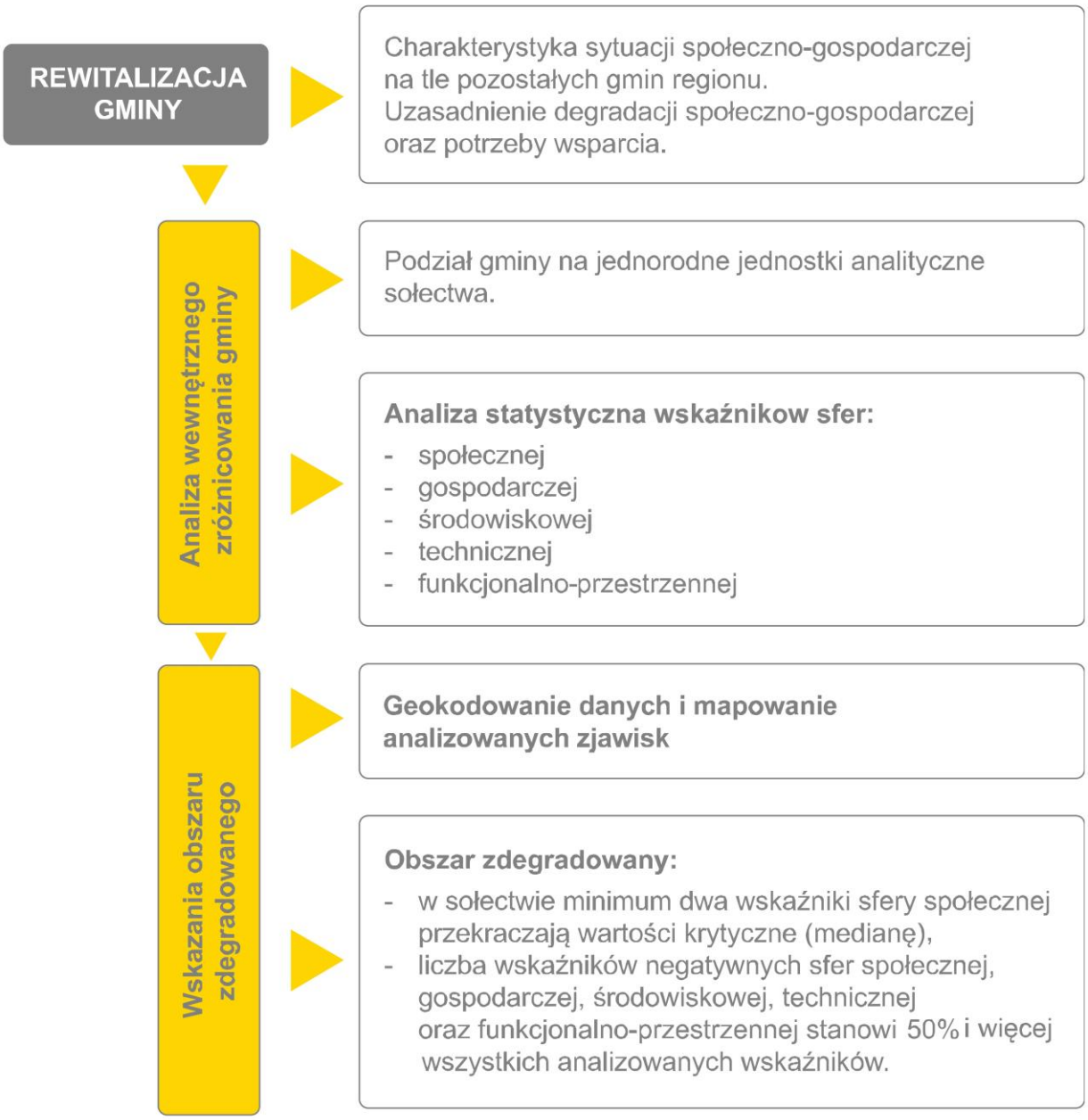
Rysunek 1. Schemat diagnozy sytuacji wewnętrznej w gminie na potrzeby rewitalizacji

Wyznaczenie obszarów zdegradowanych zostało poprzedzone opisem i oceną aktualnego stanu gminy na bazie dostępnych dokumentów, statystyki publicznej, badań ankietowych wśród sołtysów i wywiadów bezpośrednich z wójtem oraz mieszkańcami. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych objęła analizę obszarów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, środowiskowych oraz technicznych – stan wyposażenia w infrastrukturę techniczną oraz stan techniczny obiektów budowlanych itp. Obszary zdegradowane wyznaczone zostały porównując sołectwa wewnątrz gminy, na podstawie stopnia zróżnicowania wskaźników cząstkowych degradacji.

Do wyznaczenia obszarów zdegradowanych na terenie gminy wykorzystano wskaźniki podstawowe (tabela 1), które opisują natężenie zjawisk w obrębie sołectwa. Założono, że przyjęcie sołectwa jako podstawowej jednostki analizy przestrzennej ułatwi pozyskiwanie informacji z publicznych portali statystycznych, w tym Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz Urzędu Gminy. Wskaźniki przyjęte do oceny posiadały również charakter fakultatywny, co było pomocne w uwzględnieniu specyficznych cech danego obszaru i wewnętrznego zróżnicowania badanych jednostek analitycznych. Istotny z punktu widzenia oceny wskaźników jest ich charakter stymulanty lub destymulanty. Stymulanta jest dodatnio skorelowana ze zmienną objaśnianą, czyli wzrost wartości zmiennej objaśniającej prowadzi do wzrostu zmiennej objaśnianej. Natomiast destymulanta jest ujemnie skorelowana ze zmienną objaśnianą, czyli wzrost wartości zmiennej objaśniającej prowadzi do spadku zmiennej objaśnianej (tabela 1.).

Rysunek 2. Schemat wyznaczania obszaru zdegradowanego

Wskaźniki przyjęte do analizy statystycznej pogrupowano ze względu na charakter i ładunek informacyjny w odniesieniu do poniższych obszarów:

- społecznego (m.in. bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, poziom edukacji, kapitał społeczny, uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym);
- gospodarczego (w szczególności w zakresie stopnia przedsiębiorczości, kondycji lokalnych przedsiębiorstw);
- (lub/i) przestrzenno-funkcjonalnego (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych);
- (lub/i) technicznego (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska);
- (lub/i) środowiskowego (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska).

Dane niezbędne do przeprowadzenia analiz statystycznych pozyskano ze zbiorów statystyki publicznej oraz jednostek administracji publicznej w tym:

- Urzędu Gminy,
- Powiatowego Urzędu Pracy,
- Policji,
- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej,
- Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskaźniki opisujące zjawiska oceniono przyjmując zasadę, że wskazują sytuację kryzysową w przypadku kiedy ich wartość przekracza wartość mediany dla całego zbioru analizowanych jednostek. Uwzględniono przy tym jednocześnie charakter zmiennej przyjmując:

Wk_i gdy x_i jest stymulantą $x_i \leq Me$

Wk_i gdy x_i jest destymulantą $x_i \geq Me$

gdzie:

Wk_i–wskaźnik krytyczny, x_i – wartość zmiennej w sołectwie i, M_e– mediana.

Tabela 2. Przykładowe wskaźniki diagnozy zjawisk kryzysowych

Grupy cech	Wskaźnik (charakter zmiennej stymulanta/destymulanta)	Źródło danych[a]
SFERA SPOŁECZNA	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS,PUP/ MSC
	Odsetek długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym (destymulanta)	UG, GOPS,PUP/ MSC
	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS,PUP/ MSC/2016
	Liczba przestępstw przeciwko rodzinie i opiece na 100 mieszkańców (destymulanta)	UG, GOPS,PUP/ MSC
SFERA GOSPODARCZA	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej na 100 mieszkańców (stymulanta)	UG, GUS / MSC
	Odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą (stymulanta)	UG/ MSC
	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców (destymulanta)	UG, GUS / MSC
	Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych (destymulanta)	UG, PUP/ MSC
SFERA INFRASTRUKTURALNA	Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r. (destymulanta)	UG/MSC
	Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na jedną osobę (stymulanta)	UG/MSC
	Odsetek mieszkań popegeerowskich w ogólnym zasobie mieszkaniowym miejscowości/osiedla/obrębu statystycznego (destymulanta)	UG/MSC/2016
	Odsetek budynków bez wodociągu do ogólnej liczby budynków (w %) (destymulanta)	UG/MSC
	Odsetek budynków poddanych termomodernizacji do ogólnej liczby budynków (stymulanta)	UG/MSC

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	Dobowa liczba połączeń transportem publicznym (bus, autobus, kolej)	UG/MSC
	Odsetek długości dróg o nawierzchni utwardzonej (asfalt) (stymulanta)	UG/MSC
	Dostępność do podstawowych usług (odległość w km dojazdu do przedszkola lub szkoły) (destymulanta)	UG,GIS/MSC
	Liczba placów zabaw, zorganizowane miejsce spotkań młodzieży na otwartym powietrzu na terenie sołectwa na 100 mieszkańców (stymulanta)	UG, GUS/MS
	Dostępność do podstawowych usług (odległość w km dojazdu do zakładu opieki zdrowotnej (przychodni zdrowia) (destymulanta)	UG,GIS/MSC
SFERA ŚRODOWISKOWA	Dzikie wysypiska śmieci powierzchnia na 100 mieszkańców (destymulanta)	UG/MSC
	Powierzchnia terenów zieleni : parków spacerowo-wypoczynkowych, na 100 mieszkańców (stymulanta)	UG/MSC
	Powierzchnia terenów zieleni : zieleni osiedlowej, zieleńców na 100 mieszkańców (stymulanta)	UG/MSC
	Odsetek obszarów zdegradowanych przyrodniczo (w %) (destymulanta)	UG/MSC

[a] Znaczenie skrótów: GUS – Główny Urząd Statystyczny, UG – Urząd Gminy, PUP – Powiatowy Urząd Pracy, GOPS – Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej, NSP – Narodowy Spis Powszechny, NUTS4 – powiat, NUTS5 – gmina, MSC –miejscowość statystyczna, GIS – Geograficzne Systemy Informacji.

Na potrzeby projektu przyjęto następujące definicje obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywnych zjawisk o innym charakterze, tj. gospodarczym lub środowiskowym lub przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym. Przyjęto, że aby obszar zamieszkały sołectwa mógł być zaliczony do obszaru zdegradowanego muszą wystąpić dwa warunki:

- minimum dwa wskaźniki sfery społecznej przekraczają wartości krytyczne (medianę),
- liczba wskaźników negatywnych sfer społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej stanowi 50% i więcej wszystkich analizowanych wskaźników.

Obszar rewitalizacji to obszar zamieszkały sołectwa, ważny dla rozwoju lokalnego, stanowiący całość lub część obszaru zdegradowanego. Występuje w nim kumulacja zjawisk problemowych o charakterze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, infrastrukturalnym i przestrzenno-funkcjonalnym. Jest o taka część obszaru zdegradowanego, w której prowadzone będą działania rewitalizacyjne. Należy zaznaczyć, że dodatkowo można wskazać w gminie taki obszar, który ma istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gminy – może okazać się, że jest to cały obszar zdegradowany, jego część albo jeden z obszarów zdegradowanych lub ich części. Obszar rewitalizacji musi być obszarem skoncentrowanym terytorialnie, obejmującym nie więcej niż 20% powierzchni gminy i 30% mieszkańców. Jeśli wyznaczony w diagnozie obszar zdegradowany jest większy niż 20% powierzchni lub przekracza 30% mieszkańców gminy, to należy wyznaczyć mniejszy obszar rewitalizacji, mieszczący się we wskazanych wyżej limitach.

Rozpoznanie zjawisk problemowych i ich przyczyn powstania odbywa się na drodze diagnozy pogłębionej w oparciu o wywiady bezpośrednie, wywiady kwestionariuszowe oraz zogniskowane wywiady grupowe. Diagnoza pogłębiona pomaga zrozumieć genezę kumulacji problemów, jak również pozwala rozpoznać potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji.

Rysunek 3. Schemat wyznaczania obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji musi być obszarem skoncentrowanym, ale nie musi być obszarem ciągłym przestrzennie. Możliwe jest utworzenie kilku podobszarów, ważne jednak aby łącznie nie przekraczały wyżej wskazanych limitów.
Zgodnie z przyjętą definicją obszar rewitalizacji wyznaczono (rysunek 3) w oparciu o diagnozę pogłębioną przy wykorzystaniu czterech metod badawczych:

- Indywidualna ankieta bezpośrednia – z sołtysami w gminie,
- IDI – *Individual In-Depth Interview*, tj. indywidualny wywiad pogłębiony – z osobami sprawującymi władzę w gminie (wójt),
- FGI – *Focus Group Interview*, tj. zogniskowany wywiad grupowy – z lokalnymi liderami w gminie,
- Wywiady i animacje – z mieszkańcami sołectw.

Celem diagnozy pogłębionej są następujące cele szczegółowe:

- identyfikacja problemów i potrzeb społecznych oraz określenie stopnia ich ważności dla mieszkańców w gminie, z uwzględnieniem perspektywy różnych grup interesu, tj. sołtysów, przedstawicieli władz lokalnych oraz innych mieszkańców,
- dokonanie pogłębionej diagnozy potencjału rozwojowego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów społecznych, ekonomicznych, geograficzno-przyrodniczych, przestrzenno-funkcjonalnych, infrastrukturalnych i technicznych;
- ocena potencjału rozwojowego gminy przez różne grupy mieszkańców, tj. sołtysów, przedstawicieli władz lokalnych i lokalnych liderów,
- ustalenie i konsultacja wstępnych propozycji (pomysłów) na projekty możliwe i sugerowane do włączenia w plany rewitalizacji społecznej dla wybranych obszarów na terenie gminy. Obserwacje na potrzeby pogłębionej diagnozy przeprowadzono za pomocą różnych metod i technik badawczych, w zależności od postawionych celów szczegółowych oraz grupy respondentów (interesariuszy).

3.2. Geokodowanie danych i zasięg przestrzenny diagnozy

Pierwszym krokiem w procedurze identyfikacji obszarów zdegradowanych jest podział mapy gminy na jednostki analityczne, dla których będą zbierane dane. Przyjęta jednostka powinna dotyczyć obszaru zamieszkałego, nie może obejmować obszaru całej gminy lub miasta, czy też przeciwnie – np. jednego budynku. Zasięgi przestrzenne obszaru lub obszarów rewitalizacji dokonywane są przy kilku założeniach:

- program rewitalizacji może obejmować więcej niż jedno terytorium wymagające wsparcia;
- zasięg każdego z tych obszarów obejmuje tereny o szczególnej koncentracji negatywnych zjawisk istotnych dla rozwoju danej gminy;
- ustalenia zasięgu przestrzennego obszaru lub obszarów rewitalizacji dokonuje się w oparciu o analizę dokumentów strategicznych lub planistycznych gminy lub w oparciu o indywidualne kryteria (wraz z odniesieniem ich do wartości referencyjnych dla danej gminy);
- program rewitalizacji łącznie nie może obejmować więcej niż 20% powierzchni gminy i powinien dotyczyć nie większej liczby ludności niż 30% jej mieszkańców.

W przypadku badanej gminy do wyznaczenia obszarów zdegradowanych przyjęto za jednostkę analityczną sołectwo. Jest to podyktowane głównie aspektami funkcjonowania gminy, a co się z tym wiąże podziału środków pieniężnych jak i również planowania działań. Warto podkreślić, iż organem uchwałodawczym w sołectwie jest zebranie wiejskie, które jest przykładem realizacji idei demokracji bezpośredniej podczas którego artykułowane są najważniejsze problemy mieszkańców sołectwa. Sołtysa oraz Radę Sołecką wyłaniają stali mieszkańcy danego sołectwa.

W gminie Świdwin funkcjonuje 18 jednostek pomocniczych gminy, będących sołectwami tj.: Bełtno, Berkanowo, Bierzwnica, Bystrzyna, Cieszeniewo, Cieszyno, Kluczkowo, Krosino, Lekowo, Łąkowo, Niemierzyno, Oparzno, Rogalino, Rusinowo, Sława, Smardzko, Stary Przybysław, Świdwinek. W procesie diagnostycznym zbadano każdą jednostkę pod kątem tych samych wskaźników. Uzyskano tym samym oddzielne obrazy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz natężenia problemów dla każdego z sołectw.

Mapa 1. Podział gminy Świdwin na jednostki analityczne - sołectwa

3.3. Analiza wewnętrznego zróżnicowania gminy ze względu na występowanie zjawisk kryzysowych w głównych sferach funkcjonalnych: Analiza ilościowa/statystyczna

Diagnozę na potrzeby lokalnego programu rewitalizacji przeprowadzono dla całej gminy, badając jednocześnie negatywne zjawiska w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej oraz technicznej. Aby stwierdzić istnienie i określić zakres negatywnych zjawisk w każdej z ww. sfer zastosowano szereg wskaźników. W ich doborze wykorzystano wytyczne zamieszczone w ustawie z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji[1] oraz zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020[2]. Należy zaznaczyć iż dobór wskaźników dla gminy wynika z jej specyfiki i wewnętrznych uwarunkowań. Ze względu na brak danych statystycznych dotyczących zjawisk środowiskowych oraz zapisy ustawy o rewitalizacji, która dopuszcza aby obszar zdegradowany był wyznaczony w oparciu o negatywne zjawiska społeczne oraz co najmniej jedno z negatywnych zjawisk gospodarczych, technicznych, przestrzenno-funkcjonalnych lub środowiskowych, diagnozę statystyczną przeprowadzono dla 4 obszarów tj. społecznego, gospodarczego, technicznego i funkcjonalno-przestrzennego. Diagnozę problemów sfery środowiskowej wykonano w dalszej części opracowania w oparciu o wywiady pogłębione z sołtysami, mieszkańcami oraz włodarzami gminy

Sfera społeczna

W planowaniu działań w ramach rewitalizacji społecznej problemy społeczne są najważniejszym obszarem analizy. Stąd dużą uwagę poświęcono dokładnemu zdiagnozowaniu tych zjawisk i pozyskaniu jak największej liczby wskaźników. W ustawie

[1] (Dz.U. 2017 poz. 1023), Ustawa z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji.
[2] Zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 opracowane przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020.

o rewitalizacji (art. 9 ust. 1) wskazano zjawiska, które powinny zostać uwzględnione w analizie zjawisk społecznych. Są to przede wszystkim:

- ubóstwo,
- wysokie bezrobocie,
- wysoka przestępczość,
- niski poziom edukacji i kapitału społecznego,
- niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.

Charakter i skala zjawisk społecznych powoduje potrzebę wykorzystania szerszego zestawu wskaźników w celu uzyskania obiektywnego obrazu stanu kryzysowego i rozpoznania zjawisk negatywnych. Poniżej przedstawiono wskaźniki opisujące wymienione zjawiska.

Ubóstwo

Zjawisko ubóstwa zbadano wykorzystując dane gromadzone przez ośrodki pomocy społecznej, które są podstawową jednostką w systemie. Ośrodek Pomocy Społecznej jest miejscem pierwszego kontaktu osób poszukujących pomocy. Zgodnie z prawem ośrodki takie działają w każdej gminie i wykonują zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej, w ramach realizacji Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. W analizie ubóstwa można stosować wiele różnych miar przy czym najczęściej stosowanymi są:

- liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej,
- na 100 mieszkańców,
- wielkość zasiłków pomocy rodzinie w przeliczeniu na rodzinę.

Bezrobocie

Jednym z głównych zjawisk, które obserwuje się na obszarach zdegradowanych jest wysoki poziom bezrobocia. Mamy zatem do czynienia z sytuacją, w której część mieszkańców tego obszaru, zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia. Pojęcie osoby bezrobotnej oznacza ogólnie osobę niezatrudnioną, nieprowadzącą działalności gospodarczej i niewykonującą innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia (w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy). Bezrobocie szczególnie długotrwałe niesie za sobą negatywne skutki społeczne, wśród których najczęściej wymienia się: trudności materialne, utratę statusu społecznego, niską samoocenę, problemy rodzinne oraz problemy natury psychicznej

(depresję), w niektórych przypadkach bezdomność a często także zjawiska patologii społecznej jak: alkoholizm, narkomania, przestępczość. Wysokie bezrobocie w regionie pociąga za sobą wysokie koszty związane z utrzymaniem osób bezrobotnych oraz służb zajmujących się ich problemami i obsługą. Wraz ze wzrostem bezrobocia następuje również spadek dochodów do budżetu gminy. W analizie bezrobocia można stosować poniższe wskaźniki:

- odsetek bezrobotnych,
- odsetek długotrwale bezrobotnych wśród osób w wieku produkcyjnym.

Przestępczość

Przestępczość jest zjawiskiem społecznym i stanowi zbiór czynów zabronionych ustawowo pod groźbą kary, a popełnionych na obszarze gminy. Wysoka przestępczość dość silnie kształtuje negatywny obraz danego obszaru w społecznej świadomości, dodatkowo jeszcze wzmacniając występowanie innych problemów o charakterze społecznym. W ramach niniejszej diagnozy zwrócono uwagę zarówno na przestępczość „widoczną", której ofiarą może być każda osoba przebywająca w gminie, jak też przestępczość tzw. „za zamkniętymi drzwiami", szczególnie przemoc domową. Przestępczości towarzyszy szereg innych negatywnych zjawisk społecznych i związane jest to często z przejawami uzależnień (alkoholizmem, narkomanią itp.), co uwarunkowane jest występowaniem większej liczby sklepów monopolowych, czy też pubów oraz dyskotek, w których sprzedawany i spożywany jest alkohol oraz występuje nielegalny handel środkami odurzającymi. W analizie przestępczości można stosować wiele miar przy czym najczęściej stosowanymi są:

- liczba przestępstw na 100 mieszkańców,
- czyny karalne nieletnich na 100 mieszkańców.

Edukacja

Podstawą kształtowania kapitału ludzkiego i społecznego w gminie jest lokalny system edukacji. Należy przyjąć, iż wyniki w nauce nie są jedynie związane z jakością kształcenia, ale wynikają również z warunków materialnych i społecznych jakie występują zarówno w środowisku domowych jak również w otoczeniu społecznym rodziny. Dzieci z obszarów zdegradowanych rzadko uzyskują dobre wyniki w nauce np. sprawdzianu szóstoklasisty czy tez sprawdzianów gimnazjalnych. Szkolnictwo na obszarach wiejskich boryka się z szeregiem problemów związanych z finansowaniem małych nierentownych szkół, dojazdami dzieci do szkoły czy też pozyskaniem kadry nauczycielskiej. Szkoły na wsi są jedną z najważniejszych instytucji społecznych, które

wspierają kapitał kulturowy wsi, integrują lokalne społeczności i często są nośnikiem nowych idei oraz wsparciem dokonujących się przemian społecznych i gospodarczych. Rozwój edukacji przedszkolnej oraz żłobków na obszarach wiejskich jest uważany obecnie za jeden z podstawowych warunków poprawy sytuacji na rynku pracy i aktywizacji zawodowej młodych kobiet.

Ze względu na możliwości pozyskania danych statystycznych i merytoryczny charakter informacji do oceny sfery społecznej przyjęto pięć wskaźników:

- liczbę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, na 100 mieszkańców,
- odsetek bezrobotnych,
- liczbę przestępstw na 100 mieszkańców,
- liczba ofiar przemocy na 100 mieszkańców,
- liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 100 mieszkańców.

Gmina Świdwin jest zróżnicowana wewnętrznie ze względu na poziom zjawisk społecznych. Największa koncentracja zjawisk negatywnych ma miejsce w sołectwie Krosino ,w którym odnotowano 5 wskaźników negatywnych. Dużą liczbę wskaźników negatywnych (4 wskaźniki) zaobserwowano również w sołectwach: Berkanowo, Bystrzyna oraz Lekowo. Łącznie wymienione sołectwa stanowią obszar o największym natężeniu problemów społecznych.

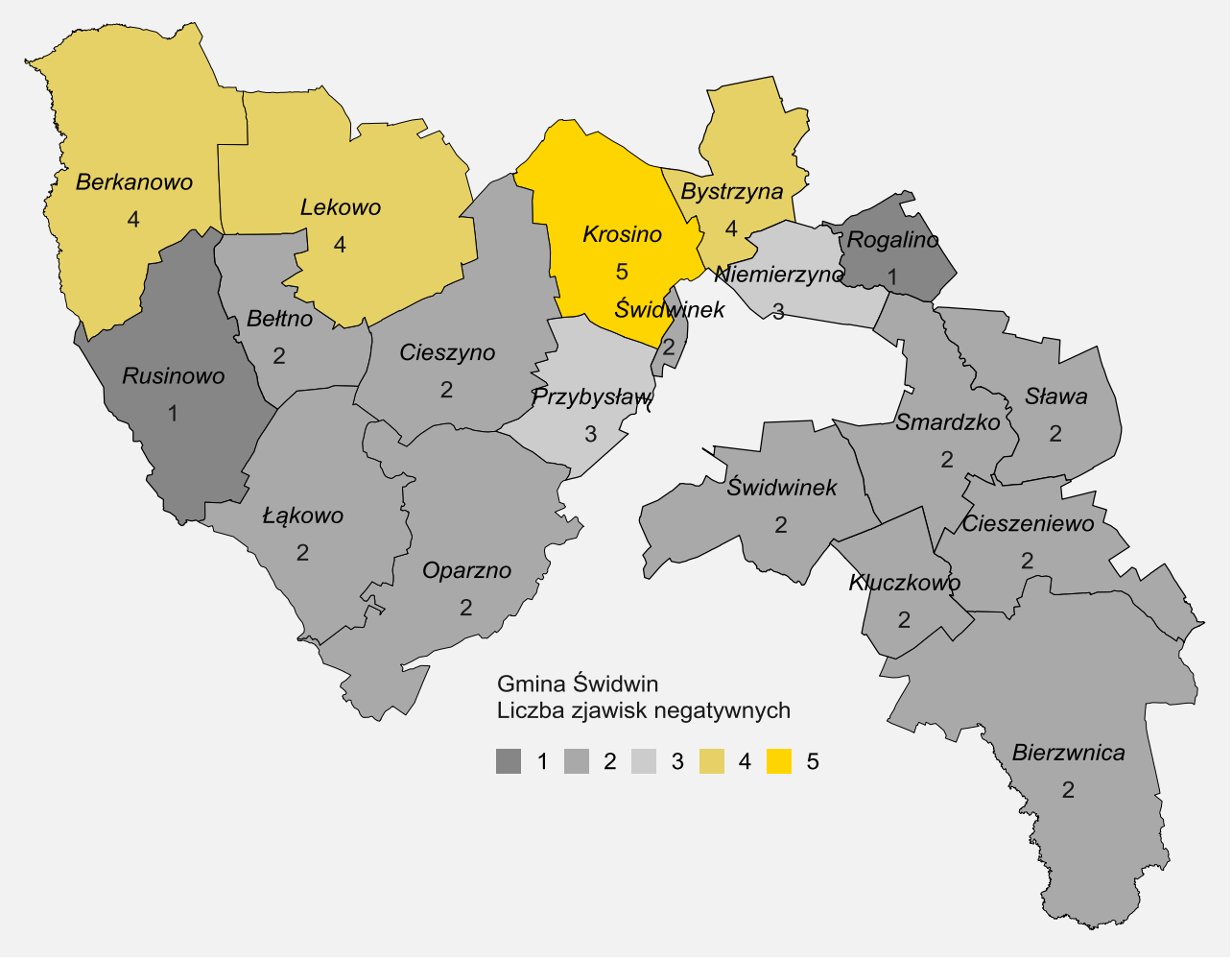
Tabela 3. Wskaźniki sfery społecznej w sołectwach gminy Świdwin

Sołectwa	Korzystający z pomocy społecznej na 100 miesz.	Odsetek bezrobotnych [%]	Przestępstwa na 100 mieszkańców	Liczba ofiar przemocy na 100 mieszkańców	Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 100 mieszkańców	Liczba zjawisk negatywnych [a]
Bełtno	10,4167	5,5556	0,6944	0,6944	0,6944	2
Berkanowo	16,1972	6,6901	1,4085	1,4085	0,3521	4
Bierzwnica	8,6587	6,1121	1,5280	2,0374	0,5093	2
Bystrzyna	8,2474	8,2474	4,1237	2,0619	0,0000	4
Cieszeniewo	8,2609	9,1304	0,4348	0,4348	0,0000	2
Cieszyno	13,8088	6,9803	0,0000	0,6070	0,4552	2
Kluczkowo	12,4031	6,5891	0,0000	0,0000	1,1628	2
Krosino	12,8731	9,3284	0,7463	0,7463	0,1866	5
Lekowo	11,2376	8,6771	1,1380	0,9957	0,5690	4
Łąkowo	15,7143	6,4286	0,0000	0,3571	0,0000	2
Niemierzyno	8,9431	7,3171	0,8130	0,8130	0,8130	3
Oparzno	9,9808	6,3340	0,9597	0,5758	0,1919	2
Rogalino	8,0537	8,7248	0,0000	0,6711	0,6711	1
Rusinowo	7,1269	5,7906	0,4454	0,8909	0,6682	1
Sława	7,5000	4,3750	0,0000	1,8750	0,0000	2
Smardzko	10,6931	5,1485	0,1980	0,1980	0,1980	2
Stary Przybysław	7,4733	5,3381	0,7117	0,7117	0,0000	3
Świdwinek	14,1414	5,0505	0,5051	0,5051	0,0000	2
Mediana [b]	10,1987	6,5089	0,5997	0,7031	0,2751	-

[a] liczba wskaźników, które przekroczyły wartość krytyczną (medianę) dla całego zbioru analizowanych przypadków

[b] mediana inaczej wartość środkowa lub wartość przeciętna, drugi kwartyl jest to wartość cechy w szeregu uporządkowanym, powyżej i poniżej której znajduje się jednakowa liczba obserwacji. Mediana znalazła szerokie zastosowanie w statystyce jako średnia znacznie bardziej odporna na elementy odstające niż średnia arytmetyczna. Na podstawie analizy w relacji do wartości mediany wyznaczono liczbę wskaźników krytycznych w każdym sołectwie.

Mapa 2. Koncentracja zjawisk negatywnych sfery społecznej w sołectwach gminy Świdwin

Sfera gospodarcza

Negatywne zjawiska w sferze społecznej są często wynikiem słabej kondycji lokalnej gospodarki. Jest to związane z procesem kumulacji problemów ekonomicznych, gdzie niski poziom przedsiębiorczości powoduje wysokie bezrobocie oraz spadek dochodów ludności. Ubożenie lokalnej społeczności prowadzi do problemów związanych ze wzrostem przestępczości, uzależnieniami i przemocą w rodzinie. Brak perspektyw znalezienia pracy i uzyskania określonego poziomu życia powoduje, że osoby młode nie widzą przyszłości rozwoju zawodowego i emigrują do większych ośrodków gospodarczych, co prowadzi do zjawiska procesów depopulacyjnych i w efekcie starzenia się lokalnych zasobów ludzkich.

Sytuację gospodarczą na poziomie lokalnym analizuje się przede wszystkim za pomocą obserwacji liczby funkcjonujących podmiotów gospodarczych, postaw przedsiębiorczych mieszkańców i gotowości do zakładania nowych przedsiębiorstw. O kondycji lokalnej gospodarki może świadczyć również liczba wyrejestrowanych działalności gospodarczych, jak też liczba opuszczonych i wynajętych lokali usługowych.

Istotny z punktu widzenia rozwoju lokalnej gospodarki jest poziom kapitału ludzkiego, który stanowi potencjał dla powstających przedsiębiorstw i funkcjonowania rynku pracy. Brak wykwalifikowanych pracowników i trudności ze znalezieniem osób chętnych do pracy zniechęca inwestorów i w dużym stopniu wpływa na niski poziom inwestycji w gminie. Kapitał ludzki można mierzyć poprzez obserwację odsetka osób w wieku poprodukcyjnym jak również poziomu wykształcenia osób bezrobotnych, ze szczególnym uwzględnieniem odsetka osób z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym.
Na potrzeby analizy sytuacji gospodarczej przyjęto trzy wskaźniki:

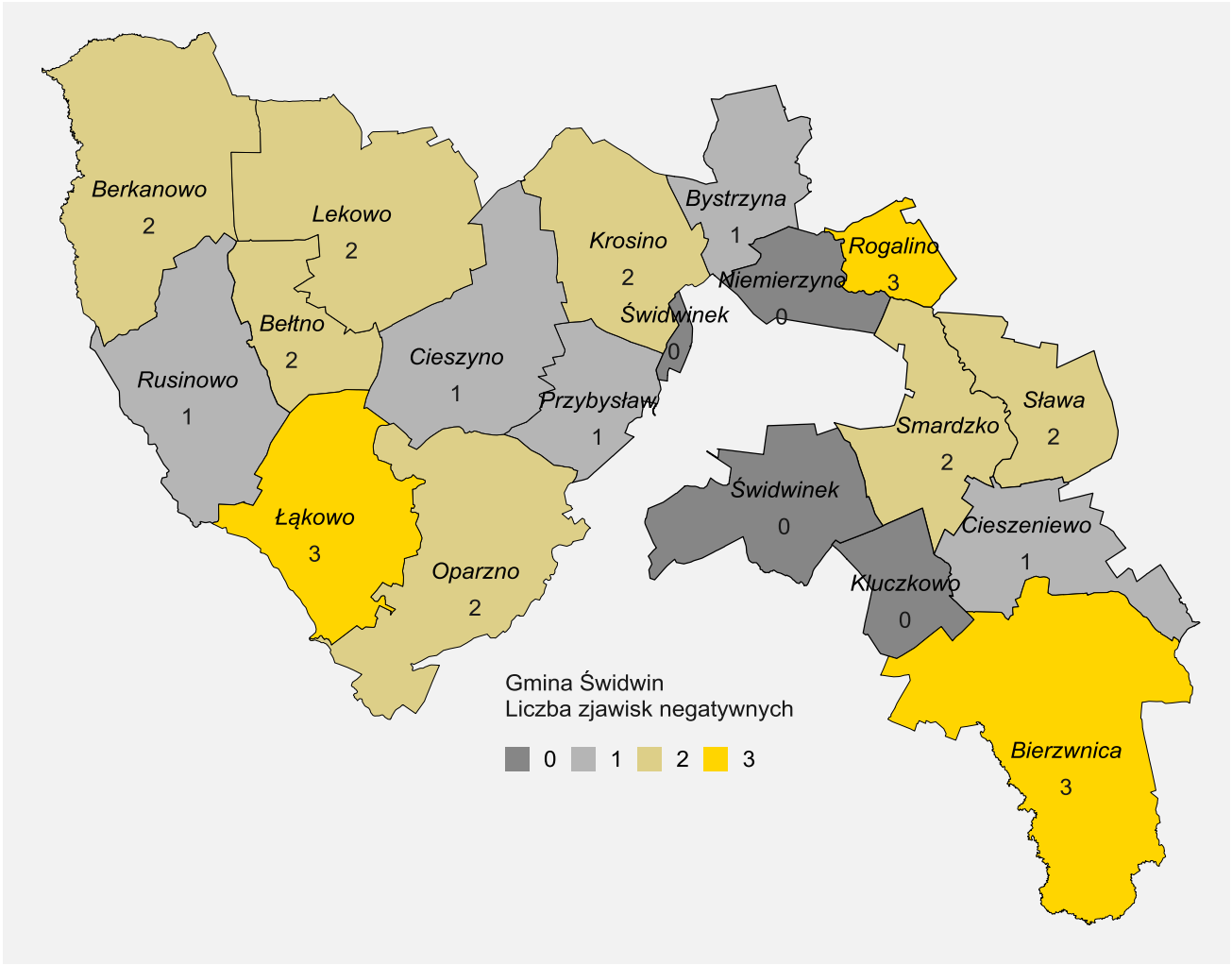
- odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą,
- odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców,
- odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych.

W sferze gospodarczej najgorsza sytuacja występuje w sołectwach: Rogalino, Niemierzyno oraz Bierzwnica, w których 3 analizowane wskaźniki przekroczyły wartość krytyczną.

Tabela 4. Wskaźniki sfery gospodarczej w sołectwach gminy Świdwin

Sołectwa	Odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą [%]	Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym [%]	Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych [%]	Liczba zjawisk negatywnych
Bełtno	1,3889	15,2778	25,0000	2
Berkanowo	4,5775	19,0141	42,1053	2
Bierzwnica	2,2071	13,7521	38,8889	3
Bystrzyna	9,2784	11,3402	37,5000	1
Cieszeniewo	3,9130	11,7391	33,3333	1
Cieszyno	3,7936	10,4704	34,7826	1
Kluczkowo	4,6512	7,3643	29,4118	0
Krosino	3,3582	12,1269	36,0000	2
Lekowo	2,8450	13,2290	29,5082	2
Łąkowo	2,8571	13,9286	33,3333	3
Niemierzyno	5,6911	12,1951	22,2222	0
Oparzno	2,3033	12,0921	42,4242	2
Rogalino	0,6711	14,0940	46,1538	3
Rusinowo	4,4543	13,5857	19,2308	1
Sława	3,7500	16,2500	42,8571	2
Smardzko	2,1782	15,4455	26,9231	2
Stary Przybysław	2,8470	9,9644	26,6667	1
Świdwinek	6,5657	12,1212	20,0000	0
Mediana	3,5541	12,7121	33,3333	-

Mapa 3. Koncentracja zjawisk negatywnych sfery gospodarczej w sołectwach gminy Świdwin

Sfera techniczna

Jednym z problemów, który szczególnie dotyka obszary wiejskie jest poziom zainwestowania w sferze infrastruktury technicznej. W szerokim ujęciu dotyczy to obiektów budowlanych, mieszkalnych, efektywności energetycznej budynków, długości i jakości dróg, chodników, sieci przesyłowych, kanalizacji, wody, gazu oraz szerokopasmowego Internetu. W przeciwieństwie do obszarów wysoko zurbanizowanych wieś posiada rozproszoną zabudowę co powoduje relatywnie wysokie koszty prowadzonych inwestycji i możliwości ich finansowania z podatków lokalnych oraz opłat czynszowych. Inwestorzy prywatni nie są zainteresowani inwestycjami, tam gdzie przypuszczalne zyski z eksploatacji obiektów i sieci nie będą pokrywały kosztów początkowych inwestycji i później utrzymania ich stanu technicznego. Z drugiej strony inwestycje publiczne realizowane poprzez budżety gmin nie są w stanie zaspokoić wszystkich potrzeb mieszkańców. Dlatego tak ważne jest wsparcie tych gmin, które funkcjonują w słabej strukturze gospodarczej ,przy ograniczonych możliwościach prowadzenia inwestycji. Przykładowe wskaźniki dotyczące sfery technicznej dotyczą: ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej, sieci wodociągowej czy też budynków podłączonych do kanalizacji. Wskaźnik dotyczący udziału budynków wybudowanych przed 1970 obrazuje ich stan techniczny ze względu na długi okres eksploatacji oraz stare technologie wykorzystane przy ich budowie. W szczególności dotyczy to właściwości termicznych (ocieplenia, stolarki okiennej oraz wentylacji), systemów ogrzewania oraz elementów konstrukcyjnych, które z upływem czasu mogą stanowić zagrożenie dla użytkowników. Należy zaznaczyć, że dobór wskaźników sfery technicznej jest w dużej mierze uzależniony od ich dostępności na poziomie sołectw oraz miejscowości. Dlatego też na potrzeby analizy sytuacji technicznej przyjęto dwa poniższe wskaźniki:

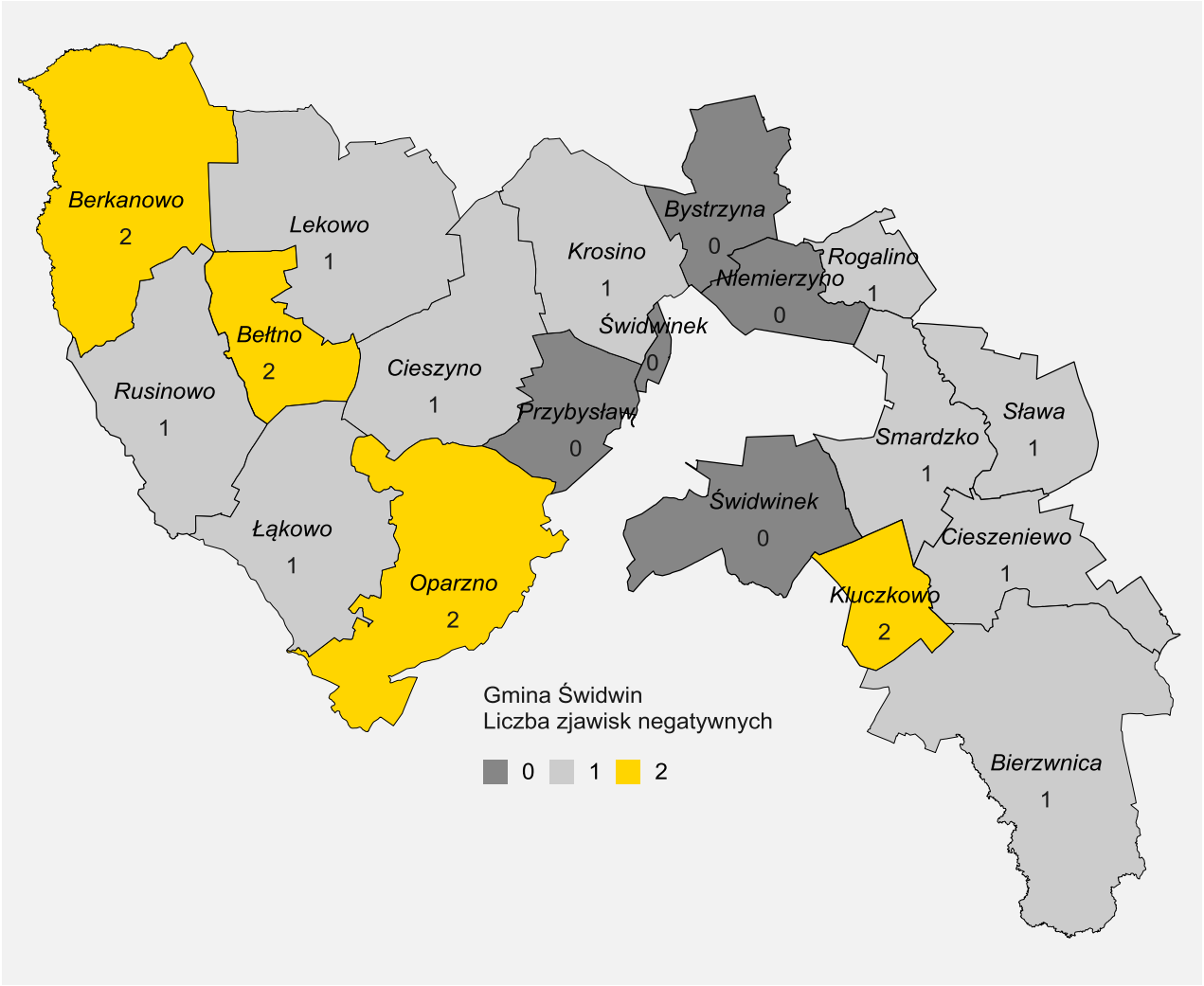
- odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 r.,
- przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na jedną osobę.

Analiza powyższych wskaźników pokazała, że w sferze technicznej najbardziej niekorzystna sytuacja występuje w sołectwach: Oparzno, Berkanowo, Kluczkowo oraz Bełtno, w których 2 analizowane wskaźniki przekroczyły wartość krytyczną.

Tabela 5. Zestawienie wskaźników sfery technicznej w sołectwach gminy Świdwin

Sołectwa	Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem [%]	Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na jedną osobę	Liczba zjawisk negatywnych
Bełtno	90,0000	19,9514	2
Berkanowo	78,0488	19,3028	2
Bierzwnica	51,3966	20,0034	1
Bystrzyna	60,6061	29,2887	0
Cieszeniewo	82,8125	22,1217	1
Cieszyno	47,0270	18,2610	1
Kluczkowo	92,3077	18,3992	2
Krosino	63,1579	20,3619	1
Lekowo	65,7303	18,0213	1
Łąkowo	80,2817	20,6929	1
Niemierzyno	0,0000	28,0000	0
Oparzno	74,8148	18,5144	2
Rogalino	100,0000	20,8389	1
Rusinowo	94,0171	21,9978	1
Sława	92,6829	22,0750	1
Smardzko	31,4815	18,8475	1
Stary Przybysław	61,7647	23,7402	0
Świdwinek	62,6866	39,2626	0
Mediana	70,2726	20,5274	-

Mapa 4. Koncentracja zjawisk negatywnych sfery technicznej w sołectwach gminy Świdwin

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Negatywnym zjawiskom społeczno-gospodarczym towarzyszą negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne. Dotyczą one głównie złego planowania przestrzennego, braku miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, niskiej dostępności usług publicznych, jak również degradacji istniejących przestrzenni publicznych. Wiodącym problemem obszarów wiejskich jest niska dostępność komunikacyjna, która wynika z braku połączeń transportem publicznym, znacznymi odległościami z miejscowości do urzędów publicznych, przedszkoli, szkół czy też placówek opieki zdrowotnej. Wykluczenie komunikacyjne przekłada się na wiele innych problemów, w tym związanych z bezrobociem np. brak możliwości dojazdów do pracy lub długi czas dowozu dzieci do przedszkola. Obecnie dużą rolę w rozwiązywaniu problemów przestrzennych odgrywają usługi dostępne przez Internet. Jednak obserwuje się szczególnie na obszarach wiejskich zjawisko wykluczenia cyfrowego, które oznacza nie tylko brak dostępu do Internetu ale również brak umiejętności posługiwania się Internetem oraz ograniczoną szybkość przesyłu danych. Rozwiązania funkcjonalno-przestrzenne są istotnym elementem kształtowania jakości życia w społeczności lokalnych w miejscu ich zamieszkania. Wiąże się to również z dostępem w miejscowościach wiejskich do infrastruktury społecznej dającej możliwość spędzania wolnego czasu, zabaw dla dzieci i młodzieży, spotkań mieszkańców, organizowania różnych wydarzeń, które łącznie są ważnym czynnikiem tworzącym podstawę integracji i rozwoju kapitału społecznego. W związku z powyższym na potrzeby analizy sytuacji funkcjonalno-przestrzennej przyjęto trzy wskaźniki:

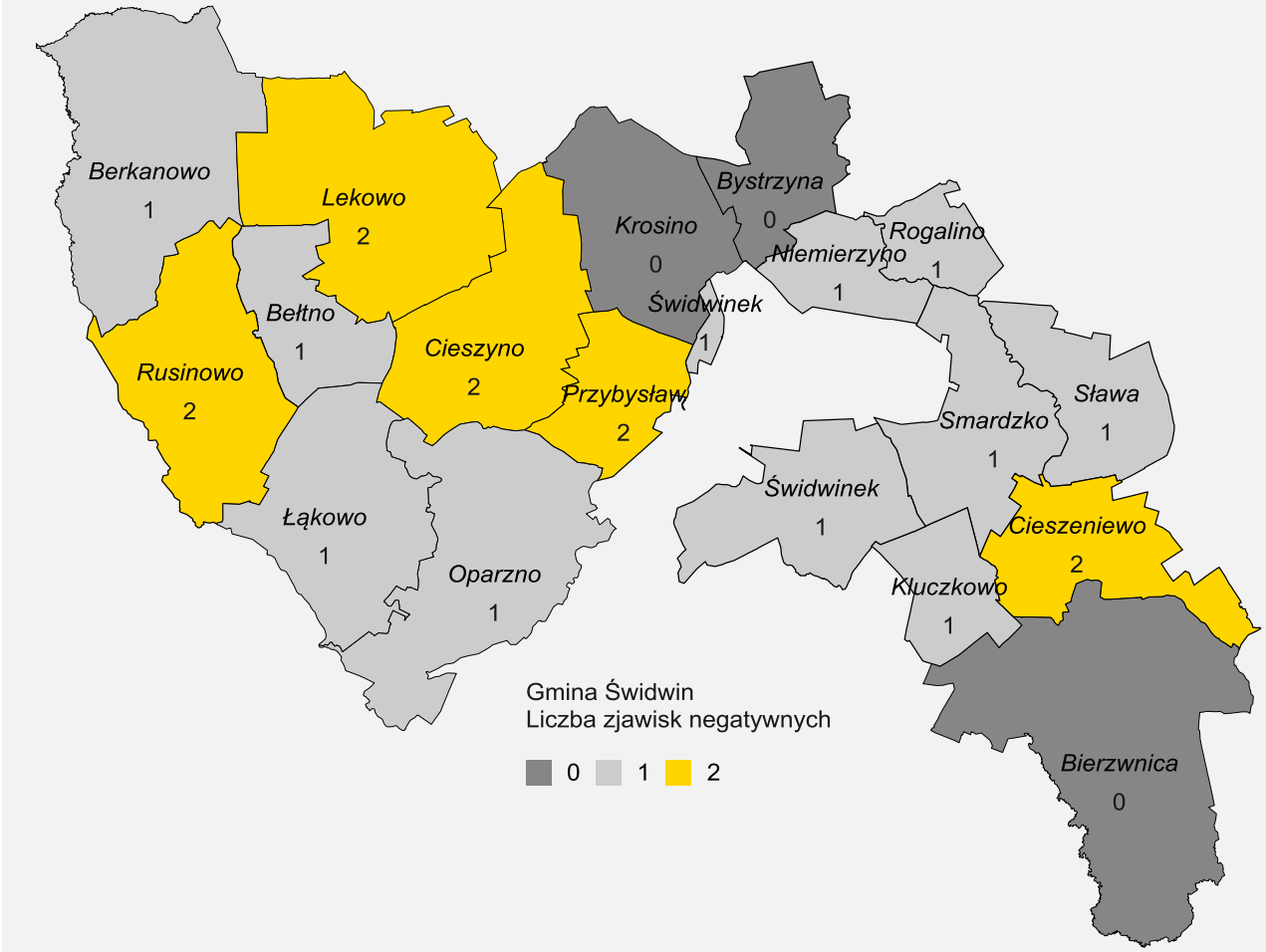
- liczba placów zabaw na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym,
- dobowa liczba połączeń transportem publicznym BUS.

W sferze funkcjonalno-przestrzennej najgorsza sytuacja występuje w sołectwach: Rusinowo oraz Cieszeniewo, w których 3 analizowane wskaźniki przekroczyły wartość krytyczną.

Tabela 6. Zestawienie wskaźników sfery funkcjonalno-przestrzennej w sołectwach gminy Świdwin

Sołectwa	Liczba placów zabaw na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	Dobowa liczba połączeń transportem publicznym BUS	Liczba zjawisk negatywnych
Bełtno	4,0000	4	1
Berkanowo	1,7241	3	1
Bierzwnica	2,4000	7	0
Bystrzyna	6,2500	9	0
Cieszeniewo	1,6393	5	2
Cieszyno	0,8264	6	2
Kluczkowo	1,2195	7	1
Krosino	1,8692	8	0
Lekowo	1,2903	5	2
Łąkowo	2,5316	4	1
Niemierzyno	4,5455	4	1
Oparzno	2,9412	6	1
Rogalino	3,1250	4	1
Rusinowo	0,9346	4	2
Sława	0,0000	12	1
Smardzko	0,9709	14	1
Stary Przybysław	1,5385	6	2
Świdwinek	0,0000	8	1
Mediana	1,6817	**6**	-

Mapa 5. Koncentracja zjawisk negatywnych sfery funkcjonalno-przestrzennej w sołectwach gminy Świdwin

Sfera środowiskowa

Działalność człowieka wpływa często negatywnie na środowisko w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, produkcji odpadów stwarzających zagrożenie dla zdrowia oraz życia ludzi. Tworzenie ekologicznych wysypisk śmieci, nowoczesnych oczyszczalni ścieków oraz modernizacja sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki jest jednym z kluczowych działań poprawiających jakość środowiska i warunki życia mieszkańców.

W sferze środowiskowej w zakresie kanalizacji i oczyszczalni ścieków najgorsza sytuacja występuje w sołectwach Stary Przybysław, w którym występuje potrzeba budowy kanalizacji oraz Berkanowo w należy zmodernizować oczyszczalnię ścieków ponieważ istniejąca została wybudowana kilkadziesiąt lat temu, w starej technologii, nie stosowanej już w chwili obecnej i nie spełniającej wymogów środowiskowych.

Odsetek budynków mieszkalnych podłączonych do kanalizacji:

- Bełtno brak kanalizacji
- Berkanowo 0,60
- Bierzwnica 0,81
- Bystrzyna brak kanalizacji
- Cieszeniewo brak kanalizacji
- Cieszyno 0,62
- Kluczkowo brak kanalizacji
- Krosino 0,92
- Lekowo 0,92
- Łąkowo 0,64
- Niemierzyno brak kanalizacji
- Oparzno 0,84
- Stary Przybysław brak kanalizacji
- Rogalino brak kanalizacji
- Rusinowo brak kanalizacji
- Sława brak kanalizacji
- Smardzko 0,70
- Świdwinek brak kanalizacji

Obszary i społeczności popegeerowskie w gminie Świdwin

Likwidacja Państwowych Gospodarstw Rolnych była wydarzeniem, które w znaczącym stopniu wpłynęło na sytuację gospodarczą i przede wszystkim społeczną w gminie. Ich likwidacja wiązała się z nową formą własności i organizacją produkcji, ograniczeniem lub całkowitym zaniechaniem chowu zwierząt, ograniczeniem produkcji roślinnej, zmianą metod uprawy itp. W konsekwencji tych zmian zmalała liczba miejsc pracy natomiast nowe metody zarządzania gospodarstwami i polityka finansowa w dużym stopniu ograniczyły przywileje socjalne i działalność społeczną. Pokłosiem tych zmian był szereg negatywnych zjawisk społecznych, które obserwujemy do dnia dzisiejszego. Z badań nad obszarami popegeerowski wyłania się negatywny obraz wsi z kumulacją problemów rozwojowych, biernymi postawami ludności czy też bezradnością na rynku pracy. W badaniach nad wsiami popegeerowskimi szczególnie podkreśla się postawy społeczne i zjawisko tzw. biedy wyuczonej bierności zawodowej, przekazywanej młodszym pokoleniom. Dotyczy to najczęściej osób marginalizowanych, osób długofalowo korzystających ze wsparcia ośrodków pomocy społecznej, osoby długotrwale bezrobotne i dotknięte ubóstwem.

Z punktu widzenia niniejszego opracowania warto porównać sytuację społeczno-gospodarczą, poziomem życia mieszkańców a lokalizacją byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych w województwie (tabela 7).

Prezentowane badania dotyczące poziomu i jakości życia oraz rozwoju społeczno-gospodarczego wskazują jednoznacznie na istotną kumulacją problemów rozwojowych w 18 gminach (tabela 7) zaliczonych do tzw. „specjalnej strefy włączenia” w tym szczególnie w gminie Świdwin. Sytuacja ta jest wynikiem historycznych procesów przemian gospodarczych takich jak funkcjonowanie w przeszłości Państwowych Gospodarstw Rolnych i ich likwidacja w procesie przemian systemowych, jak również odzwierciedla poziom potencjału gospodarczego gminy Świdwin. Wysokie bezrobocie w połączeniu z niskim stopniem zainwestowania i trudnościami w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości powoduje zjawiska depopulacyjne co dodatkowo pogłębia proces marginalizacji społeczno-gospodarczej tych obszarów. Bez wsparcia zewnętrznego, zintegrowanego planowania i inicjatyw oddolnych gminy te w dalszym ciągu będą borykać się z poważnymi problemami rozwojowymi. Dlatego też zasadne są działania mające na celu tworzenie trwałych rozwiązań w oparciu o partycypację członków lokalnych społeczności w procesie rozwiązywania sytuacji kryzysowych stanowiących przeszkodę w ich rozwoju.

.

Tabela 7. Gminy popegeerowskie na tle sytuacji społeczno-gospodarczej

Gmina	Poziom rozwoju społeczno-gospodarczego[a]	Potencjalna atrakcyjność inwestycyjna[b]	Poziom życia[c]	Udział pracujących w PGR[d] [%]	Obciążenie problemowymi miejscowościami popegeerowskimi[e]
Barwice	niski	średnio niska	niski	45,0	bardzo duże
Brojce	niski	niska	średnio niski	40,9	duże
Brzeżno	bardzo niski	średnio wysoka	bardzo niski	41,2	bardzo duże
Dobra	przeciętny	niska	średnio wysoki	51,0	duże
Grzmiąca	niski	średnio niska	niski	35,2	duże
Karnice	niski	średnio wysoka	bardzo niski	44,9	duże
Krzęcin	bardzo niski	średnio niska	niski	38,7	niewielkie
Łobez	wysoki	średnio wysoka	średnio niski	46,2	bardzo duże
Moryń	wysoki	niska	średnio niski	45,0	duże
Ostrowice	niski	niska	niski	30,6	duże
Płoty	przeciętny	średnio niska	niski	43,2	duże
Radowo Małe	niski	niska	niski	58,9	bardzo duże
Rąbino	niski	niska	niski	43,2	duże
Szczecinek	niski	średnio wysoka	średnio niski	30,4	bardzo duże
Świdwin	**niski**	**niska**	**średnio niski**	**46,8**	**bardzo duże**
Węgorzyno	przeciętny	niska	niski	39,3	duże

[a] Rosner, A. & Stanny, M. (2016). Monitoring rozwoju obszarów wiejskich. Etap II, Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa.
[b] Godlewska-Majkowska, H., Komor, A., Turek, D., Zarębski, P., Czernecki, M. & Typa, M. (2016). Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016, Województwo zachodniopomorskie, Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa.
[c] Zarębski, P. (2008). Determinanty poziomu życia ludności wiejskiej a rozwój gospodarczy gmin województwa zachodniopomorskiego Praca doktorska, Akademia Rolnicza w Szczecinie; (Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny), Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej, Szczecin.
[d] Udział pracujących w rolnictwie uspołecznionym w roku 1988,' Narodowy Spis Powszechny, GUS, Warszawa.
[e] Dziechciarz D., Diagnoza środowisk popegeerowskich, Biuletyn Obserwatorium Integracji Społecznej, nr 2(8)/13 , str. 28.

W gminie Świdwin obserwuje się bardzo wysoki poziom obciążenia problemami społeczno-gospodarczymi wynikającymi z likwidacji Państwowych Gospodarstw Rolnych. Z danych statystycznych wynika, że gminie Świdwin jeszcze w roku 1988 w Gospodarce Uspołecznionej (PGRy) pracowało ponad 46% osób w wieku produkcyjnym. W gminie w roku 2017 zlokalizowanych było łącznie 105 popegeerowskich budynków mieszkalnych oraz 498 popegeerowskich budynków gospodarczych. Dokładny wykaz i lokalizację infrastruktury popegeerowskiej zaprezentowano w poniższej tabeli 8. Najwyższa kumulacja infrastruktury popegeerowskiej mierzonej liczbą budynków gospodarczych i mieszkalnych występuje w miejscowościach:

- Smardzko 219,
- Klępczewo 105,
- Krosino 42,
- Bierzwnica 38,
- Lekowo 26,
- Oparzno 25,
- Rycerzewko 21,
- Niemierzyno 16,
- Stary Przybysław 16,
- Bełtno 15,
- Ząbrowo 14,
- Łąkowo 14,
- Lipce 10,
- Cieszeniewo 8,
- Rusinowo 6,
- Gola Górna 5,
- Kluczkowo 4,
- Miłobrzegi 4,
- Bystrzynka 3,
- Cieszyno 3,
- Przymiarki 3,
- Berkanowo 2,
- Gola Dolna 1,
- Rogalino 1,
- Rogalinko 1,
- Sława 1.

Tabela 8. Popegeerowskie budynki mieszkalne i gospodarcze w miejscowościach gminy Świdwin

Lp	Sołectwo	Miejscowość	Budynki mieszkalne	Budynki gospodarcze	Suma
1	Bełtno	Bełtno	0	15	15
2	Berkanowo	Berkanowo	0	2	2
		Głuszkowo	0	0	0
		Ząbrowo	6	8	14
3	Bierzwnica	Bierzwnica	11	27	38
		Krasna	0	0	0
		Rycerzewko	4	17	21
4	Bystrzyna	Bystrzyna	0	0	0
		Bystrzynka	1	2	3
		Dobrowola	0	0	0
5	Cieszeniewo	Cieszeniewo	2	6	8
		Kluczkówko	0	0	0
6	Cieszyno	Cieszyno	0	3	3
		Klępczewo	14	91	105
7	Kluczkowo	Kluczkowo	0	4	4
8	Krosino	Krosino	9	33	42
		Przymiarki	0	3	3
9	Lekowo	Lekowo	11	15	26
		Kartlewo	0	0	0
		Kunowo	0	0	0
10	Łąkowo	Łąkowo	3	11	14
		Osowo	0	0	0
11	Niemierzyno	Niemierzyno	4	12	16
12	Oparzno	Oparzno	7	18	25
		Gola Dolna	0	1	1
		Gola Górna	0	5	5
		Lipce	2	8	10
13	Rogalino	Rogalino	0	1	0
		Rogalinko	0	1	0
14	Rusinowo	Rusinowo	2	4	6
		Bedlno	0	0	0
		Blizno	0	0	0
		Karpno	0	0	0
		Kawczyno	0	0	0
		Kłośniki	0	0	0
		Kowanowo	0	0	0
		Przybyradz	0	0	0
		Śliwno	0	0	0
15	Sława	Sława	0	1	1
16	Smardzko	Smardzko	23	196	219
17	Stary Przybysław	Stary Przybysław	6	10	16
		Miłobrzegi	0	4	4
		Nowy Przybysław	0	0	0
18	Świdwinek	Świdwinek	0	0	0
		Psary	0	0	0

Źródło: Urząd Gminy Świdwin.

3.4. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego w gminie Świdwin

Obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych oraz negatywnych zjawisk o innym charakterze, tj. gospodarczym lub środowiskowym lub przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym. Na tym etapie analizy nie określa się dopuszczalnego maksymalnego zasięgu obszaru zdegradowanego, przy czym nie może to być obszar całej gminy, ze względu na cel delimitacji jakim jest wskazanie koncentracji badanych zjawisk. Obszarem zdegradowanym są zatem te wszystkie tereny w gminie, na które nakłada się kilka negatywnych zjawisk nie tylko społecznych, ale również negatywnych zjawisk z pozostałych sfer. Przyjęto, że aby sołectwo mogło być zaliczone do obszaru zdegradowanego musza wystąpić dwa warunki:

- sołectwo posiada minimum dwa wskaźniki negatywne w sferze społecznej,
- łączna liczba wszystkich wskaźników sfer społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej stanowią 50% i więcej.

Obszar zdegradowany może być złożony z podobszarów, przy czym w każdym z tych podobszarów musi spełniać warunki stawiane obszarowi zdegradowanemu ze względu na koncentrację zespołu zjawisk negatywnych.

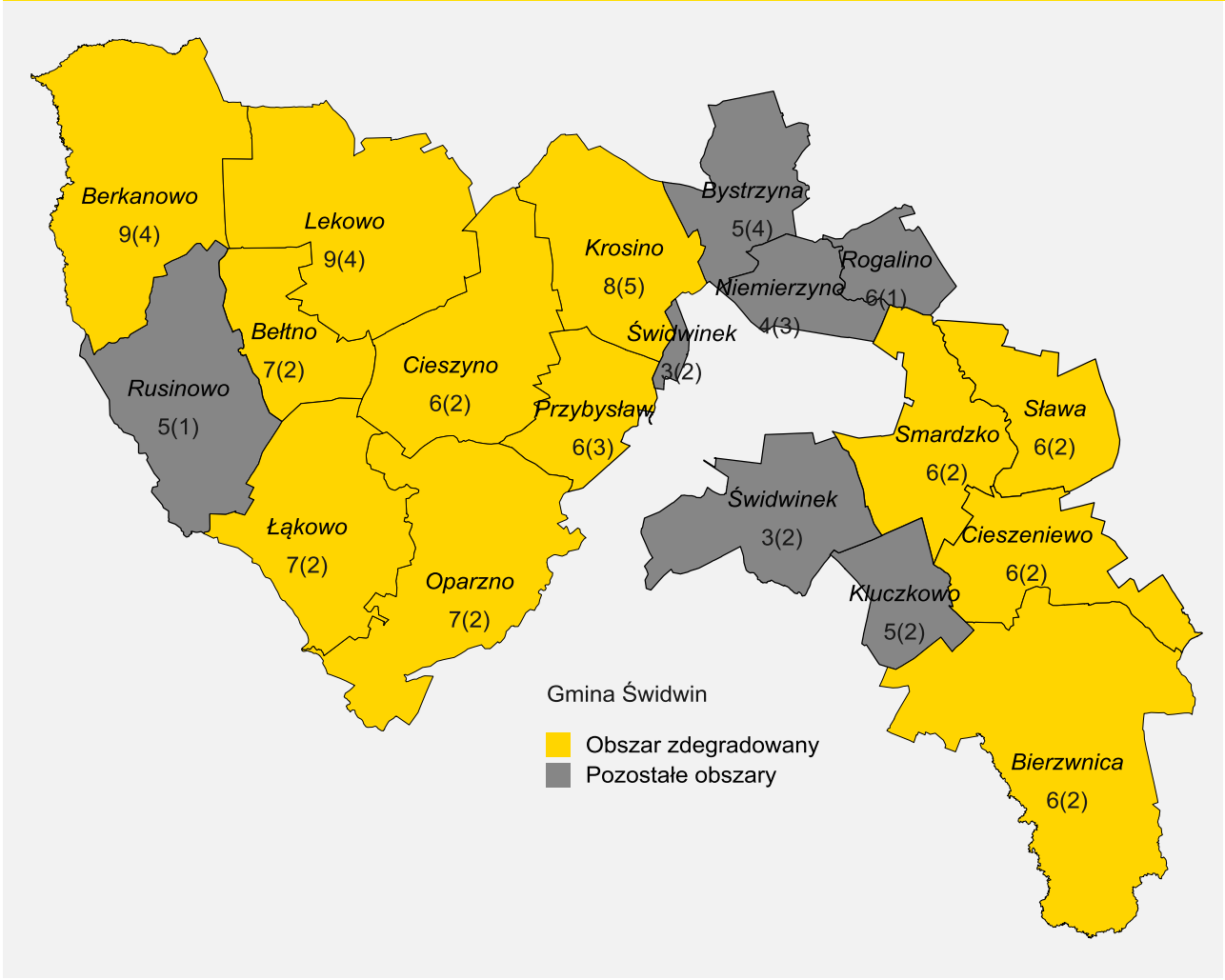
Na podstawie wyników analizy statystycznej wskaźników podstawowych i przyjętych warunków klasyfikacji do obszaru zdegradowanego wyznaczono: Berkanowo 9(4), Krosino 8(5), Lekowo 9(4), Bełtno 7(2), Cieszeniewo 6(2), Łąkowo 7(2), Sława 6(2), Smardzko 6(2), Cieszyno 6(2), Stary Przybysław 6(3), Bierzwnica 6(2), Oparzno 7(2). Wyznaczone obszary zdegradowane w gminie charakteryzują się kumulacją negatywnych zjawisk większości analizowanych sfer społecznej, gospodarczej, technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej. Zgodnie z przyjęta metodologią w dalszej kolejności obszary te będą poddane diagnozie pogłębionej, w celu rozpoznania szczegółowych problemów, których nie można było wyznaczyć opierając się o wskaźniki statystyczne zaproponowane w pierwszej części diagnozy.

Tabela 9. Charakterystyka obszaru zdegradowanego w gminie Świdwin

Sołectwa	Liczba wskaźników krytycznych (społeczny)[a]	Ludność [osoba]	Ludność [%]	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [%]
Obszar zdegradowany					
Berkanowo	9(4)	255	4,2	2290	9,3
Krosino	8(5)	525	8,7	1390	5,6
Lekowo	9(4)	687	11,3	2220	9,0
Bełtno	7(2)	144	2,4	840	3,4
Cieszeniewo	6(2)	246	4,1	1130	4,6
Łąkowo	7(2)	277	4,6	1630	6,6
Sława	6(2)	158	2,6	953	3,9
Smardzko	6(2)	453	7,5	1190	4,8
Cieszyno	6(2)	620	10,2	1660	6,7
Stary Przybysław	6(3)	292	4,8	770	3,1
Bierzwnica	6(2)	591	9,7	3060	12,4
Oparzno	7(2)	495	8,2	2110	8,5
Pozostałe obszary					
Rogalino	6(1)	145	2,4	440	1,8
Rusinowo	5(1)	444	7,3	1670	6,8
Niemierzyno	4(3)	129	2,1	570	2,3
Bystrzyna	5(4)	104	1,7	880	3,6
Kluczkowo	5(2)	250	4,1	604	2,4
Świdwinek	3(2)	254	4,2	1330	5,4

[a] podano łączną liczbę wskaźników negatywnych, które przekroczyły wartość krytyczną, w nawiasie podano liczbę negatywnych wskaźników społecznych

Mapa 6. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego w gminie Świdwin

Objaśnienia: na mapie podano łączną liczbę wskaźników negatywnych, które przekroczyły wartość krytyczną, w nawiasie podano liczbę negatywnych wskaźników społecznych.

4.

Wyznaczenie obszarów rewitalizacji z uwzględnieniem partycypacji mieszkańców i lokalnych liderów – diagnoza pogłębiona

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Pomorze Zachodnie
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

4.1. Partycypacyjna ocena obszaru rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to część obszaru zdegradowanego. Obszar rewitalizacji wyznaczono jako obszar zabudowany w obszarze zdegradowanym w oparciu o największą kumulację zjawisk problemowych oraz potencjałów rozwojowych zaobserwowanych w trakcie diagnozy pogłębionej obszaru zdegradowanego.

Wybór obszaru rewitalizacji z obszaru zdegradowanego zaprezentowany w tabeli 10 jest decyzją włodarza gminy w oparciu o:

- wyniki diagnozy statystycznej uwarunkowań społecznych, gospodarczych, technicznych oraz przestrzenno-funkcjonalnych,
- potencjał rozwojowy i najpilniejsze obszary interwencji.

Diagnoza statystyczna została wykonana w oparciu o 12 niezależnych wskaźników:
x1 - Korzystający z pomocy społecznej na 100 miesz.
x2 - Odsetek bezrobotnych [%]
x3 - Przestępstwa na 100 mieszkańców
x4 - Liczba ofiar przemocy na 100 mieszkańców
x5 - Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 100 mieszkańców
x6 - Odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą [%]
x7 - Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym [%]
x8 - Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych [%]
x9 - Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem [%]
x10 - Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na jedną osobę
x11 - Dobowa liczba połączeń transportem publicznym BUS
x12 - Liczba placów zabaw na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym

Obszar rewitalizacji został wyznaczony w miejscach, gdzie w wyniku analizy statystycznej zaobserwowano kumulację zjawisk problemowych o charakterze społecznym, gospodarczym, infrastrukturalnym i przestrzenno-funkcjonalnym opisywanych. Zbiorcze szczegółowe wyniki analizy zaprezentowano w załączniku numer 14.

W kolejnym etapie określającym obszary rewitalizacji w gminie uwzględniono potencjał rozwojowy i najpilniejsze obszary interwencji. W procesie jakościowej diagnozy pogłębionej, którą przeprowadzono metodyką partycypacyjną (załącznik 15) mającą na celu wskazanie potencjałów rozwojowych występujących na obszarach kryzysowych wykorzystano różnorodne narzędzia i sposoby zebrania informacji.

W pierwszej kolejności przeprowadzono wywiady oraz badanie ankietowe z przedstawicielkami i przedstawicielami lokalnej społeczności wszystkich 18 sołectw z terenu gminy (załącznik 1), którzy odpowiadając na pytania zawarte w ankiecie wskazali istotne problemy, dokonali ich oceny a także wytypowali najpilniejsze działania odpowiadające wcześniej zdiagnozowanym problemom (załączniki 1-5 oraz 13).

W kolejnym etapie diagnozy wykorzystano bezpośrednie spotkania animacyjne ze wszystkimi grupami interesariuszy zorganizowane na poziomie sołectw - zrealizowanych w łącznej liczbie 589 godzin.

Kolejnym krokiem było sporządzenie map zasobów oraz potrzeb opracowanych bezpośrednio przez mieszkańców każdego sołectwa. Animator Lokalny przy wsparciu tutorów i specjalistów zewnętrznych przeprowadził spotkania z 516 mieszkańcami. Podczas tych spotkań w celu osiągnięcia pełnej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wypracowania przyszłych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, zrealizowano również wizje lokalne (spacery badawcze). Podczas spacerów badawczych mieszkańcy i mieszkanki, oraz osoby odpowiedzialne za przygotowanie programu rewitalizacji mieli okazję obejrzeć teren gminy i zgłaszać swoje uwagi i opinie bezpośrednio w miejscu, na temat którego toczyła się dyskusja - łączna liczba godzin zrealizowanych w ramach spacerów 131 godzin.

Podsumowanie zebranych danych jakościowych z wykorzystanych powyżej metod partycypacyjnych wykonano podczas spotkań fokusowych prowadzonych dla wszystkich grup interesariuszy. Spotkania miały na celu podsumowanie diagnozy sytuacji w gminie i poszczególnych sołectwach, ze szczególnym uwzględnieniem problemów, potrzeb, potencjału i proponowanych rozwiązań - w 2 spotkaniach każdorazowo wzięło udział około 12-15 osób (załącznik 10).

O wyborze podobszarów rewitalizacji zaważyły w rezultacie kwestie techniczne oraz występujące lub spodziewane deficyty w zaspakajaniu potrzeb lokalnych, w tym napotykane problemy o charakterze prawnym i własnościowym. Określono ostateczne uwarunkowania, które zaważyły na ocenie przez włodarza potencjału rozwoju i najpilniejszych obszarów interwencji dla poszczególnych obszarów przyjmując skale oceny 3 – wysoki, 2 – średni, 1 – niski, 0 – brak. Wyniki tej oceny zaważyły na wyborze obszarów rewitalizacji.

Tabela 10. Obszar rewitalizacji na tle sytuacji w gminie Świdwin

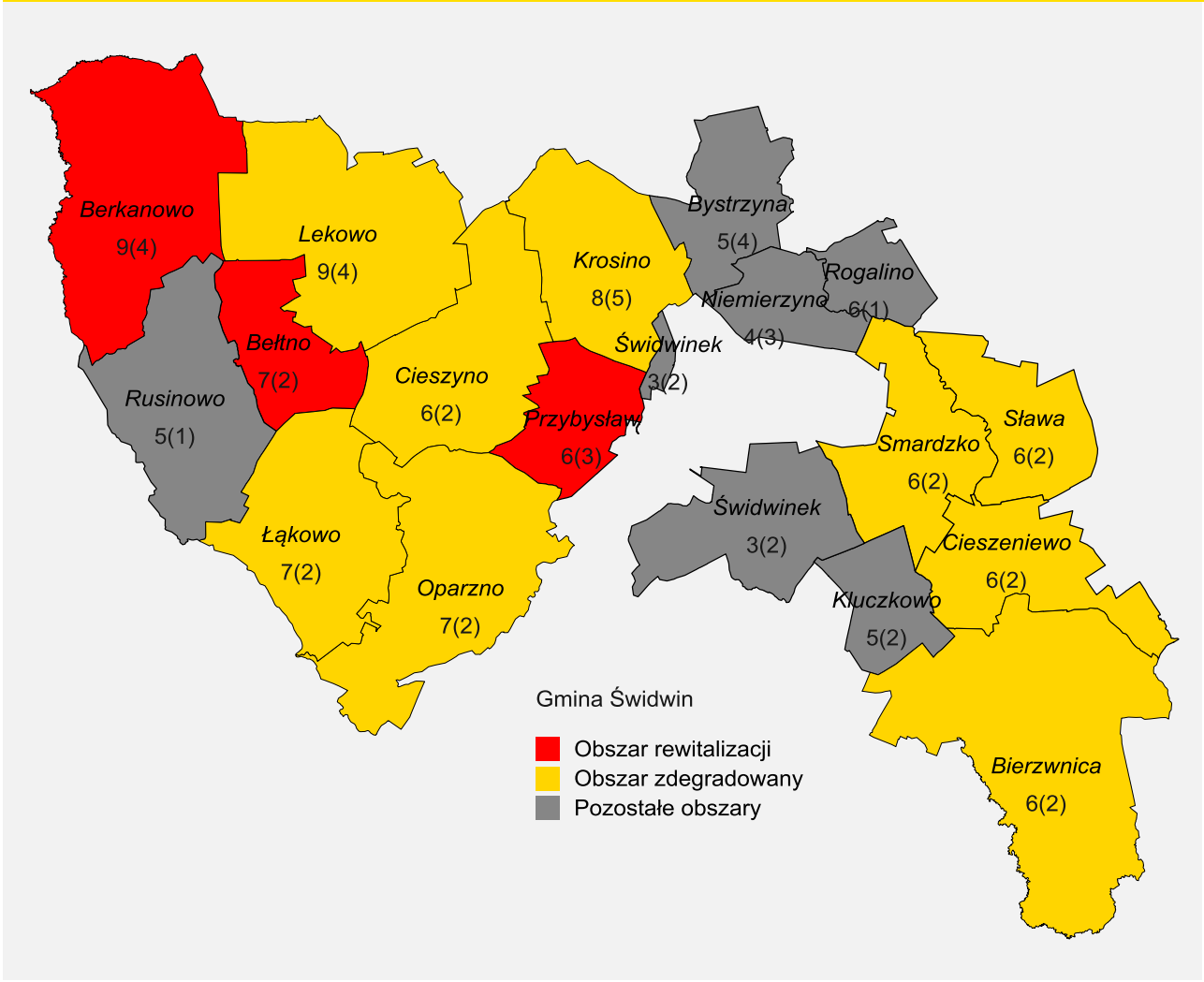
Sołectwo	Wójt [potencjał rozwojowy i najpilniejsze obszary interwencji][a]	Liczba wskaźników krytycznych	Udział ludności [%]	Udział powierzchni sołectwa (działki zamieszkałe i inwestycyjne) [%]	Suma kolumny 2 + 3	Obszar [typ]
1	2	3	4	5	6	7
Bełtno	3	7	2,4	3,4 (0,447)	10	rewitalizacji
Berkanowo	3	9	4,2	9,3 (0,617)	12	rewitalizacji
Bierzwnica	1	6	9,7	12,4	7	zdegradowany
Cieszeniewo	2	6	4,1	4,6 (0,001)	8	zdegradowany
Cieszyno	2	6	10,2	6,7	8	zdegradowany
Krosino	1	8	8,7	5,6 (0,002)	9	zdegradowany
Lekowo	0	9	11,3	9,0 (0,002)	9	zdegradowany
Łąkowo	1	7	4,6	6,6	8	zdegradowany
Oparzno	1	7	8,2	8,5 (0,002)	8	zdegradowany
Sława	1	6	2,6	3,9	7	zdegradowany
Smardzko	2	6	7,5	4,8 (0,009)	8	zdegradowany
Stary Przybysław	3	6	4,8	3,1 (0,312)	9	rewitalizacji

Ocena potencjału rozwoju i najpilniejsze obszary interwencji 3 – wysoki, 2 – średni, 1 – niski. 0 -brak

W przypadku takiej samej sumy punktów (kolumna 6 w tabeli 10) tak jak ma to miejsce w sołectwach Stary Przybysław, Krosino, Lekowo po 9 punktów, wybierany jest obszar o większym potencjale rozwoju W tym przypadku jest to Stary Przybysław, które posiada 3 punkty (kolumna 2 w tabeli 10) .

Najwyższa suma punktów wynikających z liczby wskaźników krytycznych obszaru zdegradowanego oraz oceny potencjału rozwojowego wyznacza obszar rewitalizacji w gminie.

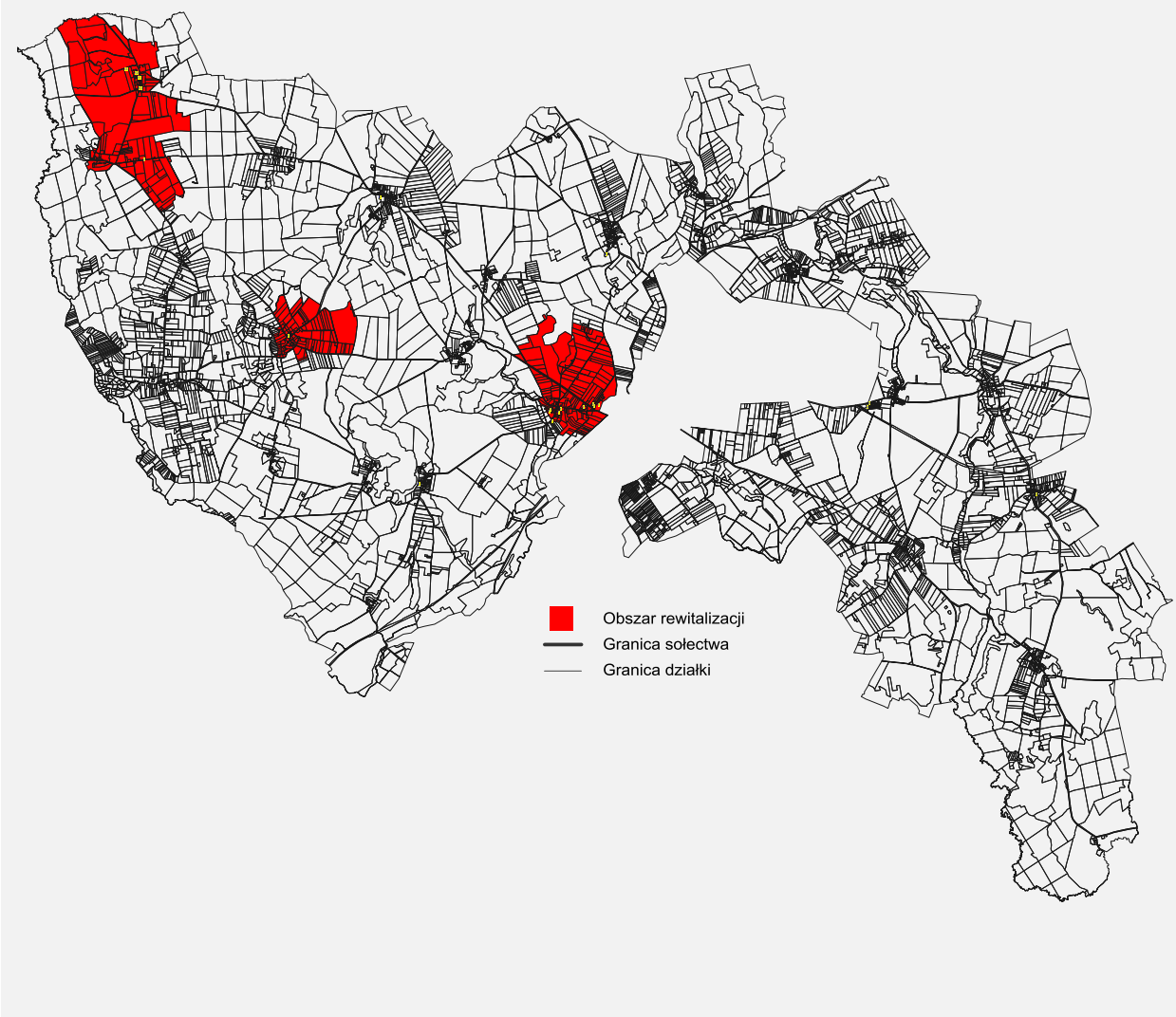
Mapa 7. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji w gminie Świdwin

Objaśnienia: na mapie podano łączną liczbę wskaźników negatywnych, które przekroczyły wartość krytyczną, w nawiasie podano liczbę negatywnych wskaźników społecznych.

Obszar rewitalizacji sołectwa zawężono do działek zamieszkałych przez mieszkańców sołectwa oraz działek znajdujących się pomiędzy nimi tak aby uzyskać spójny obszar rewitalizacji.

Mapa 8. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji w podziale na działki w gminie Świdwin

Obszar rewitalizacji łącznie stanowi 5,6053% powierzchni gminy oraz zamieszkuje go łącznie 11,4% liczby ludności gminy Świdwin.

4.2. Obszar rewitalizacji w opinii wójta gminy Świdwin

Bełtno, Berkanowo i Stary Przybysław

W opinii wójta gminy Świdwin sołectwa te charakteryzuje potrzeba pewnych zmian. Od dłuższego czasu nie przeprowadzano żadnych większych remontów ani inwestycji we wskazanych wyżej miejscowościach, stąd potrzeba poprawienia jakości życia mieszkańców. Spośród wielu potrzeb mieszkańców należy wskazać m. in. dobudowę świetlicy w Bełtnie, która przyczyni się do większej integracji społecznej, będzie miejscem spotkań nie tylko dzieci i młodzieży , ale również dorosłych. W sołectwie Berkanowo remont drogi gruntowej poprawi warunki codziennego funkcjonowania oraz budowa sieci kanalizacji sanitarnej w Starym Przybysławiu umożliwi poprawę stanu środowiska naturalnego oddziaływującego na ludność w tym regionie gminy.

Spośród pilnych przedsięwzięć wymagających realizacji na obszarze rewitalizowanym w aspekcie społecznym wymienić należy:

- Zorganizowanie funduszu lokalnego na przedsięwzięcia planowane do realizacji,
- Zorganizowanie funduszu stypendialnego dla wybitnych młodych ludzi,
- Organizowanie większej liczby imprez kulturalnych i artystycznych dla mieszkańców,
- Organizowanie zajęć rekreacyjnych dla seniorów,
- Organizowanie specjalistycznych szkoleń zawodowych i doskonalących na rynku pracy dla mieszkańców,
- Zwiększenie bezpieczeństwa.

Natomiast spośród pilnych przedsięwzięć wymagających realizacji na obszarze rewitalizowanym w aspekcie ogólnym wymienić należy:

- Przyciąganie nowych przedsiębiorców do regionu (stworzenie nowych miejsc pracy),
- Realizacja inwestycji drogowych,
- Poprawa stanu chodników/ścieżek rowerowych,
- Poprawa systemu kanalizacyjnego/wodociągowego,
- Budowa oczyszczalni ścieków,
- Realizacja inwestycji dotyczących oświetlenia ulic.

4.3. Charakterystyka podobszarów rewitalizacji – problemy, potrzeby, potencjał i propozycje rozwiązań

Przedstawione poniżej problemy i potrzeby społeczne, techniczne i ogólnorozwojowe opisywanych tutaj podobszarów rewitalizacji (Bełtno, Berkanowo i Stary Przybysław) są w pierwszej kolejności pochodną ustrojowych i gospodarczych procesów transformacji systemowej, których negatywne efekty przyjęły najostrzejsze formy właśnie na obszarach popegeerowskich przy jednocześnie występującej monofunkcyjności gospodarczej, tj. wyraźnej dominacji działalności rolniczej i niedorozwoju działalności pośrednio i/lub bezpośrednio niezwiązanych z pierwszym sektorem. Gwałtowność pierwszego etapu transformacji wraz z niedostatecznym zabezpieczeniem społecznym mieszkańców, brakiem wsparcia w kierunku podnoszenia i zmiany kwalifikacji zawodowych przy niskiej chłonności lokalnego rynku pracy doprowadziła do szybkiego wzrostu bezrobocia, a kolejnych latach do ucieczki młodszych i lepiej wykształconych mieszkańców poza gminę w ramach migracji ekonomicznych lub do „dziedziczenia" biedy, niezaradności i uzależnienia od pomocy społecznej. W rezultacie pogłębiły się procesy depopulacji, starzenia a jednocześnie pogorszyły się perspektywy rozwoju gospodarczego ze względu na niski poziom przedsiębiorczości i inwestycji zewnętrznych oraz ograniczone wpływy do budżetu lokalnego, a w dalszej kolejności – słabą jakość i niedostateczne rozwinięcie infrastruktury technicznej, włączając w to brak lub niewystarczająca komunikację z pobliskimi miastami (centrami usług i potencjalnymi lokalnymi rynkami pracy dla mieszkańców podobszarów rewitalizacji).

W diagnozie pogłębionej kluczowych problemów i potencjałów obszaru rewitalizacji wykorzystano wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród sołtysów, którzy ocenili w skali od 1 do 5 problemy oraz potrzeby na badanym obszarze. Przyjęto, że do kluczowych problemów zaliczone będą te, które otrzymały ocenę 1 lub 2 natomiast najważniejsze potrzeby sołectwa to, te które otrzymały ocenę 5 lub 4. Mieszkańcy sołectw w ramach prowadzonych animacji wskazali kluczowe problemy, określili najważniejsze potencjały i propozycje rozwiązania zdiagnozowanych problemów.

4.3.1. Podobszar rewitalizacji Bełtno

Problemy

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Bełtno zidentyfikowane przez sołtysa:

- Niewystarczająca dostępność i warunki opieki dla dzieci w żłobkach i przedszkolach,
- Niska zaradność mieszkańców w podejmowaniu legalnej pracy (np. liczba zatrudnionych na umowę),
- Niskie możliwości podejmowania pracy przez mieszkańców (np. liczba zakładów pracy),
- Zły stan kanalizacji,
- Mała dostępność sieci gazowniczej, energetycznej,
- Zły stan zabytków/miejsc historycznych (np. kościoła),
- Zły stan miejsc użyteczności publicznej (np. szkoły, urzędu),
- Zły stan świetlicy wiejskiej,
- Mały dostęp do Internetu w miejscach publicznych (np. w szkołach, bibliotece, świetlicy wiejskiej),
- Niski stopień dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Zły stan techniczny obiektów kultury (np. ośrodka kultury).

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Bełtno zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Zbyt mała świetlica wiejska (brak WC),
- Słaba integracja mieszkańców,
- Brak wiaty (ławki, stoły),
- Brak siłowni zewnętrznej,
- Brak zagospodarowanego terenu wokół kaplicy i odnowa kaplicy,
- Zły stan dróg gminnych,
- Brak chodnika,
- Niedostateczne oświetlenie ulic.

Potrzeby

Najważniejsze potrzeby podobszaru rewitalizacji Bełtno zidentyfikowane przez sołtysa:

- Stworzenie ciekawej oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży,
- Zorganizowanie funduszu lokalnego,
- Poprawa estetyki wsi,
- Budowa/remont świetlicy wiejskiej.
- Organizacja działań i aktywności integracyjnych

Potencjały i ciążenia funkcjonalne

Poza wymienionymi niżej potencjałami rozwoju podobszaru rewitalizacji Bełtno wskazanymi przez mieszkańców, należy podkreślić, iż w miejscowości istnieją niewielkie zakłady produkcyjne/rzemieślnicze (np. ogrodnicze), jednak są to typowe firmy rodzinne i nie generują miejsc pracy dla osób z zewnątrz. Stąd trudno jest w tym kontekście mówić o potencjale rewitalizacji w podobszarze Bełtno w aspekcie ekonomicznym. Brak pracodawców w obrębie podobszaru Bełtno skutkuje wzmożonymi dojazdami do pracy poza gminę, głównie do pobliskiego Świdwina. Dojazdy młodszych dzieci do szkoły podstawowej i gimnazjum są organizowane przez lokalny samorząd i odbywają się do nieodległej (5 km) placówki oświatowej w Lekowie. Starsze dzieci dojeżdżają poza gminę do miasta Świdwin. We wsi działa jeden sklep spożywczy, co umożliwia realizację najbardziej podstawowych potrzeb w niewielkim stopniu i przez stosunkowo nieliczną grupę mieszkańców, choć niewątpliwie można to traktować jako atut i potencjał rozwojowy. Niemniej jednak większość mieszkańców korzysta ze sklepów w pobliskich Lekowie i Świdwinie, a nawet w szczególnych przypadkach w Koszalinie. Podobnie sytuacja wygląda w aspekcie usług publicznych – lekarz rodzinny przyjmuje w nieodległej wsi Lekowo, Urząd Gminy zlokalizowany jest w pobliskim Świdwinie, gdzie również są świadczone bardziej wyspecjalizowane usługi.

Krytyczne potencjały podobszaru rewitalizacji Bełtno zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Boisko,
- Plac zabaw,
- Świetlica,
- Staw,
- Kapliczka,
- Zasoby ludzkie.

Propozycje rozwiązań

Rozwiązania zdiagnozowanych problemów podobszaru rewitalizacji Bełtno proponowane przez mieszkańców:

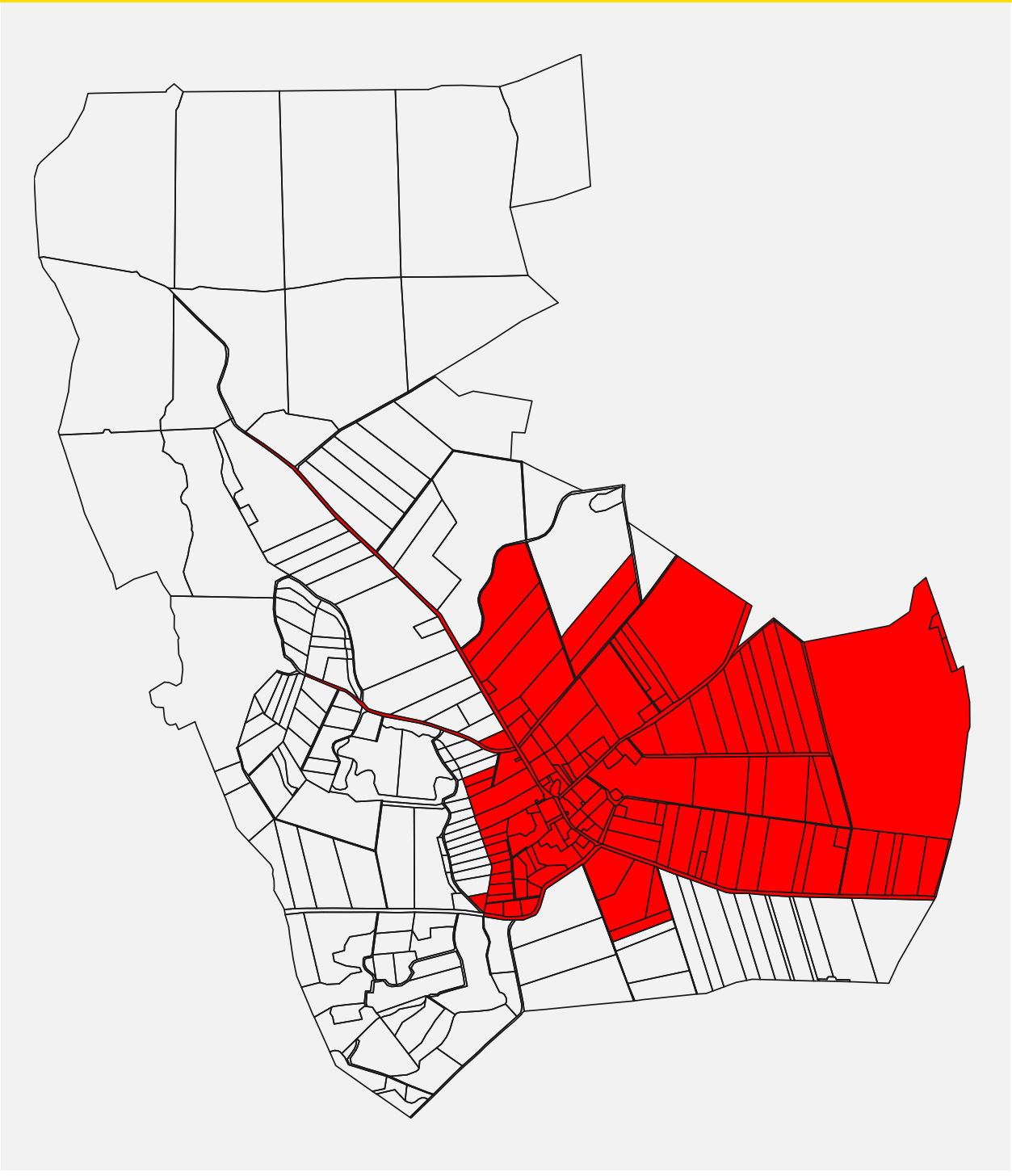
- Rozbudowa świetlicy wiejskiej (wzrost oferty edukacyjnej, kulturalnej, integracyjnej),
- Remonty dróg,
- Budowa chodników (bezpieczeństwo mieszkańców),

- Budowa wiaty i siłowni zewnętrznej (wzrost integracji mieszkańców).
- Organizacja aktywności integracyjnych

Wytypowany problem do rozwiązania przez Wójta

Zgodnie z przeprowadzoną analizą kluczowym problemem jest brak wystarczającej infrastruktury społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Konieczne staje się przedsięwzięcie polegające na rozbudowie świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem w Bełtnie. W miejscowości Bełtno znajduje się niewielkich rozmiarów świetlica wiejska, która nie stwarza dla mieszkańców możliwości integracji i podjęcia współpracy dla dobra swojej miejscowości. Jak wynika z obserwacji, silne tendencje integracyjne przejawiają zwłaszcza osoby starsze, często samotne. Obecne warunki lokalowe nie stwarzają możliwości do odbywania częstych spotkań. By rozwiązać problem braku oferty działań aktywizacyjnych i zajęć dla wszystkich grup wiekowych konieczna jest realizacja projektu, którego celem budowanie aktywnych postaw życiowych i przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszarów rewitalizowanych gminy Świdwin. Projekt „Integracja dla rozwoju mieszkańców Bełtno" dąży do tworzenia korzystnych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego mieszkańców obszarów rewitalizowanych.

Mapa 9. Zasięg przestrzenny podobszaru rewitalizacji Bełtno

4.3.2. Podobszar rewitalizacji Berkanowo (Berkanowo i Ząbrowo)

Problemy

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Berkanowo zidentyfikowane przez sołtysa:

- Niski ogólny poziom życia mieszkańców,
- Niska jakość oferty kulturalnej (np. koncerty, przedstawienia, wydarzenia kulturalne),
- Zły stan dróg,
- Zły stan chodników/ścieżek rowerowych,
- Zły stan obiektów sportowych,
- Zły stan zabytków/miejsc historycznych (np. kościoła),
- Niska dostępność opieki medycznej,
- Możliwość dojazdu do większego miasta (bliskość aglomeracji),
- Niska dostępność do biblioteki,
- Zły stan oczyszczalni ścieków
- Niski stopień dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Brak miejsc integracji mieszkańców
- Niski stopień przedsiębiorczości mieszkańców

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Berkanowo zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Zły stan świetlicy wiejskiej i słabe zagospodarowanie terenu wokół niej,
- Słaba integracja mieszkańców,
- Brak wiaty (ławki, stoły),
- Brak boiska do siatkówki,
- Zły stan boiska sportowego,
- Brak siłowni zewnętrznej,
- Niezagospodarowane tereny sołectwa (brak upiększeń),
- Zły stan dróg gminnych,
- Zły stan chodników,
- Niedostateczne oświetlenie ulic,
- Zły stan budynku kościoła.
- Zły stan oczyszczalni ścieków
- Zły stan placu zabaw dla dzieci

Potrzeby

Najważniejsze potrzeby podobszaru Berkanowo zidentyfikowane przez sołtysa:

- Przyciągnięcie nowych przedsiębiorców do regionu (stworzenie nowych miejsc pracy),
- Poprawa estetyki wsi,
- Zagospodarowanie parków/terenów zielonych,
- Budowa/remont świetlicy wiejskiej,
- Renowacja zabytków/miejsc historycznych,
- Poprawa systemu łączności z najbliższym miastem.
- Stworzenie oferty rozwoju aktywności i przedsiębiorczości
- Modernizacja oczyszczalni ścieków
- Poprawa oferty rekreacyjnej dla najmłodszych mieszkańców

Potencjały i ciążenia funkcjonalne

Poza wymienionymi niżej potencjałami rozwoju podobszaru rewitalizacji Berkanowo wskazanymi przez mieszkańców, należy podkreślić, iż w podobszarze poza firmami jednoosobowymi zlokalizowane jedynie dwie niewielkie firmy świadczące usługi leśne i budowlane, które zatrudniają kilka osób z lokalnej społeczności. Stanowią one jedyny wartościowy potencjał w kontekście rewitalizacji społecznej (jej aspektu ekonomicznego).
W konsekwencji, ciążenia w zakresie (codziennych) dojazdów do pracy skierowane są poza gminę do pobliskiego miasta Świdwin. Dojazdy młodszych dzieci do szkoły podstawowej i gimnazjum są organizowane przez Urząd Gminy Świdwin i odbywają się do placówki oświatowej we wsi Lekowo, choć część dzieci podobszary Berkanowo dojeżdża też do szkoły położonej poza gminą – w Stargardzie Łobeskim. Starsze dzieci dojeżdżają poza gminę podobnie do szkół w Gościna, Koszalina i Białogardu.
W aspekcie dojazdów do handlu i usług, podstawowe potrzeby mogą być zaspokajane w lokalnym sklepie spożywczym w Berkanowie, choć większość korzysta z oferty placówek handlowych w pobliskim Świdwinie. Podobnie sytuacja wygląda w zakresie usług podstawowych, które są realizowane w pobliskim Świdwinie (Urząd Gminy, lekarz rodzinny).
Krytyczne potencjały podobszaru Berkanowo zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Boisko,
- Plac zabaw,
- Świetlica,
- OSP,
- Kościół,
- Zasoby ludzkie,
- Sad,
- Park zabytkowy.

Propozycje rozwiązań

Rozwiązania zdiagnozowanych problemów podobszaru rewitalizacji Berkanowo proponowane przez mieszkańców:

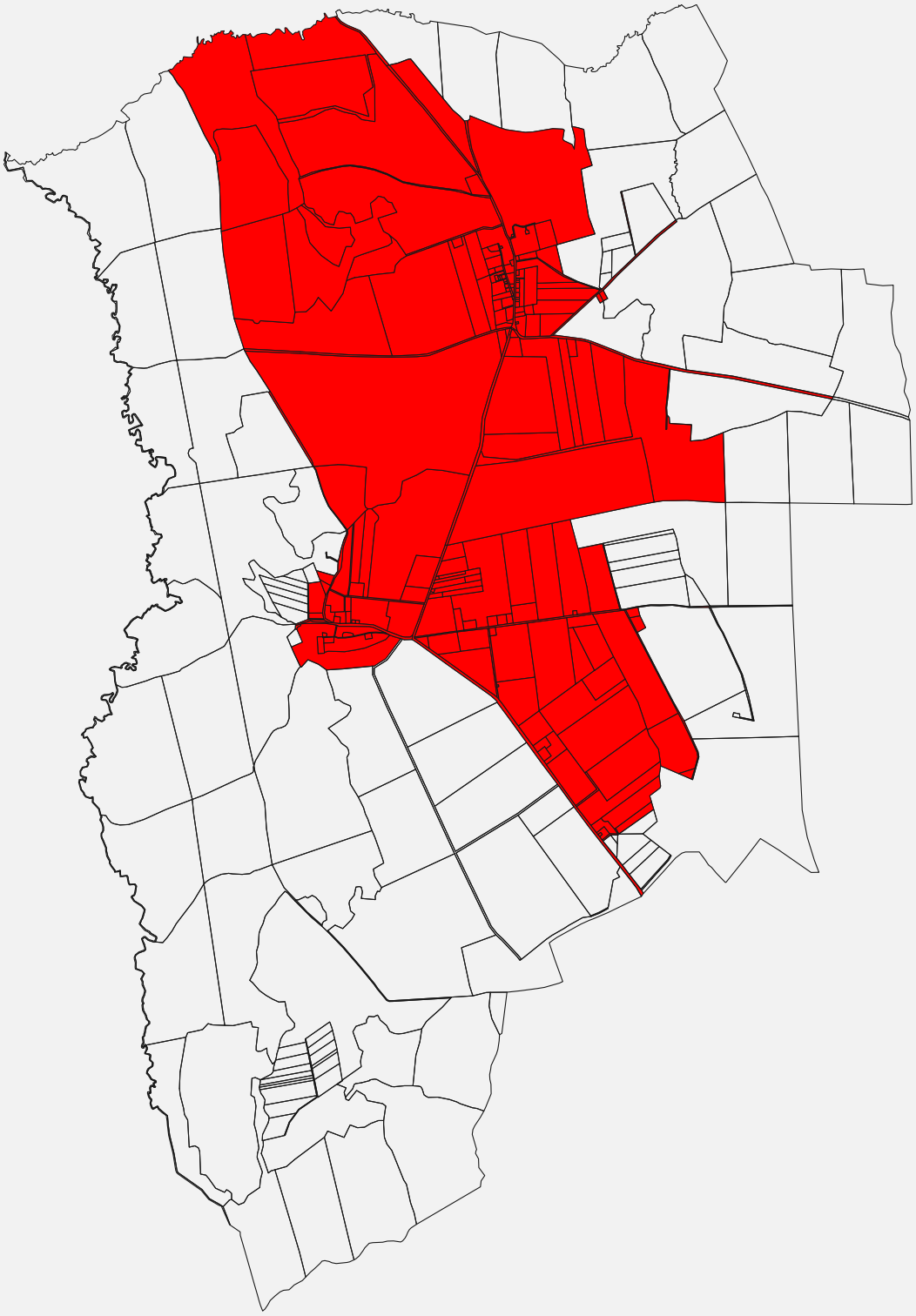
- Remont świetlicy wiejskiej (wzrost oferty edukacyjnej, kulturalnej, integracja mieszkańców),
- Remont dróg gminnych,
- Naprawa chodników (bezpieczeństwo mieszkańców),
- Budowa siłowni zewnętrznej i wiaty (wzrost integracji mieszkańców),
- Budowa boiska do siatkówki,
- Remont obecnego boiska,
- Podniesienie estetyki wsi poprzez zakrzewienie miejscowości (krzewy ozdobne, skalniaki itp.),
- Remont kościoła (zachowanie dziedzictwa lokalnego).
- Modernizacja placu zabaw
- Modernizacja oczyszczalni ścieków
- Stworzenie oferty zajęć edukacyjnych

Wytypowany problem do rozwiązania przez Wójta

Zgodnie z przeprowadzoną analizą kluczowym problemem jest brak wystarczającej infrastruktury społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Konieczne staje się przedsięwzięcie polegające na rozbudowie świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem, jak również modernizacja istniejącego placu zabaw w Ząbrowie. Obecnie na świetlicy w Ząbrowie przebywanie dzieci i młodzieży w okresie zimowym jest utrudnione. W związku z tym jest utrudniona integracja z rówieśnikami. Wymiany wymaga instalacja elektryczna, która stwarza zagrożenie dla przebywających tam osób. W celu zaspokojenia potrzeb przebywających tam mieszkańców konieczne jest doposażenie świetlicy. By umożliwić dojazd do świetlicy konieczny jest remont drogi. Obecnie plac zabaw w Ząbrowie wymaga ciągłych remontów i napraw. Większość zabawek jest już całkowicie zniszczona i wymaga wymiany. Poza tym istniejący sprzęt jest mocno zużyty i może zagrażać bezpieczeństwu dzieci. Te dwa projekty zaspokoją problem zarówno braku infrastruktury społecznej jak i słabej integracji między mieszkańcami. Kolejnym problemem jest istniejąca oczyszczalnia została wybudowana kilkadziesiąt lat temu, w starej technologii, nie stosowanej już w chwili obecnej. Otwarty rów cyrkulacyjny powoduje wydobywanie się z niej odoru, który wpływa na dyskomfort okolicznych mieszkańców. Dodatkowo jest ona w bardzo złym stanie technicznym, przez co ścieki z niej wypływające mogą w

najbliższym czasie przestać spełniać normy jakościowe zapisane w przepisach środowiskowych. W tym celu zostanie zrealizowany projekt „Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Ząbrowie”. Ilość osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze objętym rewitalizacją utrzymuje się od lat na wysokim poziomie. Brakuje miejsc pracy dopasowanych do pracowników posiadających zintegrowane dysfunkcje oraz skutecznych metod aktywizacji zawodowej. By zapewnić ofertę skierowaną do wszystkich mieszkańców, w tym ukierunkowaną na rozwój przedsiębiorczości konieczna jest realizacja projektu Lokalny Inkubator Ekonomii Społecznej.

Mapa 10. Zasięg przestrzenny podobszaru rewitalizacji Berkanowo i Ząbrowo

4.3.3. Podobszar rewitalizacji Stary Przybysław

Problemy

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Stary Przybysław zidentyfikowane przez sołtysa:

- Zły stan chodników/ścieżek rowerowych,
- Zły stan kanalizacji,
- Zły stan obiektów sportowych,
- Zły stan zabytków/miejsc historycznych (np. kościoła),
- Zły stan miejsc użyteczności publicznej (np. szkoły, urzędu, świetlicy).
- Brak miejsc integracyjnych dla mieszkańców

Kluczowe problemy podobszaru rewitalizacji Stary Przybysław zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Brak chodników,
- Zły stan boiska sportowego (konieczna naprawa nawierzchni, zakup bramek, trybun),
- Słabe wyposażenie placu zabaw, brak ogrodzenia,
- Brak siłowni zewnętrznej,
- Brak wyposażenia świetlicy wiejskiej,
- Słaba integracja mieszkańców,
- Brak wiaty (miejsca rekreacji),
- Niewystarczająca liczba lamp oświetleniowych.

Potrzeby

Najważniejsze potrzeby podobszaru rewitalizacji Stary Przybysław zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Stworzenie ciekawej oferty kulturalnej dla dzieci i młodzieży,
- Zorganizowanie funduszu stypendialnego dla wybitnych młodych ludzi,
- Zorganizowanie funduszu lokalnego,
- Organizowanie imprez sportowych dla mieszkańców,
- Zorganizowanie/poprawa księgozbioru w najbliższej bibliotece dostępnej dla mieszkańców,
- Zwiększenie bezpieczeństwa,
- Organizowanie szkoleń z zakresu rozwijania kompetencji miękkich dla mieszkańców,
- Organizowanie zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży,

- Organizowanie zajęć rekreacyjnych dla seniorów,
- Organizowanie szkoleń zawodowych i doskonalących na rynku pracy dla mieszkańców,
- Przyciągnięcie nowych przedsiębiorców do regionu (stworzenie nowych miejsc pracy),
- Poprawa estetyki wsi,
- Zagospodarowanie parków/terenów zielonych,
- Zorganizowanie ścieżek edukacyjnych/przyrodniczych,
- Budowa/remont świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem.
- Renowacja zabytków/miejsc historycznych,
- Zwiększenie dostępności do Internetu w miejscach użyteczności publicznej (np. szkole, bibliotece, ośrodku kultury),
- Realizacja inwestycji dotyczących oświetlenia ulic oraz kanalizacji
- Dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- Informatyzacja (zwiększenie liczby komputerów w miejscach użyteczności publicznej),
- Budowa/remont placów zabaw dla dzieci.
- Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z oczyszczalnią ścieków
- Oferta aktywności integracyjnych

Potencjały i ciążenia funkcjonalne

Poza wymienionymi niżej potencjałami rozwoju podobszaru rewitalizacji Przybysław wskazanymi przez mieszkańców, należy podkreślić, iż w miejscowości funkcjonuje jedynie zakład mechaniki samochodowej, w którym znajdują zatrudnienie przedstawiciele lokalnej społeczności. Stąd obserwuje się wyraźne ciążenie pracujących mieszkańców w ramach (codziennych) dojazdów do pracy głównie poza gminę do pobliskiego Świdwina. Dojazdy do szkół młodszych dzieci zapewniane przez lokalny samorząd odbywają się w kierunku jednej z dwóch funkcjonujących na terenie gminy szkół – w Lekowie. Starsze dzieci dojeżdżają do pobliskiego Świdwina. W aspekcie dojazdów do handlu i usług, podstawowe potrzeby, zaspokajane są w lokalnym sklepie w Starym Przybysławiu, choć większa część mieszkańców podobszaru dojeżdża do placówek handlowych w Świdwinie, podobnie jak do podstawowych usług publicznych (lekarz rodzinny, urząd gminy, etc.).

Krytyczne potencjały podobszaru rewitalizacji Przybysław zidentyfikowane przez mieszkańców:

- Świetlica wiejska,
- Plac zabaw,
- Zakład naprawy pojazdów,
- Jezioro,
- Sołtys i ludzie zaangażowani w sprawy sołectwa.
- Sieć kanalizacyjna i oczyszczalnia ścieków

Propozycje rozwiązań

Rozwiązania zdiagnozowanych problemów podobszaru rewitalizacji Stary Przybysław proponowane przez mieszkańców:

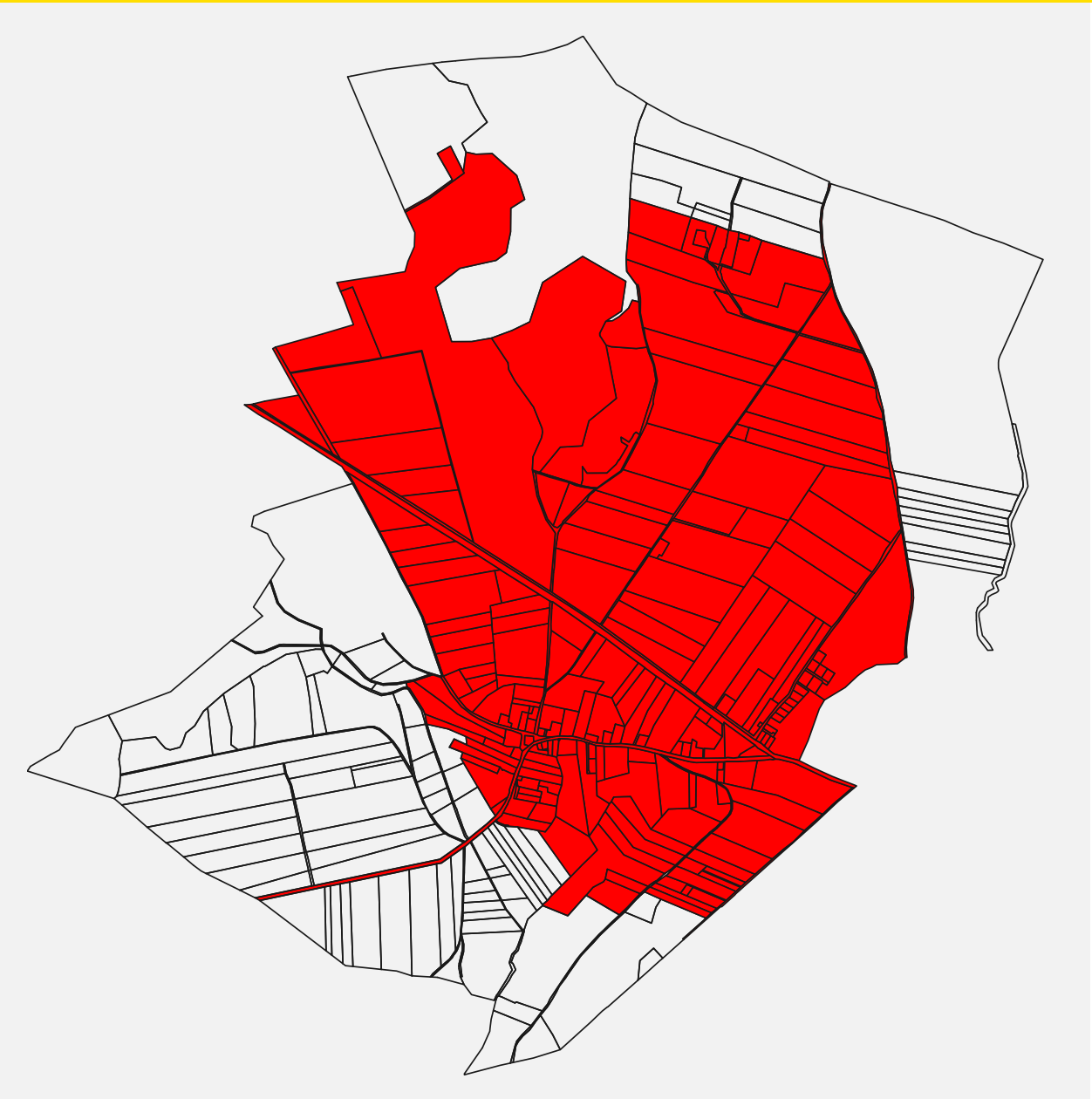
- Poprawa wyposażenia planu zabaw (wraz z ogrodzeniem),
- Remont dróg,
- Budowa chodników,
- Budowa siłowni zewnętrznej i wiaty (wzrost integracji mieszkańców),
- Modernizacja boiska,
- Poprawa estetyki wsi – zagospodarowanie terenu (zakrzewienie roślinami ozdobnymi itp.).
- Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z oczyszczalnią ścieków
- Stworzenie oferty integracyjnej i animacyjnej.

Wytypowany problem do rozwiązania przez Wójta

Zgodnie z przeprowadzoną analizą kluczowym problemem jest brak wystarczającej infrastruktury społecznej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Konieczne staje się przedsięwzięcie polegające rozbudowie miejsca integracyjnego dla mieszkańców w Starym Przybysławiu, połączenie aktywności dzieci z rodzicami. Obecnie w świetlicy przebywanie dzieci i młodzieży w okresie zimowym jest utrudnione. Świetlica ogrzewana jest paliwem stałym z pieca kaflowego, wymagana jest wymiana instalacji elektrycznej. Konieczne jest ponadto doposażenie świetlicy. Komplementarnym projektem rozwiązującym problem słabej integracji mieszkańców będzie Animacja dla rozwoju mieszkańców w Starym Przybysław. Celem realizacji tego projektu jest budowanie aktywnych postaw życiowych i przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszarów rewitalizowanych gminy Świdwin. Ponadto, w miejscowości Stary Przybysław nie rozwiązany pozostaje problem gospodarki ściekowej. Mieszkańcy korzystają ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które w większości przypadków są w złym stanie

technicznym. W tym celu zostanie zrealizowany projekt Budowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości około 2000m, wraz z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Stary Przybysław.

Mapa 11. Zasięg przestrzenny podobszaru rewitalizacji Stary Przybysław

5.

Wizja, cele i kierunki działania

5.1. Wizja

Podstawę do sformułowania wizji wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego stanowiła analiza sytuacji społeczno-gospodarczej i infrastrukturalnej, konsultacje z mieszkańcami. Wizja nakreśla pożądany stan docelowy, do którego należy dążyć, podporządkowując mu jednocześnie wszystkie działania. Rewitalizacja obszarów rewitalizacji w gminie Świdwin przebiegać będzie w oparciu o zasady zrównoważonego rozwoju, zakładające równowagę pomiędzy rozwojem społecznym, rozwojem gospodarczym oraz rozwojem infrastrukturalnym. Proponowana Wizja stanowi obraz pożądanego stanu, jaki społeczność lokalna obszarów rewitalizowanych chce osiągnąć w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023. W wyniku realizacji powyższej wizji poprawie ulegnie jakość życia mieszkańców obszarów , objętych rewitalizacją, a także nastąpi wzrost stopy życiowej wszystkich mieszkańców gminy. Udział mieszkańców w organizowanych spotkaniach, imprezach kulturalnych i sportowych wpłynie na stworzenie i nawiązanie wspólnotowych relacji. Rewitalizowanym przestrzeniom w gminie zostaną nadane nowe funkcje poprzez realizację wskazanych w Programie projektów. Wizja umożliwi weryfikację zgodności bieżących działań z długofalowymi zamierzeniami i wartościami, integrację mieszkańców oraz inspirację do wprowadzania innowacji pozwalających na lepsze wcielenie w życie zamierzeń zawartych w wizji.
Wizja obszarów rewitalizacji gminy Świdwin została nakreślona z myślą o rożnych grupach interesariuszy, którzy będą adresatami planowanych zmian na tym obszarze. Najważniejszymi grupami/beneficjentami rewitalizacji będą mieszkańcy gminy, firmy, instytucje i organizacje społeczne. Obszar rewitalizacji w gminie Świdwin stanowią trzy wyodrębnione podobszary , które są jednocześnie sołectwami.

- Bełtno,
- Berkanowo,
- Stary Przybysław.

Wymieniony obszar rewitalizacji wyznaczono w oparciu o największą kumulację zjawisk problemowych oraz potencjałów rozwojowych zaobserwowanych w trakcie pogłębionej diagnozy obszaru zdegradowanego. Uzasadnienie wyboru obszaru rewitalizacji jest wypadkową wielu opinii na temat problemów jak również zlokalizowanych potencjałów. Przedstawione w rozdziale 4 uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne, podobna charakterystyka podobszarów rewitalizacji zaprezentowana w części diagnostycznej miała wpływ na kontekst planistyczny. Wskazane zasoby i potencjały wymienionych podobszarów cechują się wysokim poziomem korelacji co pozwoliło na zbudowanie

jednej wizji oraz jednego spójnego zestawu celów przypisanych wszystkim podobszarom rewitalizacji.

Wymienione obszary stanowią pochodną ustrojowych i gospodarczych procesów transformacji systemowej, których negatywne efekty przyjęły najostrzejsze formy właśnie na obszarach popegeerowskich przy wyraźnej dominacji działalności rolniczej i niedorozwoju działalności nie związanej z tym sektorem. Wskazane obszary charakteryzują się dużym bezrobociem, odpływem młodszych i lepiej wykształconych mieszkańców czy też niezaradności i uzależnienia mieszkańców od pomocy społecznej. W rezultacie na tych terenach pogłębiły się procesy depopulacji, starzenia a jednocześnie pogorszyły się perspektywy rozwoju gospodarczego z uwagi na niski poziom przedsiębiorczości i inwestycji zewnętrznych, słabą jakość i niedostateczne rozwinięcie infrastruktury technicznej.

Konsekwencją zaprezentowanego stanu rzeczy jest występowanie problemów i stanu kryzysowego na wskazanych podobszarach rewitalizacji o podobnym charakterze (związanym z tymi samymi procesami i zjawiskami). Wizja rozwoju obszaru objętego rewitalizacją, tworzona była podczas prac warsztatowych, przy uwzględnieniu przedstawionych w Programie prac diagnostycznych i analitycznych. Uzgodniono, że rewitalizacja wskazanych obszarów opierać się będzie o następujące wartości:

- podniesienie jakości życia mieszkańców poprzez podnoszenie kwalifikacji zawodowych mieszkańców, rozwój infrastruktury technicznej, poprawę dostępności komunikacyjnej,
- aktywizację i mobilizację społeczności lokalnej,
- zapewnienie warunków do przyciągania nowych przedsiębiorców i tworzenia nowych miejsc pracy,
- włączenia osób młodych i starszych w życie społeczne i kulturalne gminy,
- bezpieczeństwo obszaru dla mieszkańca i turysty,
- przywrócenie estetyki i ładu architektonicznego poprzez realizację inwestycji.
- poszanowanie środowiska naturalnego.

Biorąc powyższe pod uwagę wizja obszaru rewitalizacji w perspektywie roku 2023 została zdefiniowana w sposób następujący:

Obszar rewitalizacji w gminie Świdwin będzie obszarem:

o uporządkowanej i funkcjonalnie zagospodarowanej przestrzeni publicznej,

wysokiej jakości życia mieszkańców oraz ograniczonym występowaniu ubóstwa i patologii społecznych,

konkurencyjnym pod względem gospodarczym i przyjaznym dla przedsiębiorców, zarówno już działających, jak i planujących założenie działalności gospodarczej.

Tak sformułowana wizja stanowi projekcję przyszłości, do jakiej powinna dążyć zarówno społeczność lokalna jak i samorząd. Wizja obszaru rewitalizacji w gminie Świdwin wskazuje na efektywne i skuteczne sposoby wykorzystania potencjałów na rzecz tworzenia optymalnych warunków życia i dobrostanu mieszkańców gminy. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Świdwin jest dokumentem o znaczeniu strategicznym i operacyjnym, jednocześnie w związku z jego dziedzinowym charakterem zawartość treściowa wizji koresponduje z zapisami Strategii Rozwoju Gminy Świdwin na lata 2014-2022 (z perspektywą na lata 2023-2027).
Inicjatywy proponowane w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Świdwin wpisują się w przedstawianą w ww. dokumencie wizję gminy Świdwin. Określa ona gminę Świdwin jako „nowoczesną europejską gminę rolniczo-turystyczna, z dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną, edukacyjno-sportową oraz rekreacyjną, charakteryzująca się wysokim poziomem integracji i współpracy mieszkańców, rozwijającym się rynkiem pracy i czystym środowiskiem” (SRG Ś 2014-2022 s. 126,127). W ww. dokumencie określona została także misja samorządu gminy Świdwin, która sformułowana została następująco: „Misją Gminy Świdwin jest wspieranie inicjatyw społecznych, mobilizowanie mieszkańców do działania, zapewnienie zrównoważonego, harmonijnego i długofalowego rozwoju, w celu zapewniającego wzrost zatrudnienia i rozwój przedsiębiorczości, a w konsekwencji poprawę warunków życia mieszkańców, przy zachowaniu wartości kulturowych i walorów przyrodniczo-turystyczny oraz aktywnym wykorzystaniu szans jakie daje członkostwo w Unii Europejskiej”. Lokalny Plan Rozwoju Gminy Świdwin znajduje bezpośrednie przełożenie na trzy spośród czterech wyróżnionych w ww. dokumencie obszarów strategicznego rozwoju, tj.

Obszaru 1. „Edukacja, gospodarka, rolnictwo, rynek pracy", Obszaru 2. „Środowisko naturalne, turystyka, sport i rekreacja, dziedzictwo kulturowe", Obszaru 4. „Pomoc społeczna i ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, administracja publiczna", a także pośrednio i w bardziej ograniczonym zakresie Obszaru 3. „Infrastruktura ochrony środowiska, infrastruktura techniczna i komunikacyjna". Propozycje działań zawarte w Lokalnym Programie Rewitalizacji spójne są również z celami strategicznymi i przypisanymi do nich celami operacyjnymi zdefiniowanymi w Strategii. Wymienić można dla przykładu takie cele jak: „Innowacyjna i efektywna wielosektorowa gospodarka oparta na nowoczesnym rolnictwie, gospodarce leśnej, turystyce", „Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o wewnętrzny potencjał gminy", „Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu", „Podniesienie poziomu kształcenia na terenie gminy", „Stworzenie atrakcyjnej oferty turystycznej, agroturystycznej i ekoturystycznej gminy w oparciu o zasoby przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz innowacyjne ich wykorzystanie", „Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu i świadczeniu wysokiej jakości usług dla mieszkańców", „Rozwiązywanie problemów społecznych i stymulowanie aktywności zawodowej sprzyjającej włączeniu społecznemu", „Budowanie i upowszechnianie społeczeństwa informacyjnego oraz rozwój publicznych e-usług", „Integracja społeczności lokalnej poprzez partycypację i aktywizację mieszkańców". Również zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Świdwin na lata 2016-2022 wpisują się w wizję Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin.

W wyniku realizacji powyżej sformułowanej wizji poprawie ulegnie jakość życia mieszkańców gminy Świdwin, nie tylko obszarów zdegradowanych, objętych rewitalizacją, ale również w wyniku efektu synergicznego, nastąpi wzrost stopy życiowej wszystkich mieszkańców gminy. Stanie się to impulsem do jej rozwoju. Odnowa zdegradowanej przestrzeni przyczyni się do poprawy estetyki całego obszaru gminy Świdwin.

5.2. Cele i kierunki działania

W niniejszej części zamieszczone zostały cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań. Są one względem siebie w różnym stopniu komplementarne. Układ celów wraz z poszczególnymi kierunkami działań analogicznie jak w przypadku wizji odnosi się również do całości obszaru rewitalizacji. Wszystkie cele rewitalizacji są odpowiedzią na zdiagnozowane problemy i prowadzą do ich rozwiązania. Głównym celem obszaru rewitalizacji gminy Świdwin jest ograniczenie skali występowania negatywnych zjawisk i procesów na obszarze rewitalizacji oraz wzmocnienie jego wewnętrznego potencjału, poprzez kompleksowe i zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, gospodarki, przestrzeni i środowiska naturalnego.
Dokonując wyboru zarówno celów, jak też kierunków działań, kierowano się przede wszystkim zdiagnozowanymi potrzebami obszaru rewitalizacji, w kontekście problemów i potencjałów, które tam występują. Pod uwagę zostały też wzięte propozycje działań dotyczących zmian na tym obszarze, które zgłaszane były podczas warsztatów, konsultacji społecznej, debat itp. Kluczowe znaczenie dla powodzenia procesów rewitalizacji w gminie Świdwin mają cele i działania dotyczące sfery społecznej, zmierzające do osiągnięcia spójności w obszarze aktywizacji i integracji społecznej oraz zatrudnienia. Ich dopełnieniem są działania, które przyczynią się do ożywienia i wzmocnienia lokalnej przedsiębiorczości. Ponadto dopasowania jak najszerszej oferty odpowiadającej potrzebom mieszkańców obszaru rewitalizacji i pozostałych użytkowników tej przestrzeni. Zapisy tego rozdziału są wypadkową przeprowadzonej szczegółowej diagnozy obszaru wsparcia, której efektem było ustalenie obszaru rewitalizacji składającego się z trzech podobszarów Bełtno, Berkanowo, Stary Przybysław. W ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023 wyznaczone zostały cztery główne cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań do których należą:

Cel rewitalizacji 1. Wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez aktywizację mieszkańców.

Cel rewitalizacji 2. Zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych.

Cel rewitalizacji 3.Wzrost aktywności gospodarczej i zawodowej.

Cel rewitalizacji 4. Inwestycje w infrastrukturę społeczną– poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych.

Wskazane cele strategiczne rewitalizacji są ukierunkowane na osiągnięcie wizji w perspektywie do roku 2023 i poprawę jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji ze szczególnym uwzględnieniem ich dobrostanu. Poniżej przedstawiono charakterystykę wyznaczonych celów wraz z dedykowanymi działaniami, które stanowią podstawę planistyczną dla przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dla każdego z powyższych celów określone zostały działania. Istotą Programu Rewitalizacji w gminie Świdwin jest zaplanowanie i wdrożenie działań, których realizacja przyczyni się do usuwania przyczyn degradacji obszaru rewitalizacji gminy i wspierania jej rozwoju. Program jest nastawiony na realizację tych działań, dla których uda się stworzyć stabilne fundamenty współpracy samorządu terytorialnego, społeczności lokalnej oraz inwestorów zewnętrznych.

Cel rewitalizacji 1. Wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez aktywizację mieszkańców.

Głównym elementem tego celu rewitalizacji jest wzmocnienie kapitału społecznego, który jest niedostateczny. Jego poziom ma ograniczony charakter ze względu na funkcjonowanie stanu kryzysowego na obszarze rewitalizacji. Wskazany cel wskazuje na konieczność ożywienia społecznego poprzez budowę kapitału społecznego zarówno pomiędzy członkami jednej grupy społecznej jak i pomiędzy osobami należącymi do różnych społeczności.
Poniżej znajdują się kierunki działań dedykowane dla niniejszego celu:

- Zwiększenie zaangażowania mieszkańców w sprawy lokalne oraz integracji w działaniu na rzecz obszaru rewitalizacji.
- Wzmocnienie integracji i budowanie więzi społecznych.
- Włączenie społeczne osób starszych i niepełnosprawnych.
- Tworzenie zintegrowanej oferty spędzania czasu wolnego dla mieszkańców.
- Przeciwdziałanie niekorzystnym przemianom demograficznym i społecznym.
- Włączenie społeczne i aktywizacja zawodowa grup wykluczonych społecznie lub zagrożonych marginalizacją.
- Wzrost oferty edukacyjnej i działań aktywizujących dla wszystkich grup mieszkańców.

Cel rewitalizacji. 2. Zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych.

Wskazany cel strategiczny odnosi się do zbudowania interwencji, która będzie ukierunkowana na osoby borykające się z trudnościami życiowymi rzutującymi m.in. na

poziom ubóstwa, bezrobocie. Z punktu widzenia efektywności interwencji cel ten jest komplementarny w stosunku do pozostałych i koncentruje się na dokonaniu pozytywnej zmiany jakościowej na obszarze rewitalizacji. W obrębie niniejszego celu strategicznego znajdują się zagadnienia związane z pomocą społeczną i wsparciem instytucjonalnym dla osób potrzebujących i znajdujących się w trudnej sytuacji. Poniżej przedstawiono kierunki działań mające na celu ograniczenie zjawisk patologicznych – zniwelowanie wykluczenia społecznego:

- Przeciwdziałanie patologiom społecznym.
- Aktywizacja i integracja osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Wzrost jakości edukacji, w tym osób starszych.
- Rozwój partycypacji społecznej i nowoczesnych form dialogu obywatelskiego.
- Wyrównywanie szans edukacyjnych.
- Zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych.

Cel rewitalizacji 3.Wzrost aktywności gospodarczej i zawodowej.

Wskazany cel odnosi się do zbudowania takich działań, które przyczynią się do wzrostu aktywności gospodarczej i zawodowej mieszkańców. W obrębie niniejszego celu znajdują się zagadnienia związane z tworzeniem warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej. Istotnym elementem tego celu jest wzrost aktywności zawodowej mieszkańców poprzez szkolenia, wsparcie młodych osób.
Poniżej znajdują się kierunki działań dedykowane dla niniejszego celu :

- Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie korzystnych warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz tworzenia miejsc pracy.
- Wspieranie aktywności zawodowej i ekonomicznej mieszkańców.
- Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości (w tym regionalnych przedsiębiorców).

Cel rewitalizacji 4. Inwestycje w infrastrukturę społeczną – poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych.

Infrastruktura społeczna stanowi kluczowe wyzwanie rewitalizacji na obszarach wiejskich. Stanowi ona podstawę dla działań aktywizacyjnych i społecznych oraz jej jakość warunkuje możliwości związane z wdrażaniem i realizacją poszczególnych zadań (tworzeniem oferty kulturalnej, rozwijanie sprofesjonalizowanych usług społecznych). Infrastruktura społeczna to zespół urządzeń publicznych zaspokajających potrzeby socjalne, oświatowe i kulturalne ludności. Wysoka jakość infrastruktury społecznej

korzystnie wpływa na system edukacji jego jakość, co w efekcie przekłada się na rozwój gospodarki. W kontekście potrzeb i uwarunkowań obszaru rewitalizacji istotne znaczenie mają bazy szkół, przedszkoli oraz świetlic wiejskich. Poniżej znajdują się kierunki dla niniejszego celu rewitalizacji:

- Modernizacja obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych (np. adaptacja budynku komunalnego na lokale socjalne).
- Tworzenie infrastruktury spędzania czasu wolnego (np. budowa świetlicy, placu zabaw).
- Dostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb mieszkańców (m.in. poprawa stanu dróg i chodników).
- Poprawa funkcjonalności miejsc spędzania czasu wolnego – dostosowanie ich do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Nadanie obiektom zdegradowanym nowych funkcji społecznych.

6.

Lista projektów rewitalizacyjnych

6.1. Główne projekty rewitalizacyjne dotyczące obszaru zdegradowanego, które będą realizowane w ramach danego programu rewitalizacji

W przedmiotowej części Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023 ujęto, główne planowane projekty rewitalizacyjne, a w kolejnym pkt 6.2. przedstawiona została uzupełniająca lista projektów. Dzięki temu wskazany dokument stanowi konstrukcję złożoną z wielu różnorodnych projektów, która warunkuje osiągnięcie zaplanowanych efektów, a tym samym ich efektywne kompleksowe oddziaływanie na zjawiska kryzysowe, które zostały zidentyfikowane na etapie diagnozy. Zaplanowane do realizacji projekty mają na celu niwelację zdiagnozowanych wcześniej problemów na obszarze rewitalizacji. Ich zakres został poparty partycypacją społeczną w ramach przeprowadzonych konsultacji i przekazanych przez mieszkańców uwag, wniosków i propozycji.
Przed przystąpieniem do opracowywania tej części Programu zostały zebrane „Robocze karty działania podstawowego" zawierające najpilniejsze przedsięwzięcia do realizacji w danym podobszarze. Do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023 zgłoszono 10 projektów, są nimi (w podziale na podobszary):

Podobszar Bełtno:

1.Rozbudowa świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem w Bełtnie.
2. Integracja dla rozwoju mieszkańców Bełtno

Podobszar Stary Przybysław:

3. Budowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości około 2000m, wraz z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Stary Przybysław
4. Rozbudowa miejsca integracyjnego dla mieszkańców w Starym Przybysławiu, połączenie aktywności dzieci z rodzicami.
5. Modernizacja, remont oraz wyposażenie pomieszczenia świetlicy wiejskiej w Starym Przybysławiu
6. Animacja dla rozwoju mieszkańców Stary Przybysław

Podobszar Berkanowo

7. Modernizacja i doposażenie świetlicy wiejskiej – ocieplenie budynku, centralne ogrzewanie, instalacja elektryczna, wymiana podłóg, remont ścian i sufitu w Ząbrowie wraz z remontem gminnej drogi gruntowej, wykonanie nowej nawierzchni w Ząbrowie
8. Modernizacja istniejącego placu zabaw w Ząbrowie.
9. Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Ząbrowie.
10. Lokalny Inkubator Ekonomii Społecznej

KARTA PROJEKTU Nr 1		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Rozbudowa świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem w Bełtnie
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Bełtno Działka nr 190/3, dz. nr 172/3
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Stowarzyszenie Smardzko „RAZEM" / Gmina Świdwin
4.	Opis problemu	W miejscowości Bełtno znajduje się niewielkich rozmiarów świetlica wiejska, która nie stwarza dla mieszkańców możliwości integracji i podjęcia współpracy dla dobra swojej miejscowości. Potrzeby mieszkańców w tym zakresie są znaczne. Silne tendencje integracyjne przejawiają zwłaszcza osoby starsze, często samotne. Obecne warunki lokalowe nie stwarzają możliwości do odbywania częstych spotkań.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Rozbudowa świetlicy wiejskiej w Bełtnie. Rozbudowa świetlicy wiejskiej w Świetlica wiejska w miejscowości Bełtno jest zlokalizowana w centralnym punkcie wsi. Jest to budynek parterowy pełniący dotychczas funkcję opieki dzieci i młodzieży w czasie dowozu uczniów do szkoły. Jest to jedno pomieszczenie bez zaplecza socjalnego, wymagające generalnego remontu i przeróbki. Zakres prac remontowo-budowlanych powinien objąć :prace związane z rozbudową budynku polegające na częściowej rozbiórce istniejącego budynku, dobudowie nowych ścian wraz z fundamentami, wykonanie nowych sufitów podwieszanych, raz z nowym pokryciem dachowym, w dobudowanej części zlokalizowana zostanie toaleta, prace obejma również wymianę ościeżnic i stolarki drzwiowej wewnętrznej, prace tynkarskie i malarskie, wykonanie sieci komputerowej, montaż oraz położenie płytek ściennych przy umywalce , wykonanie posadzek, wymianę kratek wentylacyjnych i drzwiczek, montaż skrzynek energetycznych. W ramach wyposażenia pomieszczeń świetlicy należy zakupić - 5 komputerów wraz z oprogramowaniem- 15 000 zł, drukarka 700 zł, - telewizor 50 cali - 4 000 zł - konsola do gier 3 000 zł wraz z oprogramowaniem (gry i programy) 2000 zł - tablica interaktywna z projektorem 8 000 zł - meble (stoliki krzesła, szafki, półki) - 10 000 zł
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem pt.: Akademia Aktywności: „Podążając za zmianami" złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt poprzez udział młodzieży jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt poprzez włączenie i aktywizację społeczności lokalnej jest komplementarny w sferze problemowej z projektem głównym obejmującym działania „miękkie" pn Integracja dla rozwoju mieszkańców Bełtno Projekt jest ponadto komplementarny z projektami uzupełniającymi: „Zawsze po drodze" – Bełtno przyjazne dla wszystkich powiększenie

		świetlicy wiejskiej", „Modernizacja placu zabaw" oraz Budowa ścieżki zdrowia w parku + wyposażenie (ławeczki i urządzenia do ćwiczeń).	
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 x Cel Nr 2 x Cel Nr 3 Cel Nr 4 x	Wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez aktywizację mieszkańców; modernizacja oraz wyposażenie świetlicy wiejskiej, będzie spełniać rolę nowoczesnego centrum integracji lokalnej; wzmocnienie podmiotowości poszczególnych grup społecznych, aktywizacja ukierunkowana będzie na ocalenie zapominanych regionalnych tradycji i zwyczajów oraz integracji międzypokoleniowej; poprawa sytuacji lokalowej wszystkich organizacji działających na terenie miejscowości (miejsce spotkań); stworzenie warunków sprzyjających aktywności społecznej w zakresie kultury, tradycji, ekologii, wymiany doświadczeń; stworzenie przestrzeni publicznej sprzyjającej aktywności mieszkańców w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.	
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacja: 840 ha - liczba wspartych obiektów infrastruktury lokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 - liczba zmodernizowanych obiektów oświatowych: 1 Wskaźniki rezultatu: - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1	
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	292.700. zł.	
10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, PROW 2014-2020; Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Środki Własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020; Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 2		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Integracja dla rozwoju mieszkańców Bełtno
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Bełtno
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Wnioskodawca: Gmina Świdwin/Partner Fundacja Nauka dla Środowiska
4.	Opis problemu	Obecny system pomocy społecznej nie posiada odpowiednich rozwiązań przygotowujących i wspierających młodzież w procesie usamodzielniania oraz rodzin i osób w kryzysie, w szczególności w gospodarowaniu otrzymanym wsparciem (świadczenia socjalne). Na obszarze objętym wsparcie nie stwierdzono również skutecznych mechanizmów służących zmianie postaw klientów, co uniemożliwia wdrażanie aktywnej polityki społecznej. Koncentrowanie się jedynie na pomocy finansowej przy braku zmiany postaw i świadomości odbiorców pomocy społecznej prowadzi do utrwalania w kolejnych pokoleniach sytuacji marginalnej i ogranicza możliwości efektywnego działania rozwojowego. W związku z tym faktyczne skutki działania pomocy społecznej pozostają w sprzeczności z oczekiwanymi rezultatami, bo uzależniają od świadczeń zamiast dawać życiową samodzielność.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Zadaniem projektu jest trwałe wprowadzenie do systemu wsparcia społecznego i dydaktycznego, narzędzi edukacji społeczno-finansowej, w obszarach, gdzie występuje wyraźny deficyt wiedzy w zakresie zarządzania finansami, budżetem domowym a także braku właściwych zachowań prospołecznych. Destynacją wsparcia działań edukacyjnych są rodziny z dysfunkcjami, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, młodzież i dzieci oraz seniorzy zagrożeniu wykluczeniem cyfrowym i finansowym. Zajęcia prowadzone będą w cyklu dydaktycznym obejmującym dział zrozumienie i odkrywanie siebie – zastanowienie się nad swoją tożsamością, wartościami, przekonaniami oraz środowiskiem własnej rodziny, przyjaciół i społeczności. Ta sekcja uruchomi proces grupowy, którzy poczynając od siebie, prowadzi do refleksji na temat swojego życia i życia najbliższych. Kolejny element to zadania z obszaru Prawa i obowiązki – diagnozowanie swoich społeczności oraz sprawdzenie jak realizowane są w nich prawa i wykonywane obowiązki. Ostatni dział obejmuje zagadnienia związane z oszczędzaniem i wydawaniem. Treści dotyczyły będą odpowiedzialnego używania i gromadzenia zasobów finansowych, naturalnych i pochodzących z innych źródeł (ludzkich, naturalnych, pieniężnych i niepieniężnych). Materiał wdrażany będzie za pomocą grup samopomocowych oraz warsztatów prowadzonych w małych zespołach intensyfikujących treści dostosowane do konkretnych grup odbiorców.
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem pt.: Akademia Aktywności: „Podążając za zmianami” złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt poprzez udział młodzieży jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i

		ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt jest komplementarny z drugim projektem planowanym do realizacji na obszarze rewitalizacji Sołectwa Bełtno. Skierowany jest on bowiem na rozwiązanie sytuacji problemowej, podobnie jak Rozbudowa świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem w Bełtnie. Projekt jest ponadto komplementarny z projektami uzupełniającymi: „Zawsze po drodze" – Bełtno przyjazne dla wszystkich powiększenie świetlicy wiejskiej", „Modernizacja placu zabaw" oraz Budowa ścieżki zdrowia w parku + wyposażenie (ławeczki i urządzenia do ćwiczeń).	
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 x Cel Nr 2 x Cel Nr 3 x Cel Nr 4	Celem realizacji tego projektu jest budowanie aktywnych postaw życiowych i przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszarów rewitalizowanych gminy Świdwin. Projekt dąży do tworzenia korzystnych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego mieszkańców obszarów rewitalizowanych.	
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: • powierzchnia obszarów objętych rewitalizacja: patrz mapa • Liczba osób dorosłych, w szczególności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem: 60 • Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem: 60 Wskaźniki rezultatu: • 120 osób zdobędzie/podniesie umiejętności społeczno-finansowe	
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	170.000 zł.	
10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, Narodowy Bank Polski, Interreg, Środki Własne	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 3		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości około 2000m, wraz z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Stary Przybysław
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Przybysław Działki nr 201, 202, 207, 144, 208, 141, 140/3, 139, 138/4, 87, 105/1, 105/6, 218, 219, 216, 222/2, 223/2, 223/4, 224/2, 114, 226/4, 226/1, 226/2, 116/3, 227, 116/2, 228, 120, 229/1, 121/1, 121/2, 122, 123/8, 123/3, 123/2, 123/5, 123/7, 374, 235/3, 235/4, 235/6, 49, 79/17, 79/6, 79/5, 79/4, 80, 79/2, 79/13, 79/12, 79/11, 79/10, 79/16, 79/15, 84/5.
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Gmina Świdwin / Stowarzyszenie Smardzko „RAZEM”
4.	Opis problemu	W miejscowości Stary Przybysław nie rozwiązany pozostaje problem gospodarki ściekowej. Mieszkańcy korzystają ze zbiorników bezodpływowych (szamb), które w większości przypadków są w złym stanie technicznym. Sytuacja ta wpływa na zły stan środowiska naturalnego oddziaływującego na ludność w tym rejonie gminy. Nieprzyjemne odory, przenikanie nieczystości do gleby oraz uciążliwości związane z bieżącą eksploatacją szamb powodują dyskomfort dla obecnych oraz odstraszają zainteresowanych nowych mieszkańców wsi, a tych ze względu na położenie geograficzne (bezpośrednie sąsiedztwo ze Świdwinem) jest stosunkowo dużo.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalnią ścieków obejmowała będzie wykonanie kolektora grawitacyjnego o długość około 2500mb oraz kolektora tłocznego o długości około 700 mb. Wykonanie 2 przepompowni ścieków oraz jednej oczyszczalni ścieków. Zakładana ilość przyłączanych budynków wynosić będzie 57.
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem pt.: Akademia Aktywności: „Podążając za zmianami” złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt poprzez włączenie i aktywizację społeczności lokalnej jest komplementarny w sferze problemowej z projektem głównym obejmującym działania „miękkie” pn. Animacja dla rozwoju mieszkańców Stary Przybysław Projekt jest ponadto komplementarny z projektami uzupełniającymi: „Nasza Wspólna Wieś” – stworzenie miejsca spotkań mieszkańców oraz Modernizacja placu zabaw.
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 Cel Nr 2 x Cel Nr 3 Cel Nr 4 x	Zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych. Inwestycje w infrastrukturę społeczną – poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych. Poprawa stanu środowiska naturalnego; Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy; Pobudzenie rynku usług związanych z budownictwem w regionie.
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacja: 770 ha - liczba wspartych obiektów infrastruktury lokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 Wskaźniki rezultatu; - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	ok.1.200.000 zł.

10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, PROW 2014-2020; Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Środki Własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020.	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 4		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Rozbudowa miejsca integracyjnego dla mieszkańców w Starym Przybysławiu, połączenie aktywności dzieci z rodzicami.
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Przybysław dz. nr 136
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Gmina Świdwin
4.	Opis problemu	Brak jest miejsca integracyjnego dla mieszkańców obszaru rewitalizacji w pełni zagospodarowanego, spełniającego oczekiwania każdej grupy wiekowej. W Starym Przybysławiu, w centralnym miejscu wsi znajduje się miejsce integracyjne dla mieszkańców wsi (plac zabaw i wiata), które nie jest w całości zagospodarowane. W chwili obecnej znajduje się tam plac zabaw wraz z wiatą i miejscem na ognisko.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Przygotowanie terenu dla gier i zabaw wiejskich - 100 m², Siłownia wiejska plenerowa - 10 elementów Przygotowanie terenu do gry w koszykówkę lub piłkę nożną oraz imprez okolicznościowych: ogrodzenie 100 m, 4 ławki, utwardzenia, chodniki – ok. 90 m²).
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt poprzez udział młodzieży jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt poprzez włączenie i aktywizację społeczności lokalnej jest komplementarny w sferze problemowej z projektem głównym obejmującym działania „miękkie” pn. Animacja dla rozwoju mieszkańców Stary Przybysław Projekt jest ponadto komplementarny z projektami uzupełniającymi: „Nasza Wspólna Wieś” – stworzenie miejsca spotkań mieszkańców oraz Modernizacja placu zabaw.
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 x Cel Nr 2 x Cel Nr 3 Cel Nr 4 x	Celem projektu jest poprawa estetyki wsi, zagospodarowanie terenów zielonych, zwiększenie integracji mieszkańców, poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych oraz doposażenie placu zabaw uczyni miejscowość atrakcyjną i przyciągnie dzieci do korzystania z zabaw na świeżym powietrzu.
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,01 ha 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury lokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1. Wskaźniki rezultatu 1. Liczba osób korzystających z nowo powstałej infrastruktury rocznie - 250.
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	80 000 tys.

10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, PROW 2014-2020; Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Środki Własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020; Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020.	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 5		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Modernizacja, remont oraz wyposażenie pomieszczenia świetlicy wiejskiej w Starym Przybysławiu
2.	Miejsce realizacji	sołectwo Przybysław dz. nr 139
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Gmina Świdwin
4.	Opis problemu	Obecnie w świetlicy w Starym Przybysławiu przebywanie dzieci i młodzieży w okresie zimowym jest utrudnione. W związku z tym jest utrudniona integracja z rówieśnikami. Świetlica ogrzewana jest paliwem stałym z pieca kaflowego, wymagana jest wymiana instalacji elektrycznej Pomieszczenie świetlicy (40,35 m²) wymaga remontu (wymiana podłóg, malowanie pomieszczeń, remont łazienki). Konieczne jest ponadto doposażenie świetlicy.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	**Remont/modernizacja** - zmiana systemu ogrzewania z pieca kaflowego na gazowy - 1 komplet - uzupełnienie podłogi po usuniętym piecu kaflowym - 2 m² - wymiana przewodów elektrycznych 50 m.b., wraz z osprzętem (lampy, gniazda, kontakty) - remont ścian 95 m² i sufitu 40,35 m² (po wymianie instalacji elektrycznej zatynkowanie bruzd), wykonanie gładzi gipsowej oraz malowanie pomieszczeń **wyposażenie świetlicy:** - 5 komputerów wraz z oprogramowaniem- 15 000 zł, drukarka 700 zł, - telewizor 50 cali - 4 000 zł - konsola do gier 3000 zł wraz z oprogramowaniem (gry i programy) 2000 zł -tablica interaktywna z projektorem 8 000 zł - meble (stoliki krzesła, szafki, półki) - 10 000 zł
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt poprzez udział młodzieży jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt poprzez włączenie i aktywizację społeczności lokalnej jest komplementarny w sferze problemowej z projektem głównym obejmującym działania „miękkie” pn. Animacja dla rozwoju mieszkańców Stary Przybysław Projekt jest ponadto komplementarny z projektami uzupełniającymi: „Nasza Wspólna Wieś” – stworzenie miejsca spotkań mieszkańców oraz Modernizacja placu zabaw.
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 x Cel Nr 2 x	Celem realizacji tego projektu jest wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez aktywizację mieszkańców. Inwestycje w infrastrukturę społeczną – poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych. Poprawa bezpieczeństwa dzieci, młodzieży i

	Cel Nr 3 Cel Nr 4 x	dorosłych podczas wypoczynku po ciężkiej, często fizycznej pracy; Możliwość integracji społeczności lokalnej; Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu; Opieka nad dziećmi, pomoc w odrabianiu prac domowych, integracja rówieśników; Stworzenie możliwości integracji dla osób starszych, schorowanych i niepełnosprawnych; Rozwijanie zainteresowań, talentów dzieci i młodzieży. Inwestycje w infrastrukturę społeczną – poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych poprawa jakości drogi; Lepszy i bezpieczny dojazd mieszkańców do posesji; Bezpieczne warunki dla spacerujących mieszkańców miejscowości; Umożliwienie szybszego dojazdu służb ratunkowych w sytuacjach kryzysowych.	
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu 1. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją – 0,5 hm. 2. Liczba wspartych obiektów infrastruktury lokalizowanych na rewitalizowanych obszarach – 1. 3. liczba zmodernizowanych obiektów oświatowych - 1 Wskaźniki rezultatu: 1. Liczba osób korzystających z nowo powstałej infrastruktury rocznie - 250.	
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	92 700 zl.	
10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, PROW 2014-2020; Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Środki Własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020; Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 6		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Animacja dla rozwoju mieszkańców w Starym Przybysław
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Stary Przybysław
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Wnioskodawca: Gmina Świdwin/Partner: Fundacja Nauka dla Środowiska
4.	Opis problemu	Obecny system pomocy społecznej nie posiada odpowiednich rozwiązań przygotowujących i wspierających młodzież w procesie usamodzielniania oraz rodzin i osób w kryzysie, w szczególności w gospodarowaniu otrzymanym wsparciem (świadczenia socjalne). Na obszarze objętym wsparcie nie stwierdzono również skutecznych mechanizmów służących zmianie postaw klientów, co uniemożliwia wdrażanie aktywnej polityki społecznej. Koncentrowanie się jedynie na pomocy finansowej przy braku zmiany postaw i świadomości odbiorców pomocy społecznej prowadzi do utrwalania w kolejnych pokoleniach sytuacji marginalnej i ogranicza możliwości efektywnego działania rozwojowego. W związku z tym faktyczne skutki działania pomocy społecznej pozostają w sprzeczności z oczekiwanymi rezultatami, bo uzależniają od świadczeń zamiast dawać życiową samodzielność.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Zadaniem projektu jest trwałe wprowadzenie do systemu wsparcia społecznego i dydaktycznego, narzędzi edukacji społeczno-finansowej, w obszarach, gdzie występuje wyraźny deficyt wiedzy w zakresie zarządzania finansami, budżetem domowym a także braku właściwych zachowań prospołecznych. Destynacją wsparcia działań edukacyjnych są rodziny z dysfunkcjami, osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, młodzież i dzieci oraz seniorzy zagrożeniu wykluczeniem cyfrowym i finansowym. Zajęcia prowadzone będą w cyklu dydaktycznym obejmującym dział zrozumienie i odkrywanie siebie – zastanowienie się nad swoją tożsamością, wartościami, przekonaniami oraz środowiskiem własnej rodziny, przyjaciół i społeczności. Ta sekcja uruchomi proces grupowy, którzy poczynając od siebie, prowadzi do refleksji na temat swojego życia i życia najbliższych. Kolejny element to zadania z obszaru Prawa i obowiązki – diagnozowanie swoich społeczności oraz sprawdzenie jak realizowane są w nich prawa i wykonywane obowiązki. Ostatni dział obejmuje zagadnienia związane z oszczędzaniem i wydawaniem. Treści dotyczyły będą odpowiedzialnego używania i gromadzenia zasobów finansowych, naturalnych i pochodzących z innych źródeł (ludzkich, naturalnych, pieniężnych i niepieniężnych). Materiał wdrażany będzie za pomocą grup samopomocowych oraz warsztatów prowadzonych w małych zespołach intensyfikujących treści dostosowane do konkretnych grup odbiorców.
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt jest komplementarny z pozostałymi projektami planowanymi do realizacji na obszarach rewitalizacji Sołectwa Stary Przybysław. Skierowany jest on bowiem na rozwiązanie sytuacji problemowej, podobnie jak Budowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości około

		2000m, wraz z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Stary Przybysław, Rozbudowa miejsca integracyjnego dla mieszkańców w Starym Przybysławiu, połączenie aktywności dzieci z rodzicami oraz Modernizacja, remont oraz wyposażenie pomieszczenia świetlicy wiejskiej w Starym Przybysławiu Projekt poprzez udział młodzieży jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt jest ponadto komplementarny z projektami uzupełniającymi: „Nasza Wspólna Wieś" – stworzenie miejsca spotkań mieszkańców oraz Modernizacja placu zabaw.	
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 x Cel Nr 2 x Cel Nr 3 x Cel Nr 4	Celem realizacji tego projektu jest budowanie aktywnych postaw życiowych i przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszarów rewitalizowanych gminy Świdwin. Projekt dąży do tworzenia korzystnych warunków rozwoju społeczno-gospodarczego mieszkańców obszarów rewitalizowanych.	
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: • powierzchnia obszarów objętych rewitalizacja: patrz mapa • Liczba osób dorosłych, w szczególności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem: 60 • Liczba dzieci i młodzieży objętych wsparciem: 60 Wskaźniki rezultatu: • 120 osób zdobędzie/podniesie umiejętności społeczno-finansowe	
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	170.000 zł.	
10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, Narodowy Bank Polski, Interreg, Środki Własne	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 7		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Modernizacja i doposażenie świetlicy wiejskiej – ocieplenie budynku, centralne ogrzewanie, instalacja elektryczna, wymiana podłóg, remont ścian i sufitu w Ząbrowie wraz z remontem gminnej drogi gruntowej, wykonanie nowej nawierzchni w Ząbrowie
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Berkanowo – miejscowość Ząbrowo Działka nr 33 34/3, 32/4, Działka nr 7/3, 13
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Gmina Świdwin / Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych w Świdwinie
4.	Opis problemu	Obecnie na świetlicy w Ząbrowie przebywanie dzieci i młodzieży w okresie zimowym jest utrudnione. W związku z tym jest utrudniona integracja z rówieśnikami. Dzieci często na zajęciach siedzą w kurtkach albo w grubych swetrach. Wymiany wymaga instalacja elektryczna, która stwarza zagrożenie dla przebywających tam osób. W celu zaspokojenia potrzeb przebywających tam mieszkańców konieczne jest doposażenie świetlicy. Obecna droga jest drogą gruntową, posiada liczne uszkodzenia i nierówności, w których występują zastoiny wody. Uniemożliwiają one bezpieczny przejazd nawet z bardzo małą prędkością. Utrudnieniem jest również dojazd mieszkańców do posesji, jak i również poruszanie się po drodze szczególnie osób starszych i schorowanych, którzy często spacerują po miejscowości. Problem dotyczy również dojazdu pojazdów służb ratunkowych.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Modernizacja świetlicy wiejskiej – ocieplenie budynku, centralne ogrzewanie, instalacja elektryczna, wymiana podłóg, remont ścian i sufitu. Prowadzenie kompleksowego programu edukacji społeczno-finansowej skierowanego do odbiorców dorosłych oraz dzieci i młodzieży. W ramach wyposażenia pomieszczeń świetlicy należy zakupić - 5 komputerów wraz z oprogramowaniem - 15 000 zł, drukarka 700 zł, - telewizor 50 cali - 4 000 zł - konsola do gier 3 000 zł wraz z oprogramowaniem (gry i programy) 2000 zł - tablica interaktywna z projektorem 8 000 zł - meble (stoliki krzesła, szafki, półki) - 10 000 zł Remont gminnej drogi gruntowej, wykonanie nowej nawierzchni z płyt JOMB.
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt poprzez udział młodzieży jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt poprzez włączenie i aktywizację społeczności lokalnej jest komplementarny w sferze problemowej z projektem głównym obejmującym działania „miękkie” pn. Lokalny Inkubator Ekonomii

		Społecznej Projekt jest ponadto komplementarny z projektami uzupełniającymi: Tradycja i nowoczesność „Sala Wiejska – Remont i Wyposażenie" oraz Remont kościoła.	
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 x Cel Nr 2 Cel Nr 3 x Cel Nr 4 x	Celem realizacji tego projektu jest wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez aktywizację mieszkańców. Inwestycje w infrastrukturę społeczną – poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych. Poprawa bezpieczeństwa dzieci, młodzieży i dorosłych podczas wypoczynku po ciężkiej, często fizycznej pracy; Możliwość integracji społeczności lokalnej; Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu; Opieka nad dziećmi, pomoc w odrabianiu prac domowych, integracja rówieśników; Stworzenie możliwości integracji dla osób starszych, schorowanych i niepełnosprawnych; Rozwijanie zainteresowań, talentów dzieci i młodzieży. Inwestycje w infrastrukturę społeczną – poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych poprawa jakości drogi; Lepszy i bezpieczny dojazd mieszkańców do posesji; Bezpieczne warunki dla spacerujących mieszkańców miejscowości; Umożliwienie szybszego dojazdu służb ratunkowych w sytuacjach kryzysowych.	
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacja: 2290 ha - liczba wspartych obiektów infrastruktury lokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 2 - liczba zmodernizowanych obiektów oświatowych: 1 Wskaźniki rezultatu: - liczba nowo utworzonych miejsc pracy – pozostałe formy: 1 - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1 - liczba osób korzystających z nowo powstałej infrastruktury rocznie ok. 170 osób	
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	510 000 zł (w tym 160 000 zł droga)	
10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, PROW 2014-2020; Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Środki Własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020; Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020.	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 8			
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Modernizacja istniejącego placu zabaw w Ząbrowie	
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Berkanowo – miejscowość Ząbrowo Działka nr 7/14	
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych w Świdwinie / Gmina Świdwin	
4.	Opis problemu	Obecnie plac zabaw w Ząbrowie wymaga ciągłych remontów i napraw. Większość zabawek jest już całkowicie zniszczona i wymaga wymiany. Poza tym istniejący sprzęt jest mocno zużyty i może zagrażać bezpieczeństwu dzieci.	
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Obecnie plac zabaw w Ząbrowie wymaga ciągłych remontów i napraw. Większość zabawek jest już całkowicie zniszczona i wymaga wymiany. Poza tym istniejący sprzęt jest mocno zużyty i może zagrażać bezpieczeństwu dzieci.	
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Projekt poprzez udział młodzieży jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt poprzez włączenie i aktywizację społeczności lokalnej jest komplementarny w sferze problemowej z projektem głównym obejmującym działania „miękkie” pn. Lokalny Inkubator Ekonomii Społecznej Tradycja i nowoczesność „Sala Wiejska – Remont i Wyposażenie” oraz Remont kościoła.	
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 Cel Nr 2 x Cel Nr 3 Cel Nr 4 x	Celem realizacji tego projektu jest wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez aktywizację mieszkańców. Zapewnienie dzieciom możliwości atrakcyjnego i aktywnego spędzania czasu wolnego; Harmonijny i wszechstronny rozwój dziecka; Integracja najmłodszej grupy społecznej; Doposażenie placu zabaw uczyni miejscowość atrakcyjną i przyciągnie dzieci do korzystania z zabaw na świeżym powietrzu.	
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: - powierzchnia obszarów objętych rewitalizacja: 2290 ha - liczba wspartych obiektów infrastruktury lokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 - liczba zmodernizowanych obiektów oświatowych 1 Wskaźniki rezultatu - liczba osób korzystających z nowo powstałej infrastruktury: 100	
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	30.000 zł.	
10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, PROW 2014-2020; Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych, Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020.	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 9		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Ząbrowie
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Berkanowo – miejscowość Ząbrowo Działka nr 7/9
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Gmina Świdwin
4.	Opis problemu	Istniejąca oczyszczalnia została wybudowana kilkadziesiąt lat temu, w starej technologii, nie stosowanej już w chwili obecnej. Otwarty rów cyrkulacyjny powoduje wydobywanie się z niej odoru, który wpływa na dyskomfort okolicznych mieszkańców. Dodatkowo jest ona w bardzo złym stanie technicznym, przez co ścieki z niej wypływające mogą w najbliższym czasie przestać spełniać normy jakościowe zapisane w przepisach środowiskowych.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków.
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem pt.: Akademia Aktywności: „Podążając za zmianami" złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt poprzez włączenie i aktywizację społeczności lokalnej jest komplementarny w sferze problemowej z projektem głównym obejmującym działania „miękkie" pn. Lokalny Inkubator Ekonomii Społecznej Tradycja i nowoczesność „Sala Wiejska – Remont i Wyposażenie" oraz Remont kościoła.
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 Cel Nr 2 x Cel Nr 3 Cel Nr 4 x	Celem realizacji tego projektu jest zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych. Poprawa stanu środowiska naturalnego; Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy; Pobudzenie rynku usług związanych z budownictwem w regionie.
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: -.powierzchnia obszarów objętych rewitalizacja: 2290 ha - liczba wspartych obiektów infrastruktury lokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 - liczba zmodernizowanych obiektów: 1 Wskaźniki rezultatu: - liczba przedsiębiorstw ulokowanych na zrewitalizowanym obszarze: 1

		- liczba osób korzystających z nowo powstałej infrastruktury rocznie ok. 170 osób	
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	300.000. zł.	
10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, PROW 2014-2020; Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Środki Własne, WFOŚiGW, NFOŚiGW, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020;	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

KARTA PROJEKTU Nr 10		
1.	Tytuł przedsięwzięcia	Lokalny Inkubator Ekonomii Społecznej
2.	Miejsce realizacji	Sołectwo Berkanowo
3.	Wnioskodawca/Partnerzy	Wnioskodawca: Gmina Świdwin/Partner Fundacja Nauka dla Środowiska
4.	Opis problemu	Ilość osób bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym na obszarze objętym rewitalizacją utrzymuje się od lat na wysokim poziomie. Brakuje miejsc pracy dopasowanych do pracowników posiadających zintegrowane dysfunkcje oraz skutecznych metod aktywizacji zawodowej. Tradycyjne pośrednictwo pracy nie przynosi trwałych efektów, dotyczy to głównie osób zagrożonych długotrwałym wykluczeniem z rynku pracy, osób niepełnosprawnych lub osób funkcjonujących w kryzysie życiowym. Jak pokazują badania społeczne, aby uruchomić inicjatywy gospodarcze należy najpierw pobudzić kompetencje społeczne oraz uruchomić inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, gdzie możliwe jest zindywidualizowane dopasowanie miejsca pracy do słabszych grup pracowniczych.
5.	Zakres rzeczowy wraz z opisem projektu:	Grupą odbiorców działań będą osoby fizyczne pragnące podjąć aktywność w sektorze ekonomii społecznej. Projekt przewiduje podstawowe wsparcie szkoleniowe, i doradcze mające pomóc w utworzeniu podmiotu ekonomii społecznej na obszarach objętych rewitalizacją. Następnie nastąpi opracowanie ścieżki wsparcia specjalistycznego (doradztwo biznesowe, księgowe, marketingowe), które uzupełnione zostanie o działania inkubujące oraz wsparcie finansowe.
6.	Komplementarność i powiązanie z innymi projektami rewitalizacyjnymi	Projekt będzie komplementarny z działaniami gospodarczo-społecznymi realizowanymi na obszarze wskazanych sołectw, w tym szczególnie z projektami dotyczącymi rozwoju infrastruktury i zasobów ludzkich. Komplementarność działania z projektem pt.: Akademia Aktywności: „Podążając za zmianami" złożonym w ramach osi RPZP.07.00.00 Włączenie społeczne, działanie RPZP.07.01.00 Programy na rzecz integracji osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową wykorzystującą instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej. Projekt jest ponadto jest komplementarny z projektem Wsparcie edukacyjne uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z terenu gminy Świdwin w ramach działania RPZP.08.05.00 Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne oraz uczniów uczestniczących w kształceniu podstawowym, gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym w ramach Kontraktów Samorządowych Projekt jest komplementarny z pozostałymi projektami planowanymi do realizacji na obszarach rewitalizacji Sołectwa Berkanowo. Skierowany jest on bowiem na rozwiązanie sytuacji problemowej, podobnie jak Modernizacja i doposażenie świetlicy wiejskiej – ocieplenie budynku, centralne ogrzewanie, instalacja elektryczna, wymiana podłóg, remont ścian i sufitu w Ząbrowie wraz z remontem gminnej drogi gruntowej, wykonanie nowej nawierzchni w Ząbrowie, Modernizacja istniejącego placu zabaw w Ząbrowie oraz Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Ząbrowie.

		Tradycja i nowoczesność „Sala Wiejska – Remont i Wyposażenie” oraz Remont kościoła.	
7.	Powiązanie z celami PR (x=tak) Cel Nr 1 x Cel Nr 2 x Cel Nr 3 X Cel Nr 4	Celem realizacji tego projektu jest zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych poprzez zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców gminy. Projekt dąży do wzmocnienia kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez oraz podniesienia jakości życia, szczególnie mieszkańców zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zadania odpowiadają na dążenia związane z tworzeniem instytucjonalnych, społecznych, finansowych i technicznych warunków dla prowadzenia działalności gospodarczej przez mieszkańców obszarów rewitalizowanych	
8.	Wskaźniki produktu i rezultatu	Wskaźniki produktu: • powierzchnia obszarów objętych rewitalizacja: patrz mapa • Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem: 24 • Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem: 2 • liczba wspartych obiektów infrastruktury lokalizowanych na rewitalizowanych obszarach: 1 Wskaźniki rezultatu: • liczba utworzonych miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych: 8 • Liczba grup inicjatywnych, które wypracowały założenia co do utworzenia podmiotu ekonomii społecznej: 2	
9.	Szacunkowy kosztorys do zakresu rzeczowego	140.000 zł.	
10.	Źródła finansowania	RPO WZ 2014-2020, Środki Własne	
11.	Przewidywany harmonogram realizacji projektu	Termin rozpoczęcia:	2018 r.
		Termin zakończenia:	2023 r.

6.2. Ogólny opis projektów rewitalizacyjnych uzupełniających

Poniżej przedstawiono uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne, mające na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. W opisie uwzględniono wyniki warsztatów przeprowadzonych w sołectwach objętych programem. Zapisy kart projektów wypracowano w formie pogłębionego wywiadu grupowego, według uprzednio przygotowanych pytań i „zogniskowaniu" dyskusji wokół zasadniczego obszaru rewitalizacji przy wsparciu zewnętrznego moderatora. W trakcie prac zastosowano szeroko pojęte techniki projekcyjne, włócząc w dyskusję elementy audiowizualne oraz wykonane samodzielnie przez mieszkańców mapy zasobów, których wykorzystanie miało pomóc w pełniejszym zebraniu potencjałów lokalnych. Dzięki tej metodzie zebrano oddolne przedsięwzięcia wzmacniające oddziaływanie projektów głównych.

Tabela 11. Wykaz projektów uzupełniających

Sołectwo	Obszar [typ]	Tytuł projektu uzupełniającego	Charakterystyka projektu oraz oddziaływanie na obszar rewitalizacji
Bełtno	Rewitalizacji	„Zawsze po drodze" – Bełtno przyjazne dla wszystkich powiększenie świetlicy wiejskiej.	W miejscowości Bełtno znajduje się niewielkich rozmiarów świetlica wiejska, która nie stwarza dla mieszkańców możliwości integracji i podjęcia współpracy dla dobra swojej miejscowości. Potrzeby mieszkańców w tym zakresie są znaczne. Silne tendencje integracyjne przejawiają zwłaszcza osoby starsze, często samotne. Obecne warunki lokalowe nie stwarzają możliwości do odbywania częstych spotkań. Powiększenie tej świetlicy wiejskiej pozwoli na podniesienie stopnia integracji społecznej mieszkańców (integracji wewnątrzpokoleniowej i międzypokoleniowej). Powiększenie świetlicy wiejskiej stworzy miejsce spotkań mieszkańców. Pozwoli to na podniesienie poziomu aktywności i integracji mieszkańców Bełtna. Pozwoli na poprawę dostępności i jakości oferty usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych. Nastąpi ożywienie przestrzeni wiejskiej ,poprawa jakości przestrzeni publicznej na terenie sołectwa.
		Modernizacja placu zabaw.	Obecnie plac zabaw w Bełtnie jest ubogo wyposażony, wymaga generalnego remontu i modernizacji. Wyposażenie które tam się znajduje jest mocno zniszczone i trwale uszkodzone. Dokonanie modernizacji wskazanego placu zabaw zapewnieni dzieciom bezpieczną zabawę, harmonijny i wszechstronny rozwój Integrację najmłodszej grupy społecznej. Modernizacja placu zabaw uczyni miejscowość atrakcyjną i przyciągnie dzieci do korzystania z zabaw na świeżym powietrzu.
		Budowa ścieżki zdrowia w parku + wyposażenie (ławeczki i urządzenia do ćwiczeń).	Budowa ścieżki zdrowia w parku w Bełtnie wpłynie pozytywnie na funkcje społeczne wypoczynkowe, rekreacyjne, w obszarze rewitalizacji. Stworzone zostanie miejsce integracji społecznej dla mieszkańców obszarów rewitalizowanych. Planowane zakupienie ławeczki i urządzeń do ćwiczeń przyczyni się do stworzenia lepszych warunków do wypoczynku mieszkańcom wskazanego obszaru rewitalizacji
Stary Przybysław	Rewitalizacji	„Nasza Wspólna Wieś" – stworzenie miejsca spotkań mieszkańców.	Stworzenie miejsca spotkań mieszkańców w świetlicy wiejskiej pozwoli na integrację mieszkańców obszaru rewitalizowanego . Stworzy mieszkańcom nie tylko możliwości integracji ale także podjęcia współpracy dla dobra swojej miejscowości. Potrzeby mieszkańców w tym zakresie są znaczne. Silne tendencje integracyjne przejawiają zwłaszcza osoby starsze, często samotne.
		Modernizacja placu zabaw.	Obecnie plac zabaw wymaga ciągłych remontów i napraw. Większość zabawek jest już całkowicie zniszczona i wymaga wymiany. Poza tym istniejący sprzęt jest mocno zużyty i może zagrażać bezpieczeństwu dzieci. Wobec tego

			Wskazany plac zabaw wymaga modernizacji. Jej dokonanie zapewni dzieciom bezpieczną zabawę harmonijny i wszechstronny rozwój Integrację najmłodszej grupy społecznej. Modernizacja placu zabaw uczyni miejscowość atrakcyjną i przyciągnie dzieci do korzystania z zabaw na świeżym powietrzu.
Berkanowo	Rewitalizacji	Tradycja i nowoczesność „Sala Wiejska – Remont i Wyposażenie.”	Remont oraz wyposażenie „Sali wiejskiej” będzie spełniać rolę nowoczesnego miejsca integracji lokalnej. Stanowić będzie wzmocnienie podmiotowości poszczególnych grup społecznych. Pozwoli na integrację międzypokoleniową. Poprawi się sytuacja lokalowa na terenie miejscowości rewitalizacji (miejsce spotkań). Stworzone zostaną warunki sprzyjające aktywności społecznej w zakresie kultury, tradycji, wymiany doświadczeń, stworzenie przestrzeni publicznej sprzyjającej aktywności mieszkańców w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego.
		Remont kościoła.	Przedmiotem projektu jest przeprowadzenie kompleksowych prac remontowych w obiekcie sakralnym obejmujące prace rewitalizacyjne i budowlane służące zachowaniu zabytkowej części Kościoła. Koncepcja i zakres prac przewidzianych w projekcie zostanie ustalona po przeprowadzonej identyfikacji problemów natury techniczno–instytucjonalnej oraz problemów społecznych wywołanych problemami technicznymi uniemożliwiających poszerzenie działalności kulturalnej prowadzonej przez Parafię. Wśród głównych problemów należy wskazać na konieczność poprawy stanu technicznego zabytkowego budynku Kościoła.

7.

Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Pomorze Zachodnie
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

W niniejszej części opracowania wskazano na wzajemne powiązania pomiędzy poszczególnymi projektami. Opisana poniżej komplementarność – to obok szczegółowej diagnozy oraz partycypacji społecznej stanowi istotny aspekt Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi projektami będzie skutkować efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację.

Tak więc komplementarność poszczególnych działań rewitalizacyjnych opiera się na zapewnieniu wzajemnego uzupełniania się działań w ramach następujących płaszczyzn:

- Komplementarność przestrzenna

Projekty rewitalizacyjne, szczegółowo przedstawione powyżej dopełniają się wzajemnie przestrzennie i zachodzi między nimi efekt synergii. Łącznie oddziałują na ten sam problem, co wpływa na spotęgowanie efektu. Sama przestrzeń objęta działaniami (obszar rewitalizacji, który pokrywa się z granicami zidentyfikowanego obszaru zdegradowanego) obejmuje cały obszar, zarówno w zakresie działań inwestycyjnych, które uwzględniają uczestnictwo w działaniach interesariuszy z całego obszaru zdegradowanego, jak również w zakresie planowanych działań o charakterze miękkim, które są skierowane do wszystkich mieszkańców obszaru.
Zaproponowane projekty oddziałują na cały obszar dotknięty kryzysem i nie prowadzą do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie. Cała społeczność lokalna będzie korzystać z efektów lokalnych, nikt nie będzie wykluczony, a działania są tak zaplanowane, aby objąć wszystkie grupy społeczne. Ponadto co ważne z planowanych działań miękkich mogą korzystać również mieszkańcy innych obszarów gminy, tak aby osoby zagrożone wykluczeniem i potrzebujące wsparcia nie były wykluczone z działań i aby zachować równowagę między poszczególnymi obszarami gminy i nie doprowadzić do sytuacji, w której problemy mieszkańców obecnie zdefiniowanego obszaru nie przelały się na sąsiedni obszar.

- Komplementarność problemowa

Planowane przedsięwzięcia dopełniają się tematycznie i w efekcie końcowym będą skutkowały kompleksowym rozwiązaniem problemów. Projekty oddziałują na każdą ze sfer, w której w wyniku diagnozy stwierdzono sytuację kryzysową i na tej podstawie wyznaczono obszar zdegradowany. Co w efekcie doprowadzi do znaczącego zmniejszeni skali występujących problemów determinujących sytuację kryzysową.

- Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W ramach niniejszego Programu Rewitalizacji w toku działań przygotowawczych, zaprojektowano odpowiedni system wdrażania i zarządzania programem rewitalizacji, który uwzględnia strukturę zarządzania działaniami rewitalizacyjnymi w sposób kompleksowy, pozwalający na zaangażowanie i efektywne współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji oraz zapewnia wzajemne uzupełnianie się działań poszczególnych podmiotów zaangażowanych w realizację i spójność stosowanych procedur.

- Komplementarność międzyokresowa

Działania rewitalizacyjne zostały tak zaplanowane, aby zapewnić zachowanie ciągłości programowej polegającej na kontynuacji wsparcia udzielonego gminie w ramach polityki spójności w latach 2007-2013. Przez cały też czas realizowana jest praca ze społecznością lokalną, co odbywa się m.in. za pośrednictwem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych. Gmina jest w trakcie tego procesu i władze gminy są zdeterminowane aby ten długofalowy proces zakończyć pełnym sukcesem. Rewitalizacja zdiagnozowanych obecnie zdegradowanych obszarów stanowi jedno z ważniejszych zadań gminy. Niniejszy Program Rewitalizacji zapewnia ciągłość działań, konsolidując w swoich ramach działania rewitalizacyjne o charakterze społecznym i urbanistycznym, wpływając na koncentrację interwencji i dzięki temu zwiększając efekty planowanych działań strategicznych, co zawarte jest w Strategii Rozwoju Gminy.

- Komplementarność źródeł finansowania

W ramach planowanych działań uwzględniono różne źródła finansowania dla projektów rewitalizacyjnych, ujętych w programie rewitalizacji. Wsparcie przewidziano, zgodnie z charakterem planowanych zadań i podmiotów je realizujących, uzupełniając i łącząc wsparcie, m.in. ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności, ponadto planuje się udział środków prywatnych oraz środków ze źródeł krajowych (m.in. Programy Ministra Kultury) oraz w ramach Mechanizmu Norweskiego, Mechanizmu Szwajcarskiego, Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich, które to środki planuje łączyć się z wkładem własnym gminy lub podmiotów zewnętrznych zaangażowanych w realizację, zgodnie z możliwościami prawnymi.

Wartym podkreślenia jest fakt interdyscyplinarnego charakteru działań, które zostały zaplanowane w LPR. Dokument posiada indywidualne cechy (długi okres realizacji Programu Rewitalizacji, konieczność ciągłego jego monitorowania i aktualizacji, szeroki

udział społeczności lokalnej w procesie jego tworzenia), dlatego można stwierdzić, że porusza on różnorodne dziedziny, które mogą mieć wpływ na rozwój gminy. Źródła finansowania Lokalnego Programu Rewitalizacji znajdują się głównie poza budżetem samorządu, dlatego oczywiste jest, że będzie występować konieczność ciągłego ich pozyskiwania, a tej roli może nie sprostać sama gmina. Ważne jest, by partnerzy społeczni i gospodarczy odpowiednio te działania wspierali. Osiągnięcie zaplanowanych celów będzie możliwe tylko wtedy, gdy dojdzie do współpracy sektora prywatnego, publicznego i społecznego.

Gmina planuje wykonanie wyszczególnionych w dokumencie inwestycji w oparciu m.in. o zewnętrzne środki finansowe (stawiając nacisk na bezzwrotne dotacje), jak również o środki własne i innych podmiotów funkcjonujących w gminie, w tym prywatnych. Duży potencjał niesie ze sobą perspektywiczne zaangażowanie w rewitalizację innych partnerów, angażując tym samym dodatkowy kapitał i rozkładając ciężar finansowy rewitalizacji na różne podmioty, tym samy realizując zasadę dodatkowości środków UE.

- Do głównych źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych należą przede wszystkim:
    - środki Unii Europejskiej – m. in. fundusze strukturalne i inwestycyjne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Instrument Łącząc Europę, Europejski Fundusz na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
    - środki budżetu państwa – przewidziane na współfinansowanie projektów, jako niezależne źródło finansowania, Program Operacyjny Fundusz Inicjatyw Obywatelskich,
    - środki budżetów samorządów – wojewódzkich, powiatowych – na współfinansowanie projektów lub jako niezależne źródło finansowania,
    - inne środki publiczne – np. fundusze celowe, Mechanizm Norweski i Mechanizm Finansowy EOG,
    - środki prywatne – np. środki organizacji pozarządowych,
    - kredyty, pożyczki, obligacje komunalne i inne narzędzia i instrumenty finansowe kierowane do JST.

Tabela 12. Komplementarność pomiędzy poszczególnymi projektami

Projekt / Komplementarność		Przestrzenna	Problemowa	Proceduralno-instytucjonalna	Międzyokresowa	Źródeł finansowania
Bełtno	**Projekty główne**					
	Rozbudowa świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem w Bełtnie.	X	X	X		X
	Integracja dla rozwoju mieszkańców Bełtno	x	x			X
	Projekty uzupełniające					
	„Zawsze po drodze" – Bełtno przyjazne dla wszystkich powiększenie świetlicy wiejskiej.	X	X	X		X
	Modernizacja placu zabaw.	X	x			X
	Budowa ścieżki zdrowia w parku + wyposażenie (ławeczki i urządzenia do ćwiczeń).	x	X		x	X
Stary Przybysław	**Projekty główne**					
	Budowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości około 2000m, wraz z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Stary Przybysław	x	X		x	X
	Rozbudowa miejsca integracyjnego dla mieszkańców w Starym Przybysławiu, połączenie aktywności dzieci z rodzicami.	X	X	X		X
	Modernizacja, remont praz wyposażenie pomieszczenia świetlicy wiejskiej w Starym Przybysławiu	X	X			X
	Animacja dla rozwoju mieszkańców Stary Przybysław	X	X	X		X
	Projekty uzupełniające					
	„Nasza Wspólna Wieś" – stworzenie miejsca spotkań mieszkańców.	X	X			X
	Modernizacja placu zabaw.	X	X			X
Berkanowo	**Projekty główne**					
	Modernizacja i doposażenie świetlicy wiejskiej – ocieplenie budynku, centralne ogrzewanie, instalacja elektryczna, wymiana podłóg, remont ścian i sufitu w Ząbrowie wraz z remontem gminnej drogi gruntowej, wykonanie nowej nawierzchni w Ząbrowie	X	X	X		X
	Modernizacja istniejącego placu zabaw w Ząbrowie.	X	X			X
	Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Ząbrowie	X	X			X

	Lokalny Inkubator Ekonomii Społecznej	X	X	X		X
	Projekty uzupełniające					
	Tradycja i nowoczesność „Sala Wiejska – Remont i Wyposażenie.”	X	X	X		X
	Remont kościoła.	x	x			X

8.

Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Pomorze Zachodnie
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Partycypacja społeczna jest wpisana w proces rewitalizacji jako fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie), determinując jego skuteczność i efektywność. Odpowiedzialność za przeprowadzenie całego procesu w sposób partycypacyjny ponoszą lokalne władze, jednak o sukcesie można mówić dopiero wtedy, gdy zaangażowani zostaną lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe oraz mieszkańcy bez względu na wiek, status, płeć czy wyznanie. Skonsolidowanie wysiłków różnych osób, grup i podmiotów na rzecz obszaru rewitalizacji jest istotnym warunkiem sukcesu.

Obserwacja statystyczna na potrzeby badań empirycznych została prowadzona za pomocą różnych metod i technik badawczych, w zależności od postawionych celów szczegółowych oraz grupy respondentów (interesariuszy). Zrealizowano badania przy wykorzystaniu następujących trzech metod badawczych:

1. Indywidualnej ankiety bezpośredniej – z sołtysami w gminie (załącznik 1, 2, 3, 4, 5).
2. IDI – *Indywidual in Depth Interview*, tj. indywidualnego wywiadu pogłębionego – z osobami sprawującymi władzę w gminie (wójt, radni) (Załącznik 6, 7, 8).
3. FGI – *Focus Group Interview*, tj. zogniskowany wywiad grupowy – z lokalnymi liderami w gminie (załącznik 9, 10, 11).

Badania w terenie zrealizowano przez odpowiednio dobranych i poinstruowanych ankieterów. Były to osoby starannie dobrane pod względem kompetencji, umiejętności i predyspozycji osobistych, mające dobre rozeznanie w środowisku lokalnym. Wysoka jakość i przydatność danych statystycznych została zapewniona przez włączenie w proces badawczy Animatorów Lokalnych oraz niezależnych Moderatorów – a więc osób wyłonionych z ramienia realizatorów projektu, które z jednej strony są na bieżąco odpowiedzialne za aktywizację społeczną w konkretnym regionie (i dobrze go znają), z drugiej – są niezależnymi ekspertami patrzącymi na dany obszar w sposób zobietywizowany.

Przyjęcie powyższego sposobu postępowania w trakcie badań empirycznych było podyktowane chęcią uzyskania możliwie najbardziej rzetelnych rezultatów badawczych. Dane uzyskane w ten sposób, mają charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy. Taka ich specyfika pozwoliła na poddanie ich agregacji, obróbce i analizie statystycznej, ułatwiła uzyskanie informacji o zależnościach między zmiennymi (korelacje) oraz poprzez zastosowanie wystandaryzowanych narzędzi - zagwarantowała porównywalność danych uzyskanych od różnych respondentów.

Z drugiej strony, ze względu na fakt włączenia w badania empiryczne także metod jakościowych, możliwa była pogłębiona identyfikacja, analiza i ocena problemów i potrzeb społecznych oraz zidentyfikowanie potencjałów rozwojowych analizowanych

gmin, które mogłyby być trudne do ujawnienia w drodze zastosowania wyłącznie metod właściwych dla badań ilościowych czy wtórnych (analiza dokumentów zastanych i statystyki lokalnej).

Na etapie **diagnozowania** wykorzystano następujące mechanizmy partycypacji społecznej:

- ogłoszenia o realizowanych działaniach i konsultacjach umieszczane w miejscach zwyczajowo przyjętych do zamieszczania ogłoszeń (Punkt Lokalny, gminne i sołeckie tablice informacyjne, świetlice wiejski, strona internetowa itp.),
- badanie ankietowe przeprowadzone z przedstawicielami i przedstawicielkami wszystkich 18 sołectw z terenu gminy (załącznik 1),
- spotkania z Animatorem Lokalnym, który pochodzi bezpośrednio z obszaru gminy lub od lat działających na jej terenie aby skuteczniej przekonać interesariuszy do aktywnego udziały w procesie rewitalizacji z mieszkańcami gminy – łączna liczba pracy animacyjnej 69 godzin,
- spotkania z mieszkańcami gminy w liczbie 516 osób w celu diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej oraz wypracowania przyszłych przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- spotkania fokusowe dla wszystkich grup interesariuszy, mające na celu zdiagnozowanie sytuacji na terenie gminy i poszczególnych sołectw, ze szczególnym uwzględnieniem problemów, potrzeb, potencjału i proponowanych rozwiązań, w 2 spotkaniach każdorazowo wzięło udział około 12-15 osób (załącznik 10),
- indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami władz lokalnych (załącznik 6),
- wykorzystanie efektów dotychczasowej pracy Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), w tym m.in. wykorzystanie przygotowanej przez OWES diagnozy lokalnej czy współpraca przy wprowadzaniu narzędzi partycypacji społecznej, np. inicjatywa lokalna.

Na etapie **programowania** wykorzystano następujące mechanizmy partycypacji społecznej:

- uruchomienie i prowadzenie lokalnego punktu konsultacyjnego na terenie gminy, w którym dyżur pełnił Lokalny Animator, który udzielał informacji na temat procesu rewitalizacji oraz przyjmował propozycje w ramach inicjatyw lokalnych,

- przygotowanie map zasobów i potrzeb opracowanych bezpośrednio przez mieszkańców każdego sołectwa,
- wizje lokalne (spacery badawcze), podczas których mieszkańcy i mieszkanki, oraz osoby odpowiedzialne za przygotowanie programu rewitalizacji mieli okazję obejrzeć teren gminy i zgłaszać swoje uwagi oraz opinie bezpośrednio w miejscu, na temat którego toczyła się dyskusja, łączna liczba godzin zrealizowanych w ramach spacerów 131 godzin ,
- praca wolontariuszy w ramach realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych na terenie gminy o łącznej liczbie 850 godzin,
- spotkania animacyjne dla wszystkich grup interesariuszy organizowane na poziomie sołectw, mające na celu pobudzenie aktywności i włączenie ich do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, o łącznej liczbie 589 godzin,
- warsztat dla wszystkich grup interesariuszy służący wypracowanie wizji gminy po rewitalizacji (w 2023 roku). Następnie wyznaczono i spisano główne cele, jakie w obszarach specjalizacji stawiane są przed procesem rewitalizacji.

Po uchwaleniu „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin na lata 2017-2023" rekomenduje się dalsze włączanie w działania wszystkich grup interesariuszy procesu. Na etapie **wdrażania** rekomenduje się wykorzystanie następujących mechanizmów partycypacji społecznej:

- powołany zostanie zespół ds. rewitalizacji reprezentujący różne grupy społeczne i różne grupy interesariuszy, sposób wyboru członków zespołu również uwzględniać będzie partycypację społeczną, głównym zadaniem powołanego zespołu będzie m.in. weryfikacja podejmowanych działań rewitalizacyjnych,
- wzmacnianie roli liderów lokalnych do aktywizacji biernych mieszkańców gminy przy wykorzystaniu sektora pozarządowego i działań realizowanych przez Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej,
- aktywizacja postaw obywatelskich i społecznych – zapewnienie dzięki współpracy z Ośrodkiem Wsparcia Ekonomii Społecznej, tj. np. aktywne coroczne konsultacje programu współpracy z organizacjami pozarządowymi, wprowadzanie i realizacja narzędzi przewidzianych w Ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. 2003 Nr 96 poz. 873 z późniejszymi zmianami),
- sfera gospodarcza/przedsiębiorczość w zależności od pojawiających się problemów na terenie gminy i proponowanych zmian.

Na etapie **monitorowania** rekomenduje się wykorzystanie następujących mechanizmów partycypacji społecznej:

- powołany zostanie zespół ds. rewitalizacji reprezentujący różne grupy społeczne i różne grupy interesariuszy, sposób wyboru członków zespołu również uwzględniać będzie partycypację społeczną, którego zadaniem będzie weryfikacja podejmowanych działań rewitalizacyjnych i stopnia realizacji założeń LPR oraz wprowadzania ewentualnych działań naprawczych,
- możliwość zgłaszania przez mieszkańców wniosków o zmianę Lokalnego Programu Rewitalizacji weryfikowanych przez Radę Gminy Świdwin.

Tabela 13. Harmonogram realizacji projektów głównych i uzupełniających

Tytuł projektu	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Projekty główne							
Rozbudowa świetlicy wiejskiej wraz z doposażeniem w Bełtnie							
udowa sieci kanalizacji sanitarnej o długości około 2000m, wraz z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Stary Przybysław							
Rozbudowa miejsca integracyjnego dla mieszkańców w Starym Przybysławiu, połączenie aktywności dzieci z rodzicami.							
Modernizacja, remont oraz wyposażenie pomieszczenia świetlicy wiejskiej w Starym Przybysławiu							
Modernizacja i doposażenie świetlicy wiejskiej – ocieplenie budynku, centralne ogrzewanie, instalacja elektryczna, wymiana podłóg, remont ścian i sufitu w Ząbrowie wraz z remontem gminnej drogi gruntowej, wykonanie nowej nawierzchni w Ząbrowie							
Modernizacja istniejącego placu zabaw w Ząbrowie							
Modernizacja istniejącej oczyszczalni ścieków w Ząbrowie							
Integracja dla rozwoju mieszkańców Bełtno							
Animacja dla rozwoju mieszkańców Stary Przybysław							
Lokalny Inkubator Ekonomii Społecznej							
Projekty uzupełniające							
„Zawsze po drodze” – Bełtno przyjazne dla wszystkich powiększenie świetlicy wiejskiej.							
Modernizacja placu zabaw.							
Budowa ścieżki zdrowia w parku + wyposażenie (ławeczki i urządzenia do ćwiczeń).							
„Nasza Wspólna Wieś” – stworzenie miejsca spotkań mieszkańców.							
Modernizacja placu zabaw.							
Tradycja i nowoczesność „Sala Wiejska – Remont i Wyposażenie.”							
Remont kościoła.							

9.

System realizacji (wdrażania) programu rewitalizacji

Fundusze Europejskie Program Regionalny

Pomorze Zachodnie

Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Zarządzającym Programem w imieniu gminy będzie Wójt przy pomocy Zespołu ds. Rewitalizacji. Zespół zostanie powołany stosownym Zarządzeniem Wójta i w jego skład wchodzą:

- 2 przedstawicieli Wójta – w tym Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji, który będzie przewodniczył pracom Zespołu,
- 2 przedstawicieli Rady Gminy,
- 2 przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie obszaru rewitalizowanego,
- 2 przedstawicieli przedsiębiorców,

Zespół ds. Rewitalizacji opracuje swój regulamin. Jego pracami będzie kierował Pełnomocnik ds. Lokalnego Programu Rewitalizacji. Zespół nadzoruje skuteczność i jakość realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji. Do zadań Zespołu będzie należało w szczególności:

- przygotowywanie rocznych sprawozdań z realizacji LPR,
- przedkładanie Radzie Gminy propozycji zmian w treści Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- zapoznanie się z uwagami Rady Gminy dotyczącymi rocznego sprawozdania z realizacji LPR,
- opiniowanie wniosków przedkładanych przez Partnerów Projektów dotyczących zadań realizowanych w ramach obszaru rewitalizowanego,
- monitoring i ewaluację LPR,
- podejmowanie decyzji odnośnie regulaminu prac Zespołu, wyboru sekretarza, itp.,
- inne określone w Regulaminie i mające znaczenie dla realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

10.

System monitoringu skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu programu

Fundusze Europejskie Program Regionalny
Pomorze Zachodnie
Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Monitoring stanowi kluczowy element procesu zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji. Jest to proces polegający na systematycznym zbieraniu, analizowaniu raportowaniu ilościowych i jakościowych danych, opisujących postępy i efekty realizowanych w Programie zadań. Celem monitoringu jest efektywna ocena realizacji zawartych w przedmiotowym dokumencie założeń, dostarczenie informacji na temat rzeczowego i finansowego stopnia realizacji projektów rewitalizacyjnych, ocena tego procesu oraz określenie występujących trudności. Odpowiedni system monitorowania Programu Rewitalizacji zapobiega ewentualnej dezaktualizacji jego założeń.
Za wdrażanie i monitoring Lokalnego Programu Rewitalizacji odpowiadał będzie:

- Wójt Gminy – jako operator procesu rewitalizacji,
- powołany w tym celu Zespół ds. Rewitalizacji.

Monitoring w programie rewitalizacji odbywać się będzie w oparciu o dwa systemy:

- system monitoringu i oceny skuteczności działań rewitalizacyjnych, w tym:
  - monitoring projektów,
  - monitoring realizacji celów programu rewitalizacji,
- system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w obszarze rewitalizacji, w gminie lub uwarunkowania zewnętrzne.

Ocena skuteczności Programu zostanie dokonana w oparciu o wskaźniki, przy ustalaniu których uwzględnione zostały cele programu rewitalizacji i wnioski z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji. Zaproponowano do oceny skuteczności Programu trzy poniżej wymienione typy wskaźników:

- **wskaźniki produktu (WP)** – są to wskaźniki zagregowane, przedstawiające materialne zmiany w obszarze jakie są potrzebne np. liczba szkoleń, liczba miejsc spotkań mieszkańców czy tez liczba nowych miejsc pracy,
- **wskaźniki rezultatu bezpośredniego (WRB)** – wskaźniki zagregowane, odnoszące się do bezpośrednich, sumarycznych efektów realizowanych projektów, np. liczba mieszkańców posiadających umiejętność obsługi komputera, liczba mieszkańców uczestniczących w wspólnych imprezach kulturalno-rozrywkowych lub liczba osób zatrudnionych w nowych miejscach pracy w danym obszarze.
- **wskaźniki oddziaływania (WO)** – wskaźniki przedstawiające efekty w dłuższej perspektywie, mierzące realizację celów głównych programu rewitalizacji, na których realizację składa się wiele działań, także tych, gdzie efekty są odroczone w czasie. W tym zakresie przeprowadzona zostanie. sumaryczna ocena

wskaźników wykorzystanych w procesie delimitacji obszarów zdegradowanych. Jednoczesna obserwacja realizacji celów we wszystkich sferach procesu rewitalizacji pozwoli na ocenę skuteczności i komplementarności prowadzonych działań.

Wymienione wskaźniki, zostały przyjęte jako mierniki przeprowadzania procesu rewitalizacji i spełniają następujące warunki:

- Trafności – czyli dostosowanie wskaźnika do charakteru przedsięwzięcia i oczekiwanych rezultatów jego realizacji;
- Mierzalności – powinny być wyrażone w wartościach liczbowych, umożliwiających ich weryfikację;
- Wiarygodności – czyli takie zdefiniowanie wskaźnika, które nie powoduje trudności z jego weryfikacją;
- Dostępności – powinny być łatwe do wygenerowania.

Monitoring realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Świdwin w perspektywie 2023 roku będzie prowadzony będzie na czterech poziomach :

- monitoring i analiza realizacji celów programu – będzie prowadzony w sposób ciągły w całym okresie objętym programem przy pomocy wskaźników oddziaływania. Obserwacje i analizy wskaźników będą wykonywane cyklicznie zgodnie z ustaloną częstotliwością. Mając na uwadze, że zmiany w obszarze rewitalizacji wymagają czasu, monitoring odbywać się będzie w odstępach rocznych. Pozwoli to na zebranie niezbędnych danych i analizę zaobserwowanych zmian. Ważnym elementem tej formy monitoringu będzie analiza efektu synergii i komplementarności między działaniami oraz diagnoza przyczyn problemów w uzyskaniu zakładanych efektów programu,
- monitoring projektów – będzie prowadzony na bieżąco, a jego realizacja odbywać się będzie poprzez analizę zgodność jego przebiegu z założonym harmonogramem, budżetem i zakładanymi efektami. Obserwacji podlegać będą zarówno efekty w postaci produktów, zwłaszcza w projektach, gdzie istotnym komponentem jest infrastruktura. Jak również rezultaty bezpośrednie projektów, a więc skutki dla mieszkańców obszarów rewitalizacji. Bieżący monitoring projektów będzie prowadzony w oparciu o kartę monitorowania projektu stanowiącą załącznik Nr 12,
- weryfikacja wskaźników – monitoring właściwego doboru wskaźników produktu i rezultatu dla każdego przedsięwzięcia. Dobór wskaźników musi być zgodny

z instrukcją dotyczącą przygotowania projektów rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2014-2020, wydanej przez Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego w Szczecinie w 2016 r.,

- raportowanie wyników – co najmniej raz w roku wymagane jest przedstawienie Radzie Gminy do akceptacji przez Wójta Gminy (Zespół ds. Rewitalizacji) sprawozdania z w realizacji Programu Rewitalizacji .W sprawozdaniu zostaną przedstawione istotne informacje o stopniu realizacji Programu ze szczególnym uwzględnieniem przyjętych wskaźników (Rada Gminy po zapoznaniu się z tym sprawozdaniem będzie mogła podjąć uchwałę o wprowadzeniu ewentualnych zmian lub aktualizacji LPR). Monitoring realizacji celów programu rewitalizacji będzie prowadzony w sposób ciągły w całym okresie objętym programem przy pomocy wskaźników oddziaływania. Obserwacje i analizy wskaźników będą wykonywane cyklicznie zgodnie z ustaloną częstotliwością. Mając na uwadze, że zmiany w obszarze rewitalizacji wymagają czasu, monitoring odbywać się będzie w odstępach rocznych. Pozwoli to na zebranie niezbędnych danych i analizę zaobserwowanych zmian. Ważnym elementem monitoringu będzie analiza efektu synergii i komplementarności między działaniami oraz diagnoza przyczyn problemów w uzyskaniu zakładanych efektów programu.

Monitoring projektów będzie prowadzony na bieżąco, a jego realizacja odbywać się będzie poprzez analizę zgodność jego przebiegu z założonym harmonogramem, budżetem i zakładanymi efektami. Obserwacji podlegać będą zarówno efekty w postaci produktów, zwłaszcza w projektach, gdzie istotnym komponentem jest infrastruktura. Jak również rezultaty bezpośrednie projektów, a więc skutki dla mieszkańców obszarów rewitalizacji.

System monitorowania (załącznik 12) opierać się będzie się na wskaźnikach krytycznych przypisanych zgodnie z ich znaczeniem do celów wyznaczonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji. Tabele wskaźników monitorowania z diagnozy (patrz diagnoza rozdz.. 3) oraz wskaźniki produktu z kart projektów (rozdz. 6). Wskaźniki zaprojektowano z myślą aby, aby jednocześnie oceniały realizację projektów, jak również realizację przyjętych celów programu. Do każdego celu przypisano maksymalną liczbę punktów jaką można w wyniku ocen poszczególnych wskaźników:

- dla celu pierwszego – 25 punktów,
- dla celu drugiego – 25 punktów,
- dla celu trzeciego – 25 punktów,
- dla celu czwartego – 25 punktów.

Osiągnięcie zakładanego celu punktowego jest możliwe na dwa sposoby:

- poprzez osiągnięcie oczekiwanej wartości wskaźnika podstawowego o najwyższej wadze oraz kilku wskaźników o niższej wadze,
- poprzez osiągnięcie oczekiwanych wartości dla wszystkich wskaźników o niższej wadze.

Najwyższą wagę przypisano wskaźnikom, których wybór wynika bezpośrednio z pogłębionej diagnozy obszaru rewitalizacji oraz oceny wskaźników delimitacji ze względu na wewnętrzne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego. Pozostałe wskaźniki mają przypisane wagi w zależności od znaczenia dla realizacji celu. Przypisanie punktów do poszczególnych wskaźników odbywać się będzie na zasadzie obserwacji zmian i porównanie z przyjętymi wcześniej kryteriami oceny. W przypadku braku pozytywnych zmian dla danego wskaźnika zostanie przyznane 0 punktów. Punkty wynikające z wag będą przyznawane w ocenie, jeśli założona dla danego wskaźnika tendencja będzie występować. Uzyskanie 100 punktów na koniec realizacji programu byłoby idealnym rozwiązaniem, lecz i niższe wyniki będą świadczyły o sukcesie. W procesie monitoringu i oceny programu ważna jest komplementarność przestrzenna w realizacji poszczególnych celów. Wiąże się to z koniecznością jednoczesnej oceny wszystkich przyjętych celów w programie. Podstawą oceny kompleksowości przeprowadzonej interwencji będzie osiągnięcie przynajmniej 60% punktów w każdym celu (załącznik 12).

Tabela 14. Wskaźniki monitorowania lokalnego programu rewitalizacji[3]

Wskaźniki	Bełtno	Berkanowo	Stary Przybysław	Mediana	Bełtno	Berkanowo	Stary Przybysław	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4
	Wartości bazowe 2017				Wartości docelowe 2023			Powiązanie z celami programu/wagi			
x1	10,42	16,20	7,47	10,20	S 10%	S 10%			15		
x2	5,56	6,69	5,34	6,51		S 15%				10	
x3	0,69	1,41	0,71	0,60	S 20%	S 20%	S 20%		5		
x4	0,69	1,41	0,71	0,70		S 20%	S 20%		5		
x5	0,69	0,35	0,00	0,28			W 1	15			
x6	1,39	4,58	2,85	3,55	W 20%		W 20%			15	
x7	15,28	19,01	9,96	12,71	S 5%	S 5%		5			
x8	25,00	42,11	26,67	33,33		S 20%		5			
x9	90,00	78,05	61,76	70,27	S 10%	S 10%					10
x10	19,95	19,30	23,74	20,53	W 10%	W 10%					5
x11	4,00	3,00	6,00	6,00	W 10%	W 10%	W 10%				5
x12	4,00	1,72	1,54	1,68			W 30%				5

Oznaczenie w tabeli:, W – wzrost, S – spadek

Obliczenia zmiany wartości wskaźnika od wartości początkowej o procent wskazany w komórce, w przypadku początkowej wartości zerowej podano wartość o którą powinien dany wskaźnik wzrosnąć lub zmaleć

[3] Wartości bazowe wskaźników znajdują się w tabelach w rozdziale 3.

Objaśnienia:

x1 - Korzystający z pomocy społecznej na 100 miesz.

x2 - Odsetek bezrobotnych [%]

x3 - Przestępstwa na 100 mieszkańców

x4 - Liczba ofiar przemocy na 100 mieszkańców

x5 - Liczba fundacji, stowarzyszeń, organizacji społecznych na 100 mieszkańców

x6 - Odsetek mieszkańców prowadzących działalność gospodarczą [%]

x7 - Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym [%]

x8 - Odsetek osób z wykształceniem gimnazjalnym lub poniżej w ogólnej liczbie bezrobotnych [%]

x9 - Odsetek budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1970 rokiem [%]

x10 - Przeciętna powierzchnia użytkowa lokalu na jedną osobę

x11 - Dobowa liczba połączeń transportem publicznym BUS

x12 - Liczba placów zabaw na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym

Cel rewitalizacji 1. Wzmocnienie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji poprzez aktywizację mieszkańców.

Cel rewitalizacji 2. Zmniejszenie skali negatywnych zjawisk społecznych.

Cel rewitalizacji 3.Wzrost aktywności gospodarczej i zawodowej.

Cel rewitalizacji 4. Inwestycje w infrastrukturę społeczną– poprawa dostępu do usług społecznych, kulturalnych i edukacyjnych.

Tabela 15. Zestawienie wskaźników diagnozy/monitoringu

	OBSZAR SPOŁECZNY			OBSZAR GOSPODARCZY			OBSZAR TECHNICZNY			OBSZAR PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNY		
	x1	x2	x3	x4	x5	x6	x7	x8	x9	x10	x11	x12
Bełtno	10,42	5,56	0,69	0,69	0,69	1,39	15,28	25,00	90,00	19,95	4,00	4,00
Berkanowo	16,20	6,69	1,41	1,41	0,35	4,58	19,01	42,11	78,05	19,30	3,00	1,72
Bierzwnica	8,66	6,11	1,53	2,04	0,51	2,21	13,75	38,89	51,40	20,00	7,00	2,40
Bystrzyna	8,25	8,25	4,12	2,06	0,00	9,28	11,34	37,50	60,61	29,29	9,00	6,25
Cieszeniewo	8,26	9,13	0,43	0,43	0,00	3,91	11,74	33,33	82,81	22,12	5,00	1,64
Cieszyno	13,81	6,98	0,00	0,61	0,46	3,79	10,47	34,78	47,03	18,26	6,00	0,83
Kluczkowo	12,40	6,59	0,00	0,00	1,16	4,65	7,36	29,41	92,31	18,40	7,00	1,22
Krosino	12,87	9,33	0,75	0,75	0,19	3,36	12,13	36,00	63,16	20,36	8,00	1,87
Lekowo	11,24	8,68	1,14	1,00	0,57	2,84	13,23	29,51	65,73	18,02	5,00	1,29
Łąkowo	15,71	6,43	0,00	0,36	0,00	2,86	13,93	33,33	80,28	20,69	4,00	2,53
Niemierzyno	8,94	7,32	0,81	0,81	0,81	5,69	12,20	22,22	0,00	28,00	4,00	4,55
Oparzno	9,98	6,33	0,96	0,58	0,19	2,30	12,09	42,42	74,81	18,51	6,00	2,94
Rogalino	8,05	8,72	0,00	0,67	0,67	0,67	14,09	46,15	100,00	20,84	4,00	3,13
Rusinowo	7,13	5,79	0,45	0,89	0,67	4,45	13,59	19,23	94,02	22,00	4,00	0,93
Sława	7,50	4,38	0,00	1,88	0,00	3,75	16,25	42,86	92,68	22,08	12,00	0,00
Smardzko	10,69	5,15	0,20	0,20	0,20	2,18	15,45	26,92	31,48	18,85	14,00	0,97
Stary Przybysław	7,47	5,34	0,71	0,71	0,00	2,85	9,96	26,67	61,76	23,74	6,00	1,54
Świdwinek	14,14	5,05	0,51	0,51	0,00	6,57	12,12	20,00	62,69	39,26	8,00	0,00
Mediana	10,20	6,51	0,60	0,70	0,28	3,55	12,71	33,33	70,27	20,53	6,00	1,68

Czerwonym kolorem zaznaczono wartości wskaźników krytycznych

Oznaczenia wskaźników jak w tabeli 12.

Spis map

Mapa 1. Podział gminy Świdwin na jednostki analityczne - sołectwa 28
Mapa 2. Koncentracja zjawisk negatywnych sfery społecznej w sołectwach gminy Świdwin 34
Mapa 3. Koncentracja zjawisk negatywnych sfery gospodarczej w sołectwach gminy Świdwin 37
Mapa 4. Koncentracja zjawisk negatywnych sfery technicznej w sołectwach gminy Świdwin 40
Mapa 5. Koncentracja zjawisk negatywnych sfery funkcjonalno-przestrzennej w sołectwach gminy Świdwin 43
Mapa 6. Zasięg przestrzenny obszaru zdegradowanego w gminie Świdwin 51
Mapa 7. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji w gminie Świdwin 57
Mapa 8. Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji w podziale na działki w gminie Świdwin 58
Mapa 9. Zasięg przestrzenny podobszaru rewitalizacji Bełtno 64
Mapa 10. Zasięg przestrzenny podobszaru rewitalizacji Berkanowo i Ząbrowo 69
Mapa 11. Zasięg przestrzenny podobszaru rewitalizacji Stary Przybysław 73

Spis tabel

Tabela 1. Wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze dla gminy Świdwin na tle powiatu świdwińskiego 7
Tabela 2. Przykładowe wskaźniki diagnozy zjawisk kryzysowych 22
Tabela 3. Wskaźniki sfery społecznej w sołectwach gminy Świdwin 33
Tabela 4. Wskaźniki sfery gospodarczej w sołectwach gminy Świdwin 36
Tabela 5. Zestawienie wskaźników sfery technicznej w sołectwach gminy Świdwin 39
Tabela 6. Zestawienie wskaźników sfery funkcjonalno-przestrzennej w sołectwach gminy Świdwin 42
Tabela 7. Gminy popegeerowskie na tle sytuacji społeczno-gospodarczej 46
Tabela 8. Popegeerowskie budynki mieszkalne i gospodarcze w miejscowościach gminy Świdwin 48
Tabela 9. Charakterystyka obszaru zdegradowanego w gminie Świdwin 50
Tabela 10. Obszar rewitalizacji na tle sytuacji w gminie Świdwin 56
Tabela 11. Wykaz projektów uzupełniających 106
Tabela 12. Komplementarność pomiędzy poszczególnymi projektami 112
Tabela 13. Harmonogram realizacji projektów głównych i uzupełniających 119
Tabela 14. Wskaźniki monitorowania lokalnego programu rewitalizacji 127
Tabela 15. Zestawienie wskaźników diagnozy/monitoringu 129

Spis rysunków

Rysunek 1. Schemat diagnozy sytuacji wewnętrznej w gminie na potrzeby rewitalizacji 18
Rysunek 2. Schemat wyznaczania obszaru zdegradowanego 20
Rysunek 3. Schemat wyznaczania obszaru rewitalizacji 25

Spis załączników

- Zał. 1. Kwestionariusz ankiety sołtysi
- Zał. 2. Karta realizacji badań sołtysi
- Zał. 3. Makieta zliczeń sołtysi
- Zał. 4. Wskazówki do makiety zliczeń sołtysi
- Zał. 5. List przewodni sołtysi
- Zał. 6. Scenariusz IDI władze
- Zał. 7. Instrukcja IDI władze
- Zał. 8. Karta realizacji badań władze
- Zał. 9. Instrukcja FGI lokalni liderzy
- Zał. 10. Scenariusz FGI lokalni liderzy
- Zał. 11. Karta projektu FGI
- Zał. 12. Karta Monitoringu
- Zał. 13. Mapa Gminy w skali 1:5000
- Zał. 14. Dane źródłowe
- Zał. 15. Metodyka partycypacyjna

Spis literatury

- Dziechciarz D., Diagnoza środowisk popegeerowskich, Biuletyn Obserwatorium Integracji Społecznej, nr 2(8)/13 , str. 28.
- Godlewska-Majkowska, H., Komor, A., Turek, D., Zarębski, P., Czernecki, M. & Typa, M. (2016). Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2016, Województwo zachodniopomorskie, , Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, Warszawa.
- Rosner, A. & Stanny, M. (2016). Monitoring rozwoju obszarów wiejskich. Etap II, Przestrzenne zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa.
- Statystyczne Vademecum Samorządowca, Główny Urząd Statystyczny, 2016, Warszawa.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Świdwin na lata 2016-2022, 2016, Świdwin.
- Strategia Rozwoju Gminy Świdwin na lata 2014-2022 (z perspektywą na lata 2023-2027), 2014, Świdwin.
- Studium Uwarunkowań i Przestrzennego Zagospodarowania Gminy Świdwin, 2002, Świdwin.
- Udział pracujących w rolnictwie uspołecznionym w roku 1988,, Narodowy Spis Powszechny, GUS, Warszawa.
- Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Dz.U. 2015 poz. 1777.
- Zarębski, P. (2008). Determinanty poziomu życia ludności wiejskiej a rozwój gospodarczy gmin województwa zachodniopomorskiego Praca doktorska, Akademia Rolnicza w Szczecinie; (Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny), Wydział Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej, Szczecin.
- Zasady realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020 opracowane przez Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego 2014-2020.